

**Hatay
Depremzede
Derneği**

Hatay Depreminin 1. Yılı Raporu

Ocak 2024

*asla
UNUTMAYACAĞIZ*

*asla
AFFETMEYECEĞIZ*

İçindekiler

1) Giriş	5
2) Deprem Öncesinde Hatay Deprem Yönetmeliği ve İmar Affı	6
İmar Affı Neden Yapıldı?	9
İmar Affının Sonuçları	9
İmar Affının Yıkımdaki Etkileri	10
3) Deprem'in İlk On Günü	10
4) Barınma	14
5) Sağlık	15
Depremde yıkılan hastaneler	15
Birinci Basamak Sağlık Kuruluşları	16
Sağlık Hizmetinde Yaşanan Sıkıntılar	16
Sağlıkçuların Yaşadığı Sıkıntılar	17
Sağlıkla ilgili yaşanan sıkıntılar	19
Aşılamada Yaşanan Sıkıntılar	19
6) Psikososyal Durum	20
7) Eğitim	20
Eğitimde Eşitsizlik ve Eğitime Erişim Sorunu	21
Hatay'da 2 Derslikten 1'i Kullanılmıyor	22
Nitelikli Eğitime Erişim Hakkı İhlalleri ve Can Güvenliği Problemleri	22
Ücretsiz Ulaşım Hakkı	23
Merkezi Sınav Sistemi Eşitsizliği Arttırıyor	23
Eğitim Emekçilerinin Yaşadıkları Sıkıntılar	23
Eğitime Erişim için Özel Önlem Gereken Çocuklar	23
Erken Çocukluk (Okul Öncesi) Eğitim	23
Depremde Uzun Kaybı Yaşayan Çocuklar	24
Özel Eğitim Desteğine İhtiyaç Duyan Çocuklar	24
Kırsalda Eğitime Erişim Sorunları	24
Yapılması Gerekenler;	25
8) Deprem'in 1. Yılında Hatay'da Hukuki Durum	26
İdarenin Sorumluluğu: 6 Şubat Öncesi ve Sonrası	26
Mahkemelerin Karşılaştırmalı Dosya Sayıları	29
Rezerv Yapı Alanı/Riskli Alanlara İlişkin Durum	34

Adli Personel, Avukatlar ve Vatandaşın Durumu.....	35
9) Ekonomi.....	36
Depremlerin Hatay Ekonomisi Üzerindeki Etkileri: Öneriler	36
Hatay'da Deprem Öncesi Ekonomik Durum.....	37
Hatay'daki Depremin Maliyeti: Varsayımlar ve Sonuçlar	38
Deprem Maliyet Katsayısı	38
Hatay 5 Yıllık Kalkınma Planı	40
Konut Sorunu ve Mekansal Planlama.....	41
10)Altyapı ve Ulaşım.....	42
Ulaşım	42
ALT YAPI	44
Yolların Durumu.....	44
Elektrik ve Su.....	45
İnternet.....	45
11) Üretim	46
12) Ekolojik Yıkım, Rant/Talan, Zeytinlikler	47
Enkaz Kaldırma, Taşıma ve Depolama Uygulamalarının Yarattığı Sorunlar	47
Yeni Yerleşim Yerleri Bahane Edilerek Zeytinlik, Ormanlık Alan ve Meraların İmara Açılması	50
13) İnsan Hakları İhlalleri	51
Barınma Hakkı İhlalleri	52
Sağlık hakkı ihlalleri.....	53
Eğitim hakkı ihlalleri.....	53
Çevre hakkı ihlalleri	54
Mülkiyet hakkı ihlalleri.....	54
14) Yaşanan Depremlerin Hatay'da Demografik Yapı ile Kültürel/Tarihsel Mirasa Etkileri.....	54
Hatay'ın deprem öncesi demografik yapısı.....	57
15) Kadınlar	59
16) Çocuklar	62
Çocukların Barınma ve Güvenlik Hakkı:	62
Artan şiddet, İhmal ve istismar riski.....	62
Refakatsiz Kalan Çocukların Takip Süreci	63
Çocukların Eğitim Hakkı	64
Çocukların Oyun Hakkı.....	64
Çocukların Sağlık Hakkı.....	65

Büyüme ve Gelişmenin İzlenmesi ve Çocukluk Çağı Taramaları	65
Beslenme Yetersizlikleri	66
Yeti Kaybı, Uzun Kaybı ve Engellilik.....	66
Bağışıklama ve Bulaşıcı Hastalıklar	67
Bit ve Uyuz Vakaları	67
Kronik Hastalıkları ve Özel Sağlık İhtiyaçları Olan Çocuklar	68
Güvenli Bağlanma ve Bakım.....	68
Çevre Sağlığı Riskleri	68
Çocuk Ruh Sağlığı.....	69
17) Gençler	70
18) Engelliler.....	70
19) Ampüte Yurttaşlar	72
20) Yaşlılar	74
21) Kayıplar.....	75
22) Sonuç	78
Kaynakça	82

1) Giriş

6 Şubat 2023 günü saat 04.17'de, Kahramanmaraş'ın Pazarcık İlçesinde 7.7 büyüklüğünde yaşanan deprem ile aynı gün saat 13.24'te Kahramanmaraş'ın Elbistan ilçesinde 7.6 büyüklüğünde yaşanan ikinci büyük deprem, Kahramanmaraş, Adıyaman, Hatay, Malatya, Gaziantep, Şanlıurfa, Kilis, Osmaniye, Adana, Diyarbakır ve Elazığ olmak üzere toplamda 11 ilde ağır yıkımlara neden oldu. Bu yıkımlarda sonucunda resmi rakamlara göre 50 bini aşkın insanımız hayatını kaybetmiştir. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığının 24 Şubat 2023 tarihli raporuna göre, depremin yaşandığı bölgedeki toplam bina sayısı 717 bin 614 olarak açıklandı. Yaşanan afetin ardından tarihi yapılarla birlikte 35 bin binanın yıkıldı, 300 bine yakın binanın ağır hasar aldı 2 milyon kişi barınma sorunu yaşıyor, 5 milyona yakın kişinin farklı bölgelere göç etti, 700 bine yakın insanın geçim olanaklarını kaybetti. Hatay ise en büyük yıkımın meydana geldiği şehir oldu.

AKP 20 yıllık iktidarı boyunca kamu kurumlarının özelleştirilmesine, halkın doğal varlıklarının talanına, mülksüzleştirme ve el koyarak birikime dayanan neo-liberal ekonomi politikaları uyguladı. Büyük bir kısmı inşaat sektörü üzerinden işleyen bu sermaye birikim rejimi, denetimsiz ve kontrolsüzce yapılan otoyol, köprü, tünel, havaalanı, şehir hastaneleri vb, mega sabit sermaye yatırımlarına dayanmakla birlikte, müşteri garantili ihalelerle yandaş, asalak sermaye gruplarına peşkeş çekildi. Üstelik deprem vergisi gibi kamu için harcanması gereken paraların insanların gözlerinin içine baka baka alay edercesine bir kibirle buralara harcandığı itiraf edildi. Bu bağlamda devlet- özel ortaklıklarında devlet tamamen dışlanarak, müşteriye dönüştürüldü. Devlet; kamu kurumlarının ve yapılarının tasfiye edilerek piyasalaştırıldığı, güvenlik zırhı ve dinsel ideoloji ile donanmış bir mekanizmaya dönüştü.

El koyarak birikime dayanan sermaye rejiminin sürekliliği, halkın müşterek varlıklarının üzerine çöken sermayeyi, toplumsal kesimlerden koruyacak merkezî otoriter bir rejimle mümkün olabilirdi. Kuvvetler ayrılığının ortadan kalktığı, parlamentonun rafa kaldırıldığı, yetkilerin tek adamda toplandığı rejim bu ihtiyaç üzerine inşa edildi. Toplumsal kesimleri rejime ikna çalışmaları tek adamlığın karar alma ve uygulama süreçlerinin hızlanacağı ve sorunların daha hızlı yürütüleceği söylemi üzerinden şekillendi. Kamusal tüm kurum ve mekanizmaların dağıtılarak tek adama bağlandığı sistem tam tersi

bir istikamette söz konusu halkın can ve mal güvenliği olduğunda hareket edemez bir niteliğe büründü. En ufak kararlarda bile gözlerin Tayyip Erdoğan'a çevrilmesi, en ufak bir planlamaya, akla, sahip olamayan kurum ve kadroların (AFAD, TSK, vb.) yaraları sarmak yerine yaralarını sarmaya çalışan toplumsal kesimlerin önünde engele ve kriz dinamiğine dönüştü. Bu ekonomik ve siyasal durum 6 Şubat depremini yukarıda istatistiki rakamlarla ifadesini bulan bir felakete dönüştürdü. Depremi ilk gününden bugüne depremden etkilenen toplumsal kesimler ise ortaya çıkan felaketin yaralarını dayanışmayla sarmaya devam etmektedir. Hatay Depremzede Derneği ise bu dayanışma ve hak mücadelesini Hatay'da sürdürmeye çalışan önemli yapılardan birisidir.

Depremi yaralarını sarması gereken siyasal iktidar ve devlet kurumları o günden bugüne sorunları çözecek köklü adımlar atmadığı, bir arpa boyu yol alınmadığı da reel bir gerçeklik olarak ortada durmaktadır. Genel itibarıyla depremin yaşandığı bir yıllık süreçte barınma hakkından, eğitim hakkına, sağlık hakkından çevre ve mülkiyet hakkına, ekonomik, sosyal, siyasal ve demografik sorun ve hak ihlalleri Hatay ilinde yaşanmaya devam etmektedir. "Hatay Depremzede Derneği'nin" hazırladığı bu rapor yaşanan sorun ve hak ihlallerini daha somut bir şekilde gözler önüne serme ve bu sorunlara dair talep ve çözüm önerileri sunmayı amaçlamaktadır.

2) Deprem Öncesinde Hatay Deprem Yönetmeliği ve İmar Affı

6 Şubat depremleri, bugüne kadar yaşadığımız pek çok büyük depreme karşın topyekün depreme hazır olmadığımız gerçeğini çok acı biçimde ortaya çıkarmıştır. Resmi açıklamalarda 50 bin 783 kişinin hayatını kaybettiği, 107.204 kişinin ise yaralı olduğu belirtilmiştir. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığının açıklamalarına göre sadece Hatay'da 13 bin 883 bina deprem anında yıkılmıştır. Kentte tam donanımlı hastane ve yeterli sağlık personeli, yeterli okul ve öğretmen, kullanılabilir yollar ve toplu taşıma, yeterli ve sağlıklı barınma olanakları kalmamıştır.¹

Hasarın tek bir şehirde yoğunlaştığı önceki depremlerin aksine, bina hasarları on bir ile yayılmış, büyük bir yıkıma ve can kaybına yol açmıştır. Hatay, Kahramanmaraş, Gaziantep, Adıyaman ve Malatya illeri faya yakınlıkları nedeniyle büyük hasar görmüş iken Kilis, Adana, Diyarbakır, Osmaniye, Şanlıurfa ve Elazığ illerinde yıkılan bina sayısı daha azdır. Yer hareketinin şiddeti, yapısal sistem, tasarım ve yapım kalitesi bina performansında belirleyici unsurlar olmuştur. Göksun, Kahramanmaraş, Narlı, Hatay, Fevzipaşa ve Malatya'da deprem yönetmeliğine göre konutlar için geçerli (tekrarlanma periyodu 475 yıl olan maksimum tasarım depremi bazlı) tasarım spektrumları geniş bir periyot aralığı için aşılmakta

¹ TMMOB, "6 Şubat Depremleri 8. Ay Değerlendirme Raporu", 2023, <https://www.tmmob.org.tr/>

iken bazı bölgelerde (tekrarlanma periyodu 2475 yıl olan) göz önüne alınan en büyük deprem düzeyinin tasarım spektrumu genellikle uzun periyotlarda aşılımıştır.² Bu tespit, Gaziantep (Islahiye ve Nurdağı ilçeleri), Hatay, Kahramanmaraş ve Adıyaman'daki binaların yönetmelikle belirtilen seviyelerden daha büyük deprem etkilerine maruz kaldığına işaret etmektedir.

6 Şubat depremlerinin en çok etkilediği iller olan Adıyaman, Kahramanmaraş, Hatay ve Malatya illerinde yıkılan bina oranları %3,2 ile %5,2 arasında değişmektedir. Bu illerin genelinde kullanılamaz durumda olan yapıların oranları ise %24,9 ile %32,3 arasında değişmektedir. (Orta hasarlılar bu orana dahildir, çünkü güçlendirme yapılmaksızın kullanımına izin verilmemektedir.)

Ölçek biraz daha küçültüldüğünde örneğin Hatay'ın en çok hasar alan ilçelerine Antakya, Defne, Hassa ve Kırıkhan'a bakıldığında yıkılan bina oranlarının %3,9 ile %10 arasında değiştiği görülmektedir. Bu ilçelerin genelinde kullanılamaz durumda olan yapıların oranları ise %29 ile %51,6 arasındadır.

Ülkemizde var olan yapı stokunun büyük çoğunluğunun, deprem yönetmelikleri ve yapı denetim süreçleri dikkate alınarak yapıldığını söylemek mümkün değildir. Yapılar ya mühendislik hizmeti olmadan üretilmiştir ya da yeterli düzeyde mühendislik hizmeti alınmamıştır. İzmir Depremi sonrasında TBMM'nin kurduğu Araştırma Komisyonu'nun Temmuz 2021 tarihli raporuna göre Türkiye'de 10 milyon civarında olan yapı stokunun 6-7 milyon civarında olan kısmı riskli yapı statüsündedir. Bu risk ortadan kaldırılmadığı veya azaltılmadığı sürece ülkemiz büyük yıkımlarla defalarca yüzleşeceği gibi, depremler sonrası müdahalelerde de yetersiz kalmaya mahkum olacaktır. Bu 6-7 milyonluk riskli yapıya bırakın müdahale etmeyi, bu yapıların mevcut durumları bile tespit edilememiştir.

TBMM'nin bu raporunun pek çok bilim insanı ve kuruluşun raporlarında 6 Şubat depremlerinden önce bu bölgenin olası bir depremin yıkıcı sonuçlarına hazır olmadığı tespiti yapılmıştır. Örneğin; Jeoloji Mühendisleri Odasınının 08.02.2021 tarihli 'Fay hatları üzerinde yaşayan kentlerimiz başlıklı raporunda 'Hatay kent merkezi (Antakya ve Defne) dahil Hassa, Kırıkhan, Reyhanlı, Dört Yol, Erzin ilçe merkezleri ile 25 mahallesi doğrudan diri fay hatları veya zonları üzerine oturmaktadır. Tarihsel dönemde çok sayıda yıkıcı depremle karşı karşıya kalan Hatay ilimizin depremde bu denli etkilenmesinin önlenmesi amacıyla bir dizi çalışmayı acilen başlatması gerektiği düşünülmektedir.' denilmekte ve kent ölçeğinde mikrobölgeleme çalışmaları yapılması, diri fayların yerinin yerleşime uygunluk açısından değerlendirilmesi, paleosismoloji çalışmalarının yapılması, Hatay'da birçok

---

²ODTÜ, "6 Şubat 2023 Kahramanmaraş, Pazarcık ve Elbistan Ön Değerlendirme Raporu",2023, <https://eerc.metu.edu.tr/>

yerleşim alanının zayıf mühendislik özelliklerine sahip zemin birimleri üzerine oturması, sıvılaşma veya yanal yayılmaya uygun alanların varlığı ile kıyı yerleşim alanlarının Akdeniz'de deniz içinde meydana gelebilecek olası bir depremde oluşabilecek tsunami olayından etkilenebileceği, Deprem Master Planı hazırlanarak kentin gelişim ve yerleşim stratejilerinin yeniden belirlenmesi, deprem üretme potansiyeli yüksek olan çok sayıda fay hattı ve zonu üzerine yerleşmiş bulunan Hatay'ın olası bir depremde büyük acılara sebebiyet verebilecek sonuçlarla karşılaşmaması için bugünden gerekli hazırlık ve çalışmaların başlatılması gerektiği düşünülmektedir.³ denilmiş ve bu rapor Cumhurbaşkanlığından başlayarak 28 yetkili kurum ve kişiye gönderilmiştir. (Bu kurumların arasında Hatay Valiliği, Belediye Başkanlığı ve Hatay Milletvekilleri de bulunmaktadır). Hatay Belediye Başkanı Lütfi Savaş, depremden iki hafta önce katıldığı bir televizyon programında 'Hatay yıkıcı bir depremin tekrarına hazırlıklı mı?' sorusuna 'değil!' yanıtını vermesi, Hatay Büyükşehir Belediye Başkanlığı İtfaiye Daire Başkanı Özer Gövce'nin "Bir deprem olacağı bilgisi bizde vardı. Hatay Afet Müdahale Planında bu bilgi vardı".⁴ açıklaması bu bölgede olası bir depremin beklendiğine ve olası sonuçlarına dair yetkililerin bilgisi olduğunu göstermektedir.

Peki tüm bu bilgilere sahip yetkililer olası yıkımı engellemek için ne yaptı?

TBMM'nin 6 Şubat depremlerine ilişkin çıkarmış olduğu Mayıs 2023 tarihli raporunda, son 11 yıl içerisinde ülke genelinde sadece 238 bin civarında riskli yapıya "Kentsel Dönüşüm" adı altında müdahale edilerek yenilenmesi sağlandığı belirtilmiştir. Yani 2012 yılından bu yana riskli olduğu varsayılan yapı miktarının sadece %3-4 civarındaki kısmı yenilenebilmiştir.

Kaldı ki yapılan kentsel dönüşüm uygulamalarının doğruluğu ve sağlıklılığı şüphelidir. Riskli yapı ile dönüşümü sağlanan bazı binaların da 6 Şubat depremlerinde yıkıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca riskli yapı veya riskli bölge tespiti yapılmadan gerçekleştirilen kentsel dönüşümler sadece ve sadece rantı yüksek bölgelerle sınırlı kalmıştır. Bu dönüşüm öyle bir hal almıştır ki, çoğu riskli bölgelerde yaprak bile kıpırdamazken, kıymetli bölgelerde rant getirisinden faydalanmak için yeni binalar bile kitabına uydurularak yıkılıp yeniden yapılmıştır.

³ Hüseyin Alan, JMO, "Hatay'ın Depremselliği", 2021

⁴ Özyurt Gazetesi, "Depremi Önceden Biliyorduk" 27.01.2024, www.ozyurtgazetesi.com

Depremlerde bu kadar ağır bir tabloyla karşılaşmış olmamızın önemli sebeplerinden biri de depremin yıkıcı etkilerini engellemekle sorumlu olan iktidarlar tarafından çıkarılmış olan imar aflarıdır.

İmar Affı Neden Yapıldı?

24 Haziran 2018 seçimleri öncesinde 6 Haziran 2018 tarihinde “Resmi Gazetede” yayımlanarak yürürlüğü giren imar affının zamanlaması açıkça rant dağıtımını üzerinden ve kaçak yapıların meşrulaştırılması anlayışı üzerinden siyasi ikna amacı taşımaktadır. Gücünü önemli ölçüde, arazi rantı üzerinden, inşaata dayalı sermaye ilişkilerine bağlayan iktidar, üretilen yapılı çevre düzeninden siyasi rant devşirmeyi planlamıştır. İmar affı uygulaması da bu bağlamda iktidarın gücünü tahkim etme, yeniden istikrarını sağlamaya dönük hamlelerden birisidir.

Bu af uygulaması ile yaşanan siyasi ve ekonomik kriz sürecinde, gelir kaydetmenin yanı sıra, siyasi gücü yeniden üretmenin aracı olarak formüle edilmiştir. Düzenleme ile bir yandan sermaye gruplarının hukuka aykırı olduğu yargı kararları ile kesinleşen, yıkılmasına veya para cezası uygulanmasına hükmedilen inşaat projelerine çare bulunarak sermaye çevreleri ile ilişkiler güçlendirilmiş, diğer yandan kaçak yapıları olan mülkiyet sahiplerinin bireysel çıkarlarının devamlılığı adına iktidarın sürekliliğine rıza göstermesi sağlanmıştır.

Seçim öncesi siyasi iktidarın ana propaganda unsurlarından biri olarak imar affının alelacele yürürlüğe girmesinin geri planındaki düşüncenin buradan temellendiği görülmektedir.

İmar Affının Sonuçları

AFAD’ın 2011 yılında hazırlamış olduğu “Ulusal Deprem Stratejisi ve Eylem Planına” göre 2017 yılında tamamlanması öngörülen bina envanteri çalışması hedeflenen sürenin üzerinden 6 yıl geçmesine rağmen tamamlanamamış, dahası resmi kurumlar hariç başlanamamıştır. Bunun sonucu olarak mevcut yapı stokunun iyileştirilmesi de mümkün olmamıştır. Hâlihazırda yapı stokumuzla ilgili belirsizlikler ve tehlikeler ortadayken bir de üzerine siyasal iktidarca çıkarılan imar affı can ve mal kayıplarını daha da büyütülmüştür.

2018 imar affından 7,1 milyon bağımsız birimin (Konut: 5.848.927 adet Ticari: 1.237.042 adet) faydalandığı duyurulmuştu. İmar afları kaçak yapılaşmanın en önemli teşvik unsurlarından birisidir. Toplumun sağlıklı ve güvenli konutlarda yaşamasını belirsizliğe sokmuş, mühendislik hizmeti almayan yapılar yasallaştırılmıştır.

İmar affı ile ilgili usul ve esaslarda “*Yapının depreme dayanıklılığı ve yapının fen ve sanat norm ve standartlarına aykırılığı hususu yapı malikinin sorumluluğundadır.*” denilmektedir. Bu madde ile

Devlet, imar affi uygulamasına dâhil olan yerlerde mekân denetimini ve toplum güvenliğini sağlama görevini yapı sahibine devrederek yapıya ilişkin her türlü olumsuzluktan yapı sahibini sorumlu tutmuştu. Her bir kaçak yapının başvuru sahibinin beyanına göre tek başına ele alındığı, çevresel etki ve çevre sakinlerinin güvenliği yok sayıldığı için, bu düzenleme toplumsal güvenlik için önemli bir risk oluşturdu. İmar affından faydalanan yapılarda yaşayanların can güvenliği bir kişinin beyanına emanet edilmiştir.

Söz konusu binaların mühendislik mimarlık hizmeti almamasıyla ilgili dönemin Çevre ve Şehircilik Bakanı Mehmet Özhaseki “*Vatandaş, üç-beş bin lira verip bizimle helalleşip barışırken, mühendislik bürolarına iki-üç bin lira versin istemedik. Doğru bir şey değil.*” demiştir.⁵

İmar Affının Yıkımdaki Etkileri

TBMM Meclis Araştırma Komisyonunun Marmara Depreminden sonra yaptığı araştırmaya göre, deprem bölgelerinde hasar gören ya da yıkılan yapıların %80’i imar aflarından yararlanmıştı.⁶ Bir deprem ülkesi olduğumuz gerçeği rakamlarla bu kadar açık olarak görülmekteyken ve depremlerin yıkıcı etkileri ortadayken 2018’de yeniden imar affi getirilmesi bugünkü yıkımlara davetiye çıkarmıştır.

Hatay’da 56 bin, Malatya’da 22 bin, Kahramanmaraş’ta 39 bin yapı olmak üzere depremin etkilediği 10 ilde en temel mühendislik hizmetlerini bile almamış olma ihtimali olan toplam 294 bin kaçak yapının imar affi ile affedildiği basına yansdı. Bu binaların imara, mevzuatlara hatta depreme dayanımı ile ilgili olan statik projesine aykırılığı bile imar affi kapsamında sadece vatandaşın beyanı ile affedilmiştir. Dolayısıyla imar affının depremde ki etkisi ölçülemeyecek kadar büyük olmuştur.

3)Deprem’in İlk On Günü

5 Şubat gecesi yeni bir güne uyanmak üzere, olacıklardan habersiz başımızı yastığa koymuştuk. Hepimizin hayatını altüst edecek bir sabahı karşılayacağımızın farkında değildik. Yaşadığımız korku ve panik halleri hala hepimizin hafızalarındaki yerini koruyor. Evet, yaşanan doğal bir afetti fakat bu afetin bizler açısından tam anlamıyla büyük bir felakete dönüşeceği depremi yaşadığımız ilk saatlerde kendini hissettiriyordu. Her yandan yükselen toz bulutu, duman, yıkılan binalar, kulakları yırtarcasına yükselen çığlıklar, bekleyenler, koşturanlar, sadece duranlar, sarılanlar, ağlayanlar ve daha nicelerimizle ne yapacağımızı bilemeyenler ve bir süre ama çok kısa bir süre geçtikten sonra yalnız

⁵ AA, “Bakan Özhaseki İmar Barış Detaylarını Açıkladı” 27.01.2024, <https://www.aa.com.tr/>

⁶ Cevat Ayhan vd. “Meclis Araştırma Komisyonu Raporu” TMMB,1999,Sayı:308, <https://www5.tbmm.gov.tr/>

birakıldığına farkına varanlar olarak çaresizce gökyüzüne baktık bazen. Sonrasında yolun çatlağının içine girip yerin dibine girmek istedik gördüklerimiz, yaşadıklarımız, yapamadıklarımız karşısında.

Zamanın bir günü ile ardından gelen günü arasında geçen sürenin bu evren içerisindeki ihmal edilebilir halini düşünsük de zamanın bu dilimini kovalayanlar olarak yaşamlarının bu süre zarfında nasıl değiştiğini anlamaktan dahi uzak oldukları bambaşka bir düzlemde gökyüzünden 5 Şubat'taki yağmur damlalarının düşmesini, ıslanmadık yerlerinin kalmamasını, her bir damlanın geçmiş yaşantılarına denk düşmesini umuyorlardı. Oysa Şubat'ın 6'sında bedenlerimize kurşun gibi yağın damlaların sapladığı acı, bilinmez bir yolculuğa çıkışımızın başlangıcını oluşturuyordu.

6 Şubat sabahı, havanın aydınlanmasıyla gördük yaşadığımız felaketin büyüklüğünü. Her yerden "yardım edin!" çığlıklarını duyuyorken enkaz dışındaki insanlar ne yapacağını bilemeyecek durumdaydı. Herkes birbirine ulaşmaya çalışıyordu ama GSM operatörleri çökmüştü ve bundan ötürü ne birbirini merak edenler iletişim kurabildi ne de enkaz altındayken bulunmayı bekleyenler... Öyle bir bilinmezlikte enkaz altındaki sevdiklerinin illa ki arama kurtarma ekiplerince kurtarılacağına inanan bir halk vardı depremin ilk saatlerinde... AFAD'ı, Kızılay'ı, 112'yi, emniyet güçlerini, jandarmayı arayıp durmamıza rağmen ya bağlantı kuramıyorduk ya da aramalarımıza dönüş olmuyordu. Saatler geçerken ne gelen ne giden vardı fakat enkaz altından 'bizi kurtarın, artık dayanamıyorum!' sesleri yükselmeye devam ediyordu... Kimse gelmeyince, herkes sevdiklerini, yakınlarını kendi imkanlarıyla çıkarmaya çalıştı. Kimi sağ çıkardı kimi cenazesini çıkardı kimi ise hiç çıkaramadı sevdiğini.

'Kurtarın bizi' yankıları arama kurtarma ekipleri gelmeyince bir zaman sonra duyulmaz oldu. Çokça tanık olduğumuz olaylardan biri de, arama kurtarma ekibi gelmiş olsa da yeterli ekipmanın gelmeyişi. İl dışından Hatay'a ekipmanlarıyla gelmek isteyen birçok gönüllünün durdurulduğunun ya da yollarının değiştirildiğinin bilgisi ulaşıyordu Hatay halkına...

Olmayan sadece arama kurtarma ekipleri ya da ekipmanlar mıydı? Elbette değildi!

O andan sonra Hatay halkı, yaşadığı çaresizlik ve büyük yalnızlık duygusuyla büyük bir özveri ve dayanışma örneği sergilemek için kolları sıvamak zorunda kaldı.

Yakınlarımızı enkazdan biz çıkardık, çünkü kurtarma ekibi yoktu. Yaralılarımızı biz hastaneye götürdük çünkü ambulans yoktu. Hastaneye götürdük götürmesine de ayakta kalan hastane de bulamadık. Kayıplarımızı sevdiklerinin yanına biz götürdük çünkü cenaze aracı yoktu. Üstelik bütün bunları kendi araçlarımızla yapmak zorundaydık, akaryakıt sıralarında saatlerce bekledik, kimi zaman elimiz boş döndük. Etraf öyle ıssız, öyle karanlık, öyle korkunçtu ki güvenliğimizi de bizler sağladık, çünkü güvenlik görevlileri de yoktu...

Depremin ilk üç günü hepimiz için 30 yıla bedeldi!

İlerleyen günlerde maden ocağı çalışanları ile yaptığımız sohbette iki gün Zonguldak'ta iki gün Ankara Havalimanı'nda beklediklerini daha sonra buraya ulaştıklarında Portekiz, Hollanda gibi pek çok ülkeden arama kurtarma ekiplerini gördüklerini ve bu durumdan utanç duyduklarını ifade ettiler. Kendi imkanları ile binbir zorlukla ve tüm engellemelere rağmen gelen gönüllü arama kurtarma ekipleri üçüncü gün enkazlarda çalışmalara başlamışlardı.

Toplanma alanları mevcut olmadığından boş bir alan doğal bir toplanma alanına dönmüştü. Elektrik, tuvalet, su, duş mevcut değildi. Depremden dolayı kimi pijama kimi terlik ile dışarı çıkmış ve hava soğuk olduğundan dolayı dışarıda yakılan ateşler ile ısınılmaya çalışılmıştı.

Hatay halkına yaşatılan tüm bu çaresizlik ve yalnızlık duygusunun dışında anlatılması gereken ve tarihe not düşecek dayanışma pratiklerini de dilden dile anlatmamızı gerektirecek faaliyetlere raporumuzda yer vermek bizler açısından çok önemli bir yerde duruyor.

Depremin ilk 3 günü hiç olmayanların yanı sıra ilk günden itibaren Hatay'da olan ve canla başla çalışan gönüllüler, dernekler, belediyeler, sol sosyalist kurumlar, sendikalar, meslek odaları gibi çeşitli kurum ve platformlar, memleketimizde adımını atmadığı sokak bırakmadı.

Burada dayanışma için var olan bütün kurumların yazdığı hikayeleri Hatay halkı olarak çok ama çok iyi biliyoruz. Yakından bildiğimiz ve derneğimizin şekillenmesine vesile olan Dayanışma Gönüllüleri'nin yazdığı hikayeyi kısa da olsa örneklemek, tüm dayanışma pratiklerinin nasıl bir başarı öyküsü yazdığına dair ipucu verecektir.

99 Gölcük depreminde oluşan ve deneyimlerini burada geliştiren Dayanışma Gönüllüleri, depremin ilk zamanlarında ülkenin her tarafından Hatay'a gelerek depremin en çok etkilediği Antakya, Defne, Kırıkhan ve Samandağ ilçeleri açısından Defne ilçesi Çekmece Mahallesinde Salı pazarı yanında bulunan spor salonunda; İskenderun ve Arsuz açısından ise İskenderun Mustafa Kemal Mahallesi'nde Cem Evi bahçesinde 2 ayrı koordinasyon merkezi oluşturdu.

Arkadaşlarımızın deneyimini gördükçe hepimiz, az da olsa umutlanıyorduk. Bu güzel insanlara tanık oldukça yaşadığımız felaketi unuttuğumuz zamanlar dahi olabiliyordu.

Gelen ekip içinde;

Arama kurtarma ekibi, lokasyonlar belirlenerek enkazlarda görevlendirildi.

Mühendis ve teknik ekip, memlekete gelir gelmez ilk ihtiyacın hızlıca tuvalet ve duşluklar kurulması gerektiğini söyleyerek beraberlerinde getirdikleri malzemelerle, jeneratörlerle, sıcak su kazanlarıyla işe koyuldu.

Sağlık ekibi, enkazdan çıkarılan yaralı vatandaşların tedavisini üstlenmek için bir planlama yaptı.

Eczacı ekip, gelen ilaç dayanışmalarını koordine ederek dağıtımı yapılabilecek acil ilaçların ulaşmasını sağlamaya çalıştı.

Aşçı ekibin gelir gelmez yaptıkları çorba ve diğer yemekler halen damağımızda...

Taa Karadeniz'den, Hopa çay'ın standını ve çaylarını göndermesi hiç unutulur mu?

...

TMMOB ve bağlı odalarıyla KESK ve bağlı iş kollarıyla ve diğer dayanışma merkezleriyle gerçekleştirilen koordinasyonun ne denli önemli olduğunu o vakitlerde deneyimledik.

Her ekibin haftalık rotasyonlara tabi tutularak ihtiyaç doğrultusunda yönlendirilmesi ve enerjinin bu şekliyle verimli kullanılması bu deneyimin başkaca güzelliğini ortaya koyuyor.

Ülkenin her yanından dayanışma tırları geliyordu. Köylere dayanışma malzemelerini ulaştırabilmek amacıyla arkadaşlarımız şehir dışından kendi araçlarıyla geliyordu. Kocaman bir koordinasyon merkezi oluşmuştu. Bir yandan tırlardan gelen malzemeler indirilirken diğer yandan malzemelerin tasnifi yapılıyor öte yandan ihtiyaç listeleri gruplandırılıyor, ardından araçlar hazır hale getirildiğinde gidilmedik köy ya da mahalle bırakılmıyordu. Her günün gecesinde neler yaptığımızı ve yarına neleri yapacağımız planlanıyordu. Çadır kurma ekibi, çiftçilere gübre dağıtım ekibi, ihtiyaç malzemesi ekibi, şoför ekibi, teknik destek ekibi... gibi birçok ekip oluşturuyor ve dayanışma git gide büyüyordu. Arama kurtarma ekipleri, kolluk güçlerinin bu merkezlerden ihtiyaçlarını karşıladıklarına da denk gelindi. Gıda, su, ısınma, çadır, kıyafet gibi birçok dayanışma faaliyetleri sürerken sonraki süreçte ihtiyaçların değişmesiyle mahallelerde çocuklar ve gençler için 'Dayanışma Dersleri', hak kaybına uğrayan vatandaşlar için 'Hukuk Buluşmaları', depremle birlikte en çok ihtiyaç duyduğumuz 'Psikososyal Destek Buluşmaları', depremle birlikte yaşadıkları sorunlar katlanarak büyüyen kadınların bir araya geldiği 'Kadın Buluşmaları', bu süreçte belki de en çok etkilenen ve okullarından uzak kalan çocuklarla 'Çocuk Etkinlikleri', bir yandan gelecek kaygısı diğer yandan ders çalışma ortamı olmayan gençlerle 'Gençlik Buluşmaları' bu buluşmaların ardından kurulan 'Kültür Evleri', açılan kütüphane, yemekhanelerle, içme suyunun büyük bir sıkıntı olduğu şehrimizde kurulan su arıtma cihazları, çamaşırhaneler ve daha saymadığımız birçok faaliyet ile devasa bir dayanışma ağı oluşturan bu insanlar memleketimizdeydi, buradaydı, Hatay'daydı... Bu dayanışma ağı ve oluşan ortak duyguyla 22 Nisan'da sesimizi

buluşturduğumuz ve yüksekliğimiz yürüyüşün Hatay'ı Yeniden Kuracağız iradesini Hatay Depremzede Derneği olarak sürdürmenin onuruyla yolumuza devam ediyoruz.

4) Barınma

Sayısal verilere ilişkin farklı tespitler bulunsa da deprem sonrası oluşan barınma ve temel ihtiyaçlara erişim krizi nedeniyle yaklaşık 2 milyon kişinin deprem bölgesinden göç ettiği, yaklaşık 800 bin kişinin de deprem bölgesindeki kırsal alana taşındığı tahmin edilmektedir. Depremden sonra bölgeyi terk etmek zorunda kalan kişiler için özellikle çevre illerin belediyeleri, imkânları dahilinde geçici barınma hizmeti sunmuştur.

Buna ek olarak geçici yerleşim alanları kurulmuştur ve buralarda birtakım sorunların yaşandığı gözlemlenmektedir. Bu alanlarda çadır kurulan sahaların zemin özellikleri, çadırların birbirine olan yakınlığı, ısınma olanaklarının yangın riskine yol açması, içme suyuna erişimdeki sınırlılık, tuvalet, banyo, çamaşır yıkama olanaklarının yetersizliği ve atık bertaraf sisteminin olmaması beraberinde birçok olumsuzluğun yaşanmasına neden olmuştur. Depremde hasar gören binaların zehirli atıklar içermesi ihtimali bulunan molozlarının yerleşim yerlerine ve geçici yerleşim alanlarına yakın bölgelere dökülmesi barınma koşullarını olumsuz etkilemiş, toplumsal tepkilere neden olmuştur.

Deprem sonrasında kullanılmaz hale gelen binalarda ikamet ettiği tahmin edilen tüm deprem bölgesi illeri dahil yaklaşık 520 bin hanenin yarısının kalıcı konuta erişinceye kadar çadırlarda ve konteyner kentlerde yaşayacağı varsayılmaktadır. Kalıcı olarak yerinden edilme kaygıları nedeniyle deprem bölgesinde kalan ancak geçici barınma alanlarına gitmeyen bir nüfus da bulunmaktadır. Mevcut devlet politikaları ağırlıklı olarak bu çözümlerden ilk ikisinin tercih edildiğini, verilen kira yardımlarının sürdürülebilir bir ekonomik karşılığının olmadığını göstermektedir. Geçici yerleşim alanları dışında kalan depremedelerin ise kendi çözümlerini bulmaya çalıştıkları anlaşılmaktadır.

Afetten etkilenen kişilerin konteynerlere ya da kira yardımına başvurabilmesi ve bu iki seçenek arasında oranın kira yardımında daha fazla olması, gayri resmi alanlarda yaşayan önemli sayıda insanın resmi barınma alanlarına taşınmayı beklemediğini ve alternatif barınma çözümlerini tercih ettiğini göstermektedir. Evleri orta, ağır ya da tamamen hasar görmüş kişilerin önemli bir çoğunluğu konteyner desteği almamayı tercih etmiş ve bunun yerine kira desteği için başvuruda bulunmuştur. Bu kişilerin birçoğu, artan fiyatlar ve mevcut stokların yetersizliği nedeniyle kiralama seçeneklerine erişimde zorluklarla karşılaşmakta ve şu anda çadırlarda kalan kişilerin büyük bir çoğunluğunu oluşturmaktadır. Böylesi ekonomik koşullarda kendini çadırda kalmaya mecbur edip kira yardımına muhtaç olanların sayısı az değil alınan kira yardımı da bir anlam ifade etmiyorken üstelik. Deprem öncesi kaldığı evin kiracısı olanlar da ciddi bir mağduriyet yaşıyor. Hâlâ çadırda yaşayanlar ve kira yardımı alamayanlar var. Kentin bütün noktalarında çadırlar kaldırılırken bu insanlara hiçbir alternatif gösterilmiyor.

Barınma alanlarındaki süreç oldukça değişkendir; alanları birleştirme ve konteynerleri genişletme yer değiştirmelere yol açmaktadır.

Geldiğimiz noktada Hatay'da gayri resmi barınma alanlarının sayısı oldukça azalmıştır. Deprem bölgesinde inceleme yapan insan hakları örgütleri tarafından hazırlanan ön gözlem raporunda geçici barınma alanlarının hızla oluşturulmadığı, buralarda kayıt tutulmadığı, yaş, cinsiyet, engellilik, farklı ihtiyaçlara sahip grupların ihtiyaçları ve talepleri görmezden gelinerek genel bir yardım mobilizasyonunu gerçekleştirdiği, geçici barınma ihtiyacı çerçevesinde kışlık çadırın, çadır zeminlerinin gözetilmediği, güvenli ısınma araçlarının, yakıt, gıda çeşitliliğinin, bebelere yönelik mama tedarikinin kız çocukları ve kadınlar için ped ihtiyaçlarının düzenli ve sürekli temin edilemediği, yetişkin bezlerinin, çadır izolasyonunun, battaniye, yatak, çocuk alanları ve oyun setlerinin, kitap ve ortak alan çadırların öncelikli ihtiyaçlar olarak öne çıktığı, geçici barınma alanlarında yaş gruplarına özgü düzenli sağlık ve psiko- sosyal mekanlarının oluşturulması gerektiği belirtilmiştir.

Bunların dışında insanların yaşam alanlarının civarında kaldırılmayan molozlar var. Bu durum kentin yeniden kurulması önündeki güvenin önünde büyük bir engel teşkil ediyor.

Hatay Depremzede Derneği olarak AFAD ile yaptığımız görüşmede Hatay'da her şeyin normale döndüğü, bundan daha iyisinin yapılamayacağı, moloz kaldırma çalışmaları esnasında toza buladıkları kentte hava kirliliği olmadığı ifade edildi. Molozlar hâlâ kalkmamışken şubat ayı sonunda kalıcı konutların teslim edileceği söylendi, tıpkı depremin ilk günlerinde bir yılın sonuna geldiğinde çadırda yaşayan kimsenin kalmayacağını söylediği gibi.. Kira yardımı almadığı halde çadırda kalan vatandaşlarımız olduğunu biliyoruz, kira yardımı almak için çadırda kalan, buna muhtaç olan vatandaşlarımız olduğunu da biliyoruz. Konteynerde yaşamamın zorluklarını orada yaşayanlar olarak biliyoruz. AFAD yetkililerine de mahallelerimizden gelen şikayet ve talepleri ilettik. Gelen şikayetlerle oluşturduğumuz listeyi kendilerine sunduk. Mağdur vatandaşlarımızın aranacağını, mağduriyetlerinin giderileceğini ve bizlere dönüş yapacaklarını söylediler fakat ne bizlere ne vatandaşlarımıza sağlıklı dönüş yapmadılar. Depremin üzerinden bir yıl geçmişken memleketimizin bu manzaralarını kabul etmiyoruz .

5) Sağlık

Hatay'da 6 Şubat depremleri sonrası yaşanan sağlık problemlerini şehirdeki muazzam yıkımın yarattığı etkilerden ayrı düşünmek mümkün değildir.

Depremde Yıkılan Hastaneler

Hatay Eğitim Araştırma Hastanesi bataklığa yapılmış bir binadır ve bu binanın (ve havaalanının) birinci sınıf tarım arazisi olan bataklık zeminde yapılmaması için çok çaba harcanmış fakat sonuç

alınamamıştır. Maalesef rant ekonomisini merkezine alan politikalar yüzünden bu alanda halkın vergileri ile yapılan hastanenin hasar görmesi, sağlık sistemin işlememesi yüzlerce insanı kaybetmemize sebep olmuştur.

Antakya Devlet Hastanesi binasının depreme dayanıksız olduğu bilinmesine rağmen kapatılmamış ve güçlendirilmemiştir. Bu da halkın sağlık tesisine en çok ihtiyaç duyduğu bir zamanda hastanesiz kalmasına ve basit müdahale ile kurtarılabilir nice hastanın kaybedilmesine sebep olmuştur. Sorumlular hakkında depremin ardından bir yıl geçmesine rağmen bir işlem yapılmamıştır.

Hatay araştırma hastanesi ana binası, yıkılan ve ağır hasarlı ASM'ler, şehrin merkezinde bulunan 4 özel hastane işlevsiz durumda. Yıkılan fakat ayağa destekle kalkabilecek sağlık kuruluşlarına ise bugüne dek herhangi bir destek programı açıklanmamıştır. Halen şehrin nasıl bir plan ile yeniden doğacağına dair belirgin bir şey söylenmemektedir.

Birinci Basamak Sağlık Kuruluşları

Hatay ilinde sağlık kuruluşlarının tümünde olduğu gibi ASM'lerde de ciddi sayıda yıkım gerçekleşmiştir. Hatay ilinde deprem öncesi İl Sağlık Müdürlüğü verilerine göre toplamda 196 ASM ve 484 aile hekimliği birimi bulunmaktaydı. Toplamda 57 ASM yıkılmış ya da ağır hasarlı kullanılamaz hale gelmiştir. En büyük ASM hasarı Antakya ilçesinde gerçekleşmiş, 43 ASM'nin 28'i yıkılmış-ağır hasarlı ve sağlam iki ASM'nin de birine İl Sağlık Müdürlüğü birine de İlçe Sağlık Müdürlüğü yerleşmiş. Antakya ilçesini Defne ilçesi izlemekte, 19 ASM'nin 11'i depremde ağır hasarlı durumda. Samandağ'da Deprem öncesi 18 ASM'nin 6'sı yıkılmış,

Yıkılmış olup onarılan veya güçlendirmesi yapılan aile sağlığı merkezi bulunmamaktadır. KETEM'in tadilatı yapılmıştır ve aktif olarak çalışmaktadır. Mamografi ve HPV alınmaktadır. Aşı dağıtımlarının planlaması yapılıyor. Yıkılan mahallelerde, nüfusun olmadığı yerlerde ASM inşa ederken planlamanın doğru yapılması orada çalışacak aile hekimlerinin nüfusunu çok etkileyecektir. Yeni yapılan TOKİ mahallelerinde bunun göz önünde bulundurulması ve ASM planlamasının ona göre yapılması gerekmektedir. Birinci basamak sağlık hizmeti merkezde konteynerlerde verilmeye devam edilmektedir ancak hastaların bekleme yerleri bulunmamaktadır. Yazın güneş altında kışın soğukta ve yağmur altında beklemektedirler.

Sağlık Hizmetinde Yaşanan Sıkıntılar

- Konteyner ASM'ler müdürlüğün verdiği teçhizat ile çalışmaya başlamıştır. Ancak defibrilatör, sterilizatör, jinekolojik masa, jeneratör gibi lazım olup yer kaplayacak malzemeler, yer

darlığından dolayı konteynere alınamamıştır. TTB tarafından gönderilen sarf malzemeleri ASM'lere dağıtılmıştır.

- Onarılan veya güçlendirmesi yapılan ASM henüz yok.
- Depremın üzerinden bir yıl geçmiş olmasına rağmen maalesef halen 3. Basamak sağlık hizmeti veren bir sağlık kuruluşumuz yoktur. Defne Devlet Hastanesinde yoğun bakım yatak sayısı bir elin parmakları kadardır. Yan dallar çok eksiktir. Özellikle tetkikler yapılamamaktadır. Özellikle ameliyatlara yapılamamaktadır. Onkoloji hastaları yapayalnızdır. Bu hastalar, hele de bu zor ekonomik şartlarda başka şehre gidemeyecek durumdadır. Onlar gibi kanser hastaları da takip ve tedavide yaşanan yetersizlik nedeniyle şehir dışına gitmek zorunda bırakılmaktadır. Katarakt gibi bazı cerrahi işlemler ilgili merkez veya hasar gören cihazlar yerine koyulmadığından yaygın bir şekilde yapılamamaktadır.
- Yatan hastalara kan temininde Kızılay zorluk çıkarmaktadır.
- Şehre kısa süre içinde kazandırılacağı söylenen yeni devlet hastanesinin yeri, zemini, ulaşımı ve inşaatının statik kalitesi konusunda şüpheler vardır.
- Eczaneler güvenlik zafiyeti sebebi ile yağmalandı. Sigortalı olanlar sigorta kurumlarından kaybettiklerinin çok daha azına razı edildi.
- Halkın ilaçlara erişimi alınan fark ücretleri sebebi ile kısa bir süre engellendi.
- Halk sağlık kuruluşlarına uzun zaman ulaşamadı. Hastane yoktu, hastaneye yol yoktu; araç ve bilhassa toplu taşıma uzun süre hizmete alınmadı. Randevu sistemi ile hastaların hekime ulaşımı kolaylaştırılmış gibi görünmesine rağmen randevular çok ileri tarihlere verilmekte olduğundan hastalar hekime ulaşamadı.
- Halen diş tedavileri yapılamamaktadır.
- Aşılama ve gebe takibi düzenli yapılamamaktadır.
- Şehir merkezinde işler halde sadece bir özel hastane bulunmaktadır. Diğer özel hastaneler yıkıldı veya ağır hasarlı. İlçelerde bulunan özel hastaneler ihtiyaca cevap vermeye çalışmaktadır ancak merkeze uzak ve ulaşım sorunu bulunmaktadır

Sağlıkçıların Yaşadığı Sıkıntılar

- Depremde sağlık profesyonellerimiz öldü, sakatlandı. Ölmeyen, sakatlanmayanların evi yıkıldı, yakınları, çalışma arkadaşları, dostları öldü, cesetleri dahi bulunamadı. Evlatlarını okutacak okul, çalışacak hastane bulamayanlar şehri terk etmek zorunda bırakıldı.
- Kalan sağlıkçılar halkın ihtiyaçlarına yetişemedi. Manevi yıkımdan ayrı olarak maddi olarak da varlıkları yerle bir olmuş sağlıkçılar yetersiz imkânlar sebebi ile halkımıza istenildiği ölçüde hizmet verememektedir.

- Ücretler ve/veya emekliliğe yansiyacak düzenlemeler, çalışma şartlarının iyileştirilmesi yoluyla sağlıkçıların zihinlerinin yaptıkları işe odaklanabilmeleri sağlanmalıdır.
- Sağlık emekçilerinin barınma koşulları hala iyileştirilebilmiş değil. Hali hazırda çoğu sağlık emekçisi şehir dışında geliş gidiş yapmak zorunda kalmaktadır. Barınma koşulları uygun olmadığı için açılan kadrolar boş kalmaktadır. Hasta poliklinik sayıları karşılanabilmekten çok uzak ve muayene süreleri oldukça kısadır. Komplike vakalar şehirden dışına gönderilmek zorunda kalmaktadır. Şehirdeki tek üniversite hastanesi MKÜ, depremin ilk işlev kazanan hastanesi ve kapasitesinin çok üzerinde çalışmaktadır. Büyük, implant gerektiren ameliyatlar sağlık ekibi ve teçhizat eksikliğinden yapılamamakta ve sevk edilmektedir. Defne Devlet hastanesi son bir ayda tam işlev kazanmış görünmekte, acil açıldı ve çalışıyor ancak sağlık çalışanı eksikliği vardır. Kocaeli ve Sahra hastaneleri Hatay Eğitim ve Araştırma'ya bağlı olarak çalışmaktadır. Tıbbi ekipman eksikliği mevcuttur bundan dolayı sağlık emekçileri vasıfları haricinde işlerde çalışmak zorunda kalmaktadır.
- Asistan ve intörnlerin çalışma saatleri artmış durumdadır.
- Yıkılan özel hastanelerde çalışan sağlık profesyoneli, özlük haklarını alamadı.
- Özel hastaneler devletten paralarını, enflasyonist ortamda da zamanında alamadı. Enflasyonist ortamda ödemelerin geç yapılması yapılan hizmetten elde edilecek gelirin bereketini azaltmakta, bu ise özel işletmelerin hizmetlerine kesintisiz devam edebilmeleri, nakit akışlarını düzenleyebilmeleri için vatandaştan daha yüksek katkı payı istemelerine sebep olmaktadır.
- Halka hizmet için açmak istedikleri bölümlerin ruhsatı konusunda olmadık zorluklar çıkarılmaktadır.
- Sağlık çalışanları açısından dönüşümlü çalışma belirsizliği, ilçe hastanelerinde normal mesai düzenine geçilmesi, aile sağlığı merkezlerindeki çalışma düzeni ve koşullarındaki sorunlar, çalışma, barınma ve sosyalleşme koşullarının hala uygun olmaması nedeni ile sağlık ve sosyal hizmet alanındaki çalışanlarda ciddi biçimde tükenmişlik, gelecek kaygısı gözlenmekte. Yöneticiler tarafından sorunlarının dikkate alınmadığı ve çözüme yönelik adım atılması konusunda güvensizlik yaşanması ciddi bir motivasyon sorunu yaratmakta. Tayin süreçleri, yaşanacak yerin belirlenmesi, düzen kurulabilmesi noktasında ciddi belirsizlikler yaşanmakta. Kurum yöneticilerine ulaşabilen ve sorunlarını paylaşabilenlerle kurum yöneticileri tarafından dikkate alınmadığını ifade eden, baskı görenler arasında tükenmişlik açısından fark gözlenmekte. Yöneticileri tarafından baskı gören, dikkate alınmayan sağlık çalışanlarında kaygının, tükenmişliğin daha fazla olduğu gözlenmekte. Genel olarak sağlık çalışanlarında uygun olmayan koşullarda çalışmaktan dolayı öfke, tükenmişlik, kaygı gözlenmekte. Mesleki bilgi ve becerilerini uygun şekilde değerlendiremiyor olmak, yeterli tetkik, tanı ve tedavi

olanaklarının olmaması çalışanlar arasında yetersizliğe ve çaresizliğe neden olduğu gözlenmektedir. Halk sağlığı açısından da önemli eksiklik ve sorunlara neden olan bu durum halk ve sağlık çalışanları arasında gerilim yaşanmasına neden olmakta, eksikliğin faturası sağlık çalışanlarına kesilmekte, şiddete zemin hazırlamaktadır.

Sağlıkla ilgili Yaşanan Sıkıntılar

- Uyuz ve bit salgınları devam etmektedir.
- Temiz su, hijyenik tuvalet halen sorun olmaya devam etmektedir.
- Halkın küçücük konteyner ve çadırlarda çok kişi birlikte kalmaları solunum yolu enfeksiyonlarını salgın haline evrilmiştir.
- Kış şartlarında yağın yağmurlar sonucunda çadırları, konteynerleri su basmış su kaynaklı salgın hastalık riski artmıştır. Yazın kapalı su temini daha da zor hale gelince fekal oral bulaş yoluyla bağırsak enfeksiyonu salgınları artabilecektir.
- Ağır hasarlı binaların enkazı halen kaldırılmamıştır. Kış şartlarında toz azalmış olsa da halen var. Bu toz ve tozun içme sularını kirletmesinden kaynaklı asbetoz, mezotelyoma, peritonitis karsinomatoza riski yüksektir.
- Yeme/içme gıda sektöründe hijyenik ortam tetkiki yapılamamaktadır.
- Toplumda artan bulaşıcı hastalıklar çocuklarda da aynı oranda artmış durumdadır.
- Konteyner kent ASM'lerinde ara ara besin zehirlenmelerine bağlı gastroenteritler izlenmektedir.

Aşılama Yaşanan Sıkıntılar

- Deprem sonrası çocukluk çağı aşılama ciddi sorunlar yaşanıyor. ASM'lerin yıkılmış olması, halkın zorunlu yer değişikliği (il içi ve il dışı), soğuk zincir koşullarının sağlanamaması, sık elektrik kesintileri, aile sağlığı hemşirelerinde sayıca azlık, kayıt sistemi ile ilgili sorunlar, aile hekimlerinin GYA'larındaki nüfusu kendi nüfusu olarak görmemeleri, sağlık emekçilerinin barınma ve yaşama koşullarındaki gereksinimlerin karşılanmamış olması, depremzede sağlık emekçilerinin çokluğu, poliklinik yükünün fazlalığı vb. nedenlerle bağışıklama hizmetlerinde istenen düzeyi elde edememe ve düşük aşı oranları gerçeği ile karşı karşıya kalınmaktadır.

Hatay Depremzede Derneği olarak İlk Sağlık Müdürü ile yaptığımız görüşmede sağlık hakkına erişim konusunda yaşadığımız sorunları dile getirdik. Başta kent merkezi olmak üzere yaşanan yıkımların

insanımızı köylere göç etmek durumunda bıraktığını, deprem öncesinde bile yeterli olmayan sağlık kurumlarının özellikle kırsalda artan nüfus karşısında nasıl yetersiz kaldığını, mahalle mahalle sağlığa erişim kısıtlılıklarını konuştuk. Deprem sonrası binlerce göç alan fakat resmi verilerdeki nüfusu ASM için yeterli olmadığı için sağlığa erişemeyen mahallelerimizi sıraladık. **Bu bağlamda deprem bölgesi için nüfusa dayalı aile hekimliği uygulama yönetmeliğinin değişmesini talep ediyoruz.** Ek olarak, Antakya – Defne bölgesinde 33 ASM, Halk sağlığı başkanı 60 ASM yapmayı planladıklarını belirtmiştir. TOKİ inşaatları içinde ASM planlanmadı ve bunun bir eksiklik olduğu da ifade edilmiştir.

6) Psikososyal Durum

En temel insan haklarına erişemeyen ve güvensiz bir ortamda yaşamak zorunda kalan bireyler için sağlıklı bir ruhsal gelişim ve ruhsal işlev mümkün değildir. Bu açıdan bir hak olarak ruhsal sağlık sadece ruhsal zorluk ya da hastalığı olan bireylerin tedavi ve tam sağlık hakkını değil aynı zamanda toplumların ve bireylerin ruhsal açıdan korunmasını, ruhsal etkilenmeye neden olacak koşulların düzeltilmesini, güvenlik, sağlık, eğitim gibi temel insan haklarına sahip olarak yaşamaları, çocukların korunması ve gelişimini içermekte, ruh sağlığını koruyucu, ruhsal sorunları önleyici ve ruhsal sağlığı geliştirici hak temelli bir kamusal ortamı ve yönetimi zorunlu kılmaktadır. Toplum ruh sağlığına dönük hizmet veren birimler dağınık, birbirinden bağımsız ve koordineli çalışmamaktadır. Psikososyal destek birimleri konteynir kentlerle sınırlıdır. ASBP'ye bağlı olarak hizmet vermektedir. Burada hizmet veren personelin travma ve yasa müdahale ve yönlendirme konusunda yeterli eğitime sahip olmamaları; hem geçici yerleşim birimleri hem de dağınık yerleşim alanlarında psikiyatrik müdahaleye olan ihtiyacın varlığına rağmen Sağlık Bakanlığı'nın bu anlamda görevlendirme ve koordinasyon konusunda adım atmaması ihtiyacı olan bireylerin ruh sağlığı hizmetlerine erişimini kısıtlamaktadır. Birinci yılında 6 Şubat depremlerinin toplum ruh sağlığı etkileri, bugün bu raporun tamamından yani barınma, ulaşım, sağlık, eğitim gibi hem en temel insani hak ve gereksinimler hem de kentin kültürü, dokusu, toplumsal ilişki ve ihtiyaçlarıyla birlikte ele alınmalıdır.

7) Eğitim

Depremin ardından en büyük sorun alanlarından biri olarak eğitim başlığı karşımıza çıkmaktadır. COVID salgının ardından yaşananlara deprem felaketinin eklenmesi ile sorunlar daha ağır hale gelmiştir. MEB'in paylaştığı verilerde beş yüze yakın öğretmenin hayatını kaybettiği belirtilmiştir. Depremin üzerinden bir yıl geçmesine rağmen, hala kaybedilen öğrenci ve öğretmen sayılarını net olarak bilmiyoruz.

6 Şubat'ta gerçekleşen deprem sonrası eğitim, depremden etkilenmeyen 71 ilde 20 Şubat'ta başlarken depremden yoğun olarak etkilenen 10 ilde başlamadı.

Hatay'da 27 Mart'ta yıkımın az olduğu 7 ilçede ve sonrasında 24 Nisan 2023'te 81 ilin tüm ilçelerinde deprem bölgesinde eğitim-öğretime başlayabilecek tüm okulların açıldığı açıklandı. Ancak öğretmen yetersizliği, açıldığı ilan edilen okulların güvenilir olmaması, artçıların devamı nedeniyle yaşanan haklı kaygılar, deprem sonrası yaşamın çoğunlukla çadırlarda ve kırsal alanlarda sürmesi ve buralarda yeterli okul, okul türü bulunmadığı için 6 Şubat sonrası 'Hatay'da eğitim başladı.' açıklamasının hiçbir sahiciliği bulunmamaktadır.

Bunlara ek olarak 2023-2024 eğitim öğretim yılı başında yayınlanan yönetmelikle çocuklarımızın kamusal eğitim hakkından sorumlu olan MEB bu sorumluluğunu yerine getirmek yerine deprem bölgesindeki öğrencilerin örgün eğitim dışına çıkabilmesine neden olacak yönetmelikler düzenlemiştir.

Örgün eğitim dışına çıkma riski olan öğrencilerin MESEM'lere geçebileceğinin düzenlendiği diğer bir yönetmelikle de çocuk işçilik teşvik edilmiş, deprem bölgesindeki, Hatay'daki çocuklarımızın okullarını terk etmelerine sebep olmuştur.

Zorlu koşullarla mücadele eden öğretmen, öğrenci ve velilerimiz için psikososyal destek, ücretsiz ulaşım ,ücretsiz yemek ,ücretsiz su gibi talepler gereksiz görülerek veya çeşitli yönetmelik kararları sebep gösterilerek reddedilmiştir.

Eğitimde Eşitsizlik ve Eğitime Erişim Sorunu

Başta psikolojik desteğe erişim olmak üzere eğitim ortamlarını öğrencilere ulaştırma sorumluluğu olan MEB'in devam zorunluluğunu kaldırarak sınıf tekrarı olmayacağını açıklaması 6 Şubat sonrası çocukların eğitime devam etmemesinin temel nedenlerinden olmuştur.

Okulların, öğretmenlerin, dersliklerin ve devam zorunluluğunun olmadığı Hatay'da 6 Şubat sonrasında eğitimden bahsetmek mümkün değildir.

Haziran 2023'te Hatay'da (ve Pazarcık'ta) yapılan bir ankete göre (Suna'nın Kızları) deprem öncesinde çocukların yüzde 93'ünün okula devam ettiği belirtilirken deprem sonrasında okula devam etme oranı yüzde 10'a gerilemiştir. ⁷ Yalnızca bu anket verileri, deprem bölgesinde 'Eğitim başladı' açıklamalarıyla gerçeğin üzerinin nasıl örtüldüğünün açık kanıtıdır. Yapılan son anketlerden "Türkiye

---

⁷ Suna'nın Kızları "Konteyner Kentlerde Çocukların Yaşam Alanlarına Kız Çocuk Odaklı Bakış", 2023, www.sunaninkizlari.org

Koruma Sektörü İhtiyaç Analizi” anketini cevaplayan ailelerden yüzde 21,8’i çocuklarından hiçbirinin deprem sonrasında okula gitmediğini söylemektedir. Tüm çocuklarının okula gittiğini söyleyen ailelerin oranı ise yüzde 61,9’dur.

Yıkımın en fazla olduğu Antakya ilçesinde depremden önce öğrenci sayısı 120 bin civarı iken şu an 70 bin civarında, Defne ilçesinde ise depremden önce öğrenci sayısı 36 bin iken şu an 28 bin civarındadır. Salgın sonrası depremle ve ülkenin her yerinde artan yoksulluk, işsizlik sorununun kentimizde katbekat daha ağır bir şekilde yaşanmasıyla birlikte çocukların eğitimde yaşadığı eşitsizlik ve eğitime erişim sorunu devasa boyuta ulaşmıştır.

Hatay’da 2 Derslikten 1’i Kullanılmıyor

MEB’in yaptığı son açıklamalara göre, deprem bölgesinde 936 okul kullanılamaz hâle gelirken bu sayı derslikler için 11 bin 738’dir. Depremin eğitim ortamlarına etkisinin en güçlü olduğu il gerek oransal gerekse sayısal olarak Hatay olmuştur. Hatay’da neredeyse iki derslikten biri, dersliklerin yüzde 45,4’ü kullanılamaz hâle gelmiştir. MEB 11 bin 738 dersliğin yeniden yapımı için planlama yapıldığını söyledi. Örneğin Antakya ilçesinde 190 civarı okul binasının yaklaşık olarak yarısında eğitim öğretime devam edilemedi.

Elektrik kesintilerinden kaynaklı eğitime konteynerde devam edenler başta olmak üzere ciddi ısınma ve aydınlanma sorunu yaşanmaktadır. Ders saatleri diğer kentlerde 40 dk iken ikili eğitim veren okullarda 30 dakikaya düşürülmüştür. Hatay’da 24 hafif her biri sekiz derslik içeren çelik ve taşınabilir okulun bu eğitim-öğretim yılının başında kullanılmaya başlanacağı açıklanmıştır. Ancak tüm bu çalışmaların hangi aşamada olduğuna ilişkin kamuoyuna bir bilgilendirme yapılmamıştır.

Nitelikli Eğitime Erişim Hakkı İhlalleri ve Can Güvenliği Problemleri

Hatay’da hasarlı veya yıkılan okullar nedeniyle eşleştirilen okullarla birlikte ikili eğitime devam eden kurum sayısı artmıştır. Dersler 30 dakikaya düşürülmüş, ikili eğitim-öğretim nedeniyle sınıf mevcutları artmıştır ve okulların gün aydınlanmadan başlayıp geç saatte karanlıkta bitmesi ciddi anlamda nitelikli eğitim hakkı ihlaline sebep olmaktadır. Karanlıkta başlayıp, karanlıkta biten eğitim hasarlı olan binalardan ve altyapı (cadde sokak ışıklandırmaları vb.) kaynaklı sorunlar eklenince çocuklarımızın can güvenliği sorununu daha da arttırmıştır. Eğitime erişimdeki sorunlar, okullarda kaynak, internet ve elektrik altyapılarında ciddi sorunların bulunması eşitsizliği her geçen gün arttırmaya devam etmektedir.

Ücretsiz Ulaşım Hakkı

Hatay nüfusunun büyük çoğunluğu deprem sonrası kırsal kesimlere, şehir dışındaki konteyner kentlere taşınmak zorunda kalmıştır. Bu durumla birlikte okullara ulaşım en büyük sorun haline gelmiştir. Bu sorunun en temel çözümlerden biri tüm öğrenciler için ücretsiz ulaşımın sağlanması olduğu defalarca dile getirilmesine rağmen bu konuda da adım atılmamıştır.

Merkezi Sınav Sistemi Eşitsizliği Arttırıyor

Deprem sonrasında depremden etkilenen çocukların eğitime erişime yaşadığı sıkıntılar ve çocukların yaşadığı travmalar göz ardı edilmiş ülkenin her yerindeki çocuklar eşit koşullara sahipmiş gibi hareket edilerek çocuklar merkezi sınav dayatmasıyla karşı karşıya bırakılmıştır.

Çocuklarımızın yaşadığı bu eşitsizliği görünmez kılan uygulamalar ülke genelinde 6. ve 9. sınıf öğrencileri için Türkçe ve Matematik derslerinden yapılan ortak sınavlarla da devam ettirilmiştir.

Eğitim Emekçilerinin Yaşadıkları Sıkıntılar

Depremi yaşayan, evlerini, sevdiklerini kaybeden öğretmenlerimize, eğitim emekçilerine koşulsuz tayin hakkı verilmemiştir. Okullara erişim ve kalıcı, güvenli barınma olanakları sağlanmamış, yeterli ve düzenli psikolojik destek verilmemiştir. Psikolojik yıkımla birlikte ciddi boyutta ekonomik yıkım da yaşayan eğitim emekçileri maddi olarak desteklenmemiştir. Çocuklarımız da, öğretmenlerimiz de, tüm eğitim emekçileri de depremde ve sonrasında sorunlarla baş başa bırakılmıştır.

Eğitime Erişim için Özel Önlem Gereken Çocuklar

Erken Çocukluk (Okul Öncesi) Eğitim

Deprem sonrasında, okulöncesi kademesinde eğitim zorunlu olmadığı için Hatay'dan göç eden veya depremde hayatını kaybeden çocuk sayısı da bilinmediğinden depremden en çok etkilenen ilimizde okulöncesi eğitim çağındaki hangi çocuğun nerede eğitime eriştiği, hangi çocuğun hangi nedenle erişemediği sorularının yanıtlarına ulaşamamıştır.

Ayrıca 2022-23 eğitim-öğretim yılında okulöncesi eğitim kurumlarına kayıtlı öğrenci sayısının ülke genelinde %9 arttığı açıklanmışken Hatay'da okul öncesindeki çocuk sayısı %14 azalmıştır. Bu düşüşte can kayıplarının, göçün ve okula kayıt yaptırmamanın/yaptıramamanın ne derece etkili olduğunun bilinmesi deprem sonrası yeniden inşa döneminde erken çocukluk eğitimi planlaması için kritiktir.

Depremde Uzun Kaybı Yaşayan Çocuklar

Deprem öncesinde engeli bulunan çocukların yanı sıra depremler nedeniyle uzun ve yeti kaybı oluşan çocuklara yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Kaybedilen uzun fonksiyonlarını protez ve ortezler yerine getirir ve bu uygulamalar oldukça masraflıdır. 2 Mayıs 2023'te yayımlanan Cumhurbaşkanlığı Kararı'nda ilk kez kullanılacak protez ve ortezler ve ilgili tedavi giderlerinin kamu idaresince karşılanacağı açıklanmıştır. Ancak kararın uygulamada hayata geçmediği durumlar yaşanmaktadır. Bu ihtiyaçların karşılanması kamu idaresinin sorumluluğudur.

Özel Eğitim Desteğine İhtiyaç Duyan Çocuklar

Hatay'da özel eğitim desteğine ihtiyacı olan çocuklarımızın depremden ve deprem sonrası süreçten ne ölçüde etkilendiği ve eğitime erişimleri üzerindeki etkisine ilişkin önemli bir veri ve bilgi eksikliği bulunmaktadır. Özel eğitime gereksinim duyan çocuklarımız depremin en çok etkilediği dezavantajlı çocuklarımızın başında gelmektedirler.

Kırsalda Eğitime Erişim Sorunları

İlimizde kırsal alanlar deprem sonrasında yoğun göç almıştır. Kırsal alanlar, yıkımın az olması ve dolayısıyla daha az enkaz ve iş makinası trafiği olması nedeniyle çocuklara güvenli ve sağaltıcı oyun ve eğitim alanları sunabilmektedir. Depremi ilk döneminde illere göre daha iyi durumda olan köyler, ilerleyen süreçlerde yardım ve taşınabilir eğitim araçlarının dışında kalması ve nüfusun artışı gibi nedenlerle sorunlarla karşılaşmıştır.

“Hatay Depremzede Derneği” olarak “İl Milli Eğitim Müdürü” ile yaptığımız görüşmede, yukarıda sıraladığımız ve kentimizde gittikçe derinleşen eğitim sorunlarını aktardık. Yaşadıklarımızın sır gibi saklanan sayısal verilerin çok ötesinde olduğu bir gerçektir. Orta hasarlı okul binalarının durumuna, kaybolmuş ya da ampüte edilmiş öğrencilerimiz ile öğretmenlerimizin sayısı ve onlara dair çalışmalara net bir cevap alınamamıştır. Artçılar devam ederken ve edecekken az hasarlı okul binalarının analizinin yapılıp yapılmadığını sordüğümüzde ve velilerin ve öğrencilerin buna dair kaygılarını dile getirdiğimizde bu analize gerek olmadığı dile getirilmiştir.

Okul binaları devlet dairelerince kullanılmaktadır. Bu durumda öğrencilerimiz kendi okulları dışındaki okullarda eğitim-öğretime devam etmek zorunda kalmaktadır. Böylesi bir felaketi yaşayan çocuklarımızın bu durumda yaşayabileceği aidiyet gibi sorunları dile getirmemiz de maalesef karşılık bulmamış, bir kez daha sayıları konuşmaktan öteye geçilememiştir.

Yapılması Gerekenler:

Depremden bugüne geçen yaklaşık 1 yıl süresince yapılması gerekenler aşıktı. Siyasi iktidar ve tüm kamu görevlileri sorumluluklarının gereğini yerine getirmelidir.

- Eğitim emekçileri ve öğrencilerimizin bunca eşitsizlikle savaşmak zorunda bırakıldığı bu dönemde merkezi ve ortak sınavlarla daha da sıkıştırılmasını kabul etmiyor, ortak sınavların ülke geneli ve deprem bölgesi açısından analiz raporunu incelemeyi talep ediyoruz. Öğrencilerimiz için merkezi sınavlarda ek kontenjan istiyoruz.
- Hatay'da ihtiyacı olduğunu belirten tüm öğrencilere karşılıksız, geri ödemesiz burs desteği verilmelidir.
- Okullara ulaşım için tüm öğrencilere ücretsiz servis sağlanmalıdır. Gerekirse ücretsiz ulaşım dair yönetmelik değiştirilmelidir.
- Başta nüfusun yoğunlaştığı yerleşim yerlerinde ve kırsal alanlarda tüm çocuklar için eğitim ortamları sağlanmalı, telafi programları düzenli bir takvimle hayata geçirilmelidir.
- Her okula en az bir psikolojik danışman ve rehber öğretmen ataması yapılmalıdır.
- Yıkılan, hasarlı okulların, dersliklerin inşası tamamlanmalı, yapılan hazırlıklar ve süreç Hatay halkı ile açık ve şeffaf bir şekilde paylaşılmalıdır.
- Ders materyalleri, kaynak, internet, elektrik alt yapı sorunları bir an önce çözümlenmelidir.
- Deprem bölgesindeki öğretmenlere, tüm eğitim emekçilerine düzenli olarak her ay ekonomik destek sağlanmalıdır.
- Tüm öğrencilere, öğretmenlere, velilere düzenli psikolojik destek sağlanmalıdır.
- Örgün eğitim ile okul dışına çıkan çocuklarımızın okullara dönüşü sağlanmalıdır.
- Tüm çocuklarımıza ve eğitim emekçilerine ücretsiz okul yemeği ve ücretsiz temiz su sağlanmalıdır.
- Çocuklarımızın eğitimde yaşadıkları eşitsizliğin etkileri uzun yıllar sürecektir. Okul kayıtlarında adrese dayalı kayıt uygulamasına son verilmeli, çocuklarımıza liseye geçişlerinde merkezi sınavdan muaf hakkı verilmeli, istedikleri okul türünde eğitim görmeleri sağlanmalı, üniversiteye geçişte de en az 5 yıl ek kontenjan hakkı verilmelidir.
- 2022-23 eğitim-öğretim yılında devam zorunluluğunun olmaması, sınıf tekrarının zorlaştırılması ve bir sonraki sınıfa otomatik kayıt gibi nedenler deprem sonrasında eğitim dışına çıkan çocuk sayısı belirsizliğini korumaktadır. Bu nedenle, 2023-24 eğitim-öğretim yılında, özellikle deprem bölgesindeki ve deprem bölgesinden göç etmiş çocukların devamsızlık kayıtları yakından izlenmeli, düzenli olarak her ay bu sayılar, veriler kamuoyu ile Hatay halkı ile ilçe ilçe, okul okul paylaşılmalıdır.

- 2 Mayıs 2023'te yayımlanan Cumhurbaşkanı Kararı uygulanmalı, ilk kez kullanılacak protez ve ortezler ve ilgili tedavi giderleri kamu idaresi tarafından karşılanmalıdır.
- Hatay'da deprem bölgesindeki güncel özel eğitim ihtiyacı bulunan çocuk sayısı tespit edilmeli, kamuoyuna, Hatay halkına açıklanmalı, özel eğitim gereksinimi olan çocukların cihaz, eğitim materyali ihtiyaçları kamu idaresi tarafından karşılanmalı, eğitime, eğitim kurumlarına erişim olanakları sağlanmalıdır.
- Kırsal kesimlerde, köylerde nüfus artışına yönelik araştırmalar yapılmalı, güncel nüfus verileri açıklanmalı, gerekli köy okullarına yeni öğretmen ataması yapılmalı, taşınabilir eğitimle eğitimin sürdürüldüğü köylere ücretsiz servis araçları sağlanmalı, düzenli gezici psikolojik danışman ve rehberler planlı ve sürdürülebilir bir şekilde görevlendirilmeli ve destek hizmetleri sunulmalıdır.

8) Deprem 1. Yılında Hatay'da Hukuki Durum

İdarenin Sorumluluğu: 6 Şubat Öncesi ve Sonrası

I- DEPREM

1- Bir doğa olayı olarak deprem

Deprem, nerelerde olacağı bilinen, ancak ne zaman olacağı bilinmeyen bir doğa olayıdır. Şiddetli yağış ve sel baskını, fırtına, kar, çığ, toprak kayması olayları önceden bilinebilirken, depremin hangi yıl, hangi gün, hangi saatte olacağı bilinmemektedir. Bununla birlikte, insanlar yaşadıkları toprakları tanımak ve ona göre yerleşim yerlerini seçmek zorundadırlar. Bilim, depremin ne zaman olacağını henüz kesin olarak bilememekle birlikte, hangi yörelerin deprem kuşağı içinde olduğu, fay hatları saptanabilmekte, tarihsel deprem olayları incelenerek hangi bölgelerde tehlikenin arttığı bilinebilmektedir.

2- Devletin ve kişilerin almaları gereken önlemler

Bilim, yer hareketlerini inceleyerek ve deprem haritaları çıkararak, hangi bölgelerin deprem kuşağı içinde olduğunu tespit edebildiğine göre, başta devlet olmak üzere, yöre halkları yerleşim yerlerini, konut yapı türlerini ona göre seçmeli; bilimin sesine kulak vermelidirler.

Bilindiği gibi, ülkemiz, jeolojik ve topografik yapısı nedeniyle büyük can ve mal kayıplarına yol açan deprem felaketleriyle sık sık karşılaşan ülkelerin başında gelmektedir.

- Afetlerin önlenmesi ve zararların azaltılması amacıyla alınması gereken önlemleri araştırmak, bu konudaki temel hedef ve politikaları belirlemek, ÷lke içindeki bilimsel, teknik ve idari çalışmaları koordine etmek, ortak sonuçları tüzük, yönetmelik, talimat ve eğitim yoluyla uygulamaya aktarmak ve denetlemek, afet zararlarının azaltılması amacıyla ulusal ve uluslararası iş birliği, proje ve programları oluşturmak, elde edilen sonuçları uygulamaya aktarmak;
- Afete uğramış ve uğrayabilecek bölgeler ile yapı veya yerleşim için yasaklanmış afet bölgelerini tespit ve ilan etmek, afet bölgelerinde yapılacak yapılarla ilgili kuralları, yapı tekniklerini ve projelendirme esaslarını tespit etmek, depremleri ve etkilerini incelemek, elde edilen sonuçlara göre deprem katalogları ve ÷lkenin deprem haritalarını hazırlamak ve geliştirmek;
- Depremlerden dolayı hasar görmüş yapıların takviye ve onarım yöntemleriyle ilgili çalışmalar yapmak

Devletin görev, yetki ve sorumlulukları arasında bulunmaktadır. Deprem olgusunun, doğal bir olay olarak ortaya çıkmasının yanında, idarece gerçekleştirilecek uygulamalarla doğabilecek zararların önlenmesi, hatta ortadan kaldırılması mümkündür. Başka bir anlatımla, depremin nerede, ne zaman ve hangi büyüklükte olacağı öngörülemezlikle birlikte, depremin yaratacağı olumsuz sonuçların öngörülebilir olduğu ve oluşacak zararların en aza indirilmesi için önceden önlem alınabileceği açık ve kesindir.

Öyle ki; 6 Şubat depremi neticesinde yaşanan can kayıplarının, yıkım ve tahribatın büyüklüğü depremin niteliği, şiddeti ve kapsamı ile açıklanamayacaktır. Onlarca yıkılmış binanın arasında depremden etkilenmeyerek sapsağlam yerinde duran binalar bunun kanıtlarından biridir. Bu büyük yıkımın sorumlusu deprem değil, öncelikle depremin yaşanacağını öngörebildiği halde sonuçlarını engelleyecek önlemleri almayan, depreme dayanıklı binaların üretilmesi ve depreme dayanıklı olmayan binaların dönüştürülmesi yükümlülüğünü yerine getirmeyen, insana ve doğaya değil ranta dayalı bir düzeni ısrarla savunan ve yerleştiren devlet yetkilileridir.

Gerçekten de deprem coğrafyasına yerleşik olan yurdumuzda, bugüne kadar yaşanan depremler; deprembilimcilerin, üniversitelerin, bilim insanlarının, meslek örgütlerinin, aydınların, basının, gerçekleşme olasılığı kesin depremler, bunların yaratacağı sonuçlar ile alınması gerekli önlemlere dair

sayısız rapor, uyarı ve açıklamalarına rağmen; on binlerce insanımızın hayatını kaybetmesi gibi tamiri imkansız veya zor sonuçlar ortaya çıkmış ise, öngörülebilirlik şartlarına rağmen gerekli önlemleri alma noktasında görevlerini yerine getirmeyen devlet yetkilileri öncelikli olarak depremin sonuçlarından sorumludurlar.

Uzmanların açıklamalarına göre, yirmi üç yıldır toplanan deprem vergisinin, ortalama döviz kuru üzerinden tutarı "37 milyar dolar" olup, bu tutar dahi depreme dayanıklı yapıların üretilmesi esasında kentsel dönüşümün gerçekleştirilmesi için büyük bir bütçeyi oluşturmaktadır. Ne var ki, yine açıklamalara göre bu meblağ başka amaçlarla kullanılmış, on binlerce hayat bu tercihin sonucu enkazının kurbanı olmuştur.

Cumhurbaşkanı, ilgili bakanlar, ilgili bakanlıklar ve kamu kurum ve kuruluşlarının sorumluluğu olan yöneticileri gibi devlet yetkililerinin yanı sıra, elbette, yıkılan ve hasar gören yapıları inşa eden müteahhitler; buldukları alana ilişkin imar planları, mimari, statik ve her türlü plan, proje, resim ve hesaplarının hazırlanması, onaylanması, ruhsatlandırılması, inşaatların denetimi, sair teknik hususlar ve binalara oturma izni verilmesi hususlarında sorumluluğu olan kişiler ile ilgili belediye, bakanlık yetkilileri; arama ve kurtarma çalışmalarının geç başlaması, eksik ya da hatalı yürütülmesi, bant daraltma gibi uygulamalarla depremzedelere enkazdan kurtarma dahil çeşitli yardımlar ulaştırabilecek kişilerin iletişimin engellenmesi neticesinde kayıpların artmasına sebep olan sorumlularda etkin bir biçimde soruşturulmalı, sorumluluğu tespit edilenler hakkında kamu davası açılmalıdır. Depremden sonra AFAD'ın deprem raporu, depremin yol açabileceği hasarın büyüklüğü, oluşan tahmini zarar devlet yetkililerine depremden 45 dakika sonra ulaşıp olmasına rağmen, arama kurtarma ekiplerinin bölgeye çok geç ulaşması, yeterli sayıda arama kurtarma ekibi ve personelinin ve ekipmanının gönderilmemesi, arama kurtarma çalışmalarının büyük bir organizasyonsuzluk içinde yürütülmesi, başka illerden ve dahi ülkelerden gelen arama kurtarma ekiplerinin hızlıca bölgeye yönlendirilememiş olması, arama kurtarma faaliyetlerinde en çok profesyonel desteği olacak madencilerin ve askerlerin bölgeye gönderilmemesi gibi durumlar enkazlara çok geç ulaşılması sebebi ile insanlar adeta ölüme terk edilmiştir. Tüm bu organizasyonsuzluk ve seferberlik durumunun oluşturulmaması zaman kaybettirmiş ve 2-3 gün hatta 4-5 gün boyunca yaşam sesleri gelen enkazlarda hiç çalışma yapılamamış ve insanlar yardım beklerken hayatlarını kaybetmişlerdir.

Aradan geçen 1 yıla rağmen Hatay'da yıkılan binalara ilişkin soruşturmalar tamamlanmamış, yargılamalar başlayamamıştır. Soruşturmalar devam ederken sorumluların bir kısmı koltuklarında oturmaya devam etmektedir, bir kısmı ise çoktan ülkeden kaçmışlardır.

Subat Depremi Sonrası Hatay Adliyesinin Fiziki Durum:

Hatay Adliye binası deprem sırasında hasar almış ve uzun süre hizmet dışı kalmıştır. Hasar tespit çalışmalarından sonra tadilat yapılarak kullanıma açılmış ve bu çalışmanın yazıldığı 26.01.2024 tarihi itibariyle faaliyete devam etmektedir. (Not: güvenli olup olmadığı konusunda net bilgimiz bulunmamaktadır)

Tadilat işlemleri tamamlanıncaya kadar, Adliye Binasının bahçesinde kurulan konteynerler içerisinde adli hizmet verilmiştir. Bu adli hizmetler gönüllü avukatlar tarafından, vatandaşların mirasçılık belgesi alma, delil tespiti yaptırma ve vasi tayini gibi işlemleri tamamen ücretsiz bir şekilde adli yardım müessesesi kapsamında sağlanmıştır.

Mahkemelerin Karşılaştırmalı Dosya Sayıları

Aşağıda mahkeme ve savcılık birimlerinin 2022 ile 2023 yılları arasında dosya sayısı bakımından karşılaştırması vardır. Bilgiler UYAP sistemi ile karşılaştırılmıştır.

İDARE MAHKEMELERİ

Mahkeme adı	2024 yılı dosya sayısı (27.01.2024)	2022 yılı dosya sayısı
Hatay 1. İdare Mahkemesi	6558	2004
Hatay 2. İdare Mahkemesi	6464	1999
Hatay 3. İdare Mahkemesi	3261	2023 yılında kurulmuştur
Hatay 4. İdare Mahkemesi	3275	2023 yılında kurulmuştur
Hatay 5. İdare Mahkemesi	0	2023 yılında kurulmuştur
Hatay 6. İdare Mahkemesi	0	2023 yılında kurulmuştur
TOPLAM	19.558	4003

2022 yılında Hatay ilinde “2 İdare Mahkemesi” nezdinde toplam 4003 adet dava açılmıştır. 27.01.2024 itibariyle Hatay İlinde 6 adet “İdare Mahkemesi” nezdinde toplam 19.558 adet dava açılmıştır. Deprem sonrası açılan davaların çoğu hasar tespiti hatalarına yönelik iptal davalarıdır. Deprem kaynaklı ceza soruşturmalarının devam ediyor oluşu nedeniyle “Tam Yargı” davalarının açılmadığı gözlemlenmiştir.

Ceza soruşturmalarına ve “Sulh Hukuk Mahkemelerinin” tespit dosyalarına binaların yıkımındaki sorularla ilgili raporların gelmesinden sonra, “Tam Yargı” davalarında bir artış olması beklenmektedir. Geçtiğimiz iki ayda tam yargı ve hak sahipliği komisyonlarının kararları ile ilgili dava süreçleri başlamış, bu haliyle bile “İdare Mahkemelerinin”, iş yükünün altından kalkmakta zorlandığı görülmektedir. Deprem öncesinde dava dosyaları adeta rafa kaldırılmış durumdadır. Bu durum ciddi hak kayıpları ve mağduriyetleri de beraberinde getirmektedir.

SULH HUKUK MAHKEMELERİ

Mahkeme adı	2024 yılı dosya sayısı (27.01.2024)	2022 yılı dosya sayısı
Hatay 1.Sulh Hukuk Mahkemesi	4810	3114
Hatay 2.Sulh Hukuk Mahkemesi	2593	1550
Hatay 3.Sulh Hukuk Mahkemesi	1240	2023 yılında kurulmuştur
Hatay 4.Sulh Hukuk Mahkemesi	999	2023 yılında kurulmuştur
TOPLAM	9.642	4664

2022 yılında Hatay İlinde (Antakya ve Defne ilçeleri) “2 Sulh Hukuk Mahkemesi” nezdinde toplam 4664 adet dava açılmıştır. 27.01.2024 tarihi itibarıyla 4 adet “Sulh Hukuk Mahkemesi” nezdinde 9.642 adet dava açılmıştır. Deprem sonrası ilk olarak faaliyete geçen “Sulh Hukuk” mahkemeleri henüz yeteri kadar sonuç üretememektedir. Özellikle tespit davalarındaki bilirkişi sayısı yetersizliği nedeniyle Tam yargı davaları için hak kayıplarına yol açılması ihtimali vardır. Hem mahkeme sayısı hem de bilirkişi heyeti sayısında artışa gidilmesi gerekmektedir.

ASLİYE HUKUK MAHKEMELERİ

Mahkeme adı	2024 yılı dosya sayısı (27.01.2024)	2022 yılı dosya sayısı
Hatay1.Asliye Hukuk Mahkemesi	994	392
Hatay2.Asliye Hukuk Mahkemesi	271	367
Hatay3.Asliye Hukuk Mahkemesi	283	(Çift hakimlidir) 755
Hatay4.Asliye Hukuk Mahkemesi	422	377

Hatay5.Asliye Hukuk Mahkemesi	262284	365
Hatay6.Asliye Hukuk Mahkemesi	284	351
Hatay7.Asliye Hukuk Mahkemesi	383	2023 yılında kurulmuştur
Hatay8.Asliye Hukuk Mahkemesi	263	2023 yılında kurulmuştur
Hatay9.Asliye Hukuk Mahkemesi	212	2023 yılında kurulmuştur
Hatay10.Asliye Hukuk Mahkemesi	229	2023 yılında kurulmuştur
TOPLAM	3063	2607

2022 yılında Hatay İlinde (Antakya ve Defne ilçeleri) “6 Asliye Hukuk Mahkemesi” nezdinde toplam 2607 adet dava açılmıştır. 27.01.2024 tarihi itibarıyla 10 adet “Asliye Hukuk Mahkemesi” nezdinde 3063 adet dava açılmıştır. Yukarıda belirttiğimiz üzere özellikle “Sulh Hukuk Mahkeme” lerindeki tespit davalarında bilirkişi sayısı yetersizliği nedeniyle müteahhit ve diğer özel şahıslara karşı açılacak tazminat davalarında hak kayıplarına yol açılması ihtimali vardır. Hem mahkeme sayısı hem de bilirkişi heyeti sayısında artışa gidilmesi gerekmektedir.

İŞ MAHKEMELERİ

Mahkeme adı	2024 yılı dosya sayısı (27.01.2024)	2022 yılı dosya sayısı
Hatay İş Mahkemesi	700	(Çift Hakimlidir) 882

2022 yılında Hatay İlinde (Antakya ve Defne ilçeleri) “İş Mahkemesi” nezdinde toplam 882 adet dava açılmıştır.27.01.2024 tarihi itibarıyla “İş Mahkemesi” nezdinde 900 adet dava açılmıştır. Depreme rağmen “İş Mahkemesinin” rutininde bir değişiklik gözlemlenmemektedir.

AİLE MAHKEMELERİ

Mahkeme adı	2024 yılı dosya sayısı (27.01.2024)	2022 yılı dosya sayısı
Hatay 1 Aile Mahkemesi	705	1152
Hatay 2 Aile Mahkemesi	710	1311
Hatay 3 Aile Mahkemesi	715	1318
TOPLAM	2131	3781

2022 yılında Hatay İlinde (Antakya ve Defne ilçeleri) 3 adet “Aile Mahkemesi” nezdinde toplam 3781 adet dava açılmıştır. 27.01.2024 tarihi itibarıyla “Hatay Aile Mahkemeleri” nezdinde 2131 adet dava açılmıştır. Aile Mahkemelerinin iş yükündeki azalmanın sebebi olarak anlaşmalı boşanma davalarının, binaları sağlam durumda olan ilçe adliyelerine ve şehir dışına taşınmış olmasıdır.

ASLİYE CEZA MAHKEMELERİ

Mahkeme adı	2024 yılı dosya sayısı (27.01.2024)	2022 yılı dosya sayısı
Hatay 1 Asliye Ceza Mahkemesi	994	2128
Hatay 2 Asliye Ceza Mahkemesi	271	723
Hatay 3 Asliye Ceza Mahkemesi	283	783
Hatay 4 Asliye Ceza Mahkemesi	422	1249
Hatay 5 Asliye Ceza Mahkemesi	262	790
Hatay 6 Asliye Ceza Mahkemesi	284	747
Hatay 7 Asliye Ceza Mahkemesi	383	1242
Hatay 8 Asliye Ceza Mahkemesi	263	676
Hatay 9 Asliye Ceza Mahkemesi	212	655
Hatay 10 Asliye Ceza Mahkemesi	229	661
TOPLAM	3063	9654

2022 yılında Hatay İlinde (Antakya ve Defne ilçeleri) “10 Asliye Ceza Mahkemesi” nezdinde toplam 9654 adet dava açılmıştır. 27.01.2024 tarihi itibarıyla 10 adet Asliye Ceza Mahkemesi nezdinde 3063 adet dava açılmıştır. İlk bakışta ceza davalarında belirgin bir azalışın olması sanki suç oranında bir azalış olduğu imajı vermektedir. Ancak bu imaj tam olarak gerçeği yansıtmamaktadır. Savcılık kurumu Deprem soruşturmaları nedeniyle iş yükü altında ezilmektedir. Suçların soruşturması 2. Plana atılmış durumdadır. Yeterli adli kolluk olmadığı da göz önüne alındığında birçok suç yönünden etkin soruşturma yapılamamakta ve dolayısıyla dava açılmamaktadır. Etkin soruşturma yapılamayan dosyalarda cezasızlık riski artmaktadır. Yeteri kadar Savcı atanmaması ve dosyaların sürünceme de kalması halinde toplum vicdanının ağır yara alması söz konusu olacaktır.

AĞIR CEZA MAHKEMELERİ

Mahkeme adı	2024 yılı dosya sayısı (27.01.2024)	2022 yılı dosya sayısı
Hatay 1 Ağır Ceza Mahkemesi	214	558
Hatay 2 Ağır Ceza Mahkemesi	244	385
Hatay 3 Ağır Ceza Mahkemesi	241	298
Hatay 4 Ağır Ceza Mahkemesi	165	514
Hatay 5 Ağır Ceza Mahkemesi	204	630
Hatay 6 Ağır Ceza Mahkemesi		- 2023 yılında kurulmuştur
TOPLAM	1068	2385

2022 yılında Hatay İlinde (Antakya, Altınözü, Samandağ ve Defne ilçeleri) “5 Ağır Ceza Mahkemesi” nezdinde toplam 2385 adet dava açılmıştır. 27.01.2024 tarihi itibariyle 6 adet “Ağır Ceza Mahkemesi” nezdinde 1068 adet dava açılmıştır. İlk bakışta tıpkı “Asliye Ceza” davalarında olduğu gibi Ağır ceza davalarında da belirgin bir azalışın olması sanki suç oranında bir azalış olduğu imajı vermektedir. Ancak bu imaj tam olarak gerçeği yansıtmamaktadır. Savcılık kurumu Deprem soruşturmaları nedeniyle iş yükü altında ezilmektedir. Suçların soruşturması 2.Planı atılmış durumdadır. Yeterli adli kolluk olmadığı da göz önüne alındığında birçok suç yönünden etkin soruşturma yapılamamakta ve dolayısıyla dava açılmamaktadır. Etkin soruşturma yapılamayan dosyalarda cezasızlık riski artmaktadır. Yeteri kadar Savcı atanmaması ve dosyaların sürüncemede kalması halinde toplum vicdanının ağır yara alması söz konusu olacaktır. Özellikle Depremde hayatını kaybedenlerle ilgili davaların çoğunlukla “Ağır Ceza Mahkemelerinde” görüleceği göz önüne alınmalıdır.

SAVCILIK

Mahkeme adı	2024 yılı dosya sayısı (27.01.2024)	2022 yılı dosya sayısı
Hatay Cumhuriyet Başsavcılığı	38100	30944

2022 yılında Hatay Cumhuriyet Başsavcılığının toplam dosya sayısı 30944 iken açılan toplam ceza davası 12141 adettir. 27 Ocak 2023 tarihi itibariyle dosya sayısı 38100 olmasına rağmen toplam açılan dava sayısı 4131 de kalmıştır. Sürecin soruşturma aşamasında tıkanmış olduğu açıkça görülmektedir. Savcılık kurumu dosyaların büyük bir bölümünde bilirkişi raporlarını beklemektedir. Deprem soruşturmalarında alınan numune örneklerinin denetime elverişli olmaması halinde yeniden numune alınmaya çalışılmaktadır. Oysa suç mahalli olarak değerlendirilen binalar kontrolsüz bir şekilde enkaz olarak kaldırılmaktadır. Yeniden alınan örneklerin sıhhati açıkça tartışma konusuna dönüşmektedir. Ne yazık ki esas sorumlularla ilgili deliller gün geçtikçe kararmaktadır.

Rezerv Yapı Alanı/Riskli Alanlara İlişkin Durum

6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun'a göre rezerv yapı alanı; "Bu Kanun uyarınca gerçekleştirilecek uygulamalarda kullanılmak üzere, TOKİ'nin veya İdarenin talebine bağlı olarak veya resen Bakanlıkça belirlenen alanlar" olarak tanımlanmıştır. Rezerv yapı alanının tespiti ise ayrıntılı şekilde 6306 sayılı yasanın uygulama yönetmeliğinde düzenlenmiştir. Aynı kanunda riskli alan; "Zemin yapısı veya üzerindeki yapılaşma sebebiyle can ve mal kaybına yol açma riski taşıyan, Cumhurbaşkanınca kararlaştırılan alan" olarak tanımlanmıştır.

2012 yılında yürürlüğe giren bu yasanın amacı "afet riski altındaki alanlar ile bu alanlar dışındaki riskli yapıların bulunduğu arsa ve arazilerde, fen ve sanat norm ve standartlarına uygun, sağlıklı ve güvenli yaşama çevrelerini teşkil etmek üzere iyileştirme, tasfiye ve yenilemelere dair usul ve esasları belirlemek" olarak ortaya konmuştur. Kamuoyunda epeyce tartışılan bu yasa hakkında yasanın düzenlenme biçimi ve kavramların inşasının ortaya koyduğu üzere afet odaklı bir dönüşümün olmadığı, yasanın afet süreçlerine odaklanmamış bir yasa olduğu, temel önceliğini kentsel arsa stoku

ve bu arsa stokunun finansal ve mali araçlarını inşa etmeye odaklandığına dair yorumlar getirilmiştir⁸. Tam da bu yorum 6 Şubat depremi ile ne yazık ki doğrulandı.

6306 sayılı yasa da 9 Kasım'da yürürlüğe giren 7033 sayılı kanun ile değişiklikler yapıldı. Buna göre yerleşim olan yerler de rezerv yapı alanı ilan edilebilecek, önceden kentsel dönüşüm kapsamında ipotek edilen mülk artık "Kentsel Dönüşüm Başkanlığı'nın" eline geçecek, kentsel dönüşümden sonra maliyet farkını karşılayıp ücretini ödeyen mülkiyeti geri alabilecek, uygulama projesi olmayan yerler de ihale edilebilecek. Yürürlüğe girdikten hemen sonra "Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun" ile "Bazı Kanunlarda" ve "375 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'a" dayanılarak Hatay'ın Antakya ve Defne ilçelerinde 207 Hektarlık (sekiz mahalle) alan, Samandağ'ın Atatürk mahallesinde ise 1,60 hektarlık alan rezerv alanı ilan edildi. Antakya ve Defne ilçelerinde yaşayan kişi sayısı "Hatay Barosu" açıklamalarına göre yaklaşık 50 bin. Alınan bu karar ile 50 bin insan mülksüzleşme ile karşı karşıyadır. Bu yasa ilk defa Hatay'da uygulanmış olup özellikle yerleşim yerlerinin de rezerv yapı alanı ilan edilebileceğine ilişkin değişiklik ile deprem bölgesi olan ülkemizde çok daha fazla insan rezerv yapı alanı kararı ile taşınmazlarından olma tehlikesi altındadır.

Hatay'ın farklı bölgelerinde uygulama kararı alınan rezerv yapı alanı uygulamasına İdare Mahkemesi'nde iki yüzü aşkın dava açıldı. "Danıştay Başsavcılığı" ise "7033 sayılı Cumhurbaşkanı Kararının" iptaline ilişkin görülen davada; "Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Yasası'nın" yara sarma değil yara almama prensibine dayandığını hatırlatıp, depreme karşı depremden önce tedbirler alınması gerektiğini belirterek kararın iptal edilmesi gerektiği yönündeki görüşünü "Danıştay 4. Dairesi'ne" bildirdi. On binlerce insanın yersiz yurtsuz kalmasına neden olacak bu karar derhal iptal edilmelidir.

Adli Personel, Avukatlar ve Vatandaşın Durumu

Adli personellerin durumu ile Hatay halkının durumu fiziki koşullar yönünden benzerdir. Şehirde sağlam bina sayısı oldukça azdır. Barınma, eğitim, sağlık, beslenme, insani yaşam koşulları çok zor şartlarda sağlanmaktadır. Yukarıda belirtildiği üzere başta savcı ve bilirkişi olmak üzere tüm alanlarda eksik personel sıkıntısı yaşanmaktadır. Derhal koşulların iyileştirilerek personel eksikliklerin giderilmesi gerekmektedir.

Antakya bölgesinde sağlam binada hizmet veren Avukatlık büroları parmakla sayılacak kadar azdır. Sayın Baro başkanımız (eski) Hüseyin Cihat Açıkalin ve Baromuz üyesi Avukat Sema Yıldırım'ın

---

⁸ Av. Fevzi Özlüer, Mimarlık Dergisi, Sayı: 366 Temmuz-Ağustos 2012

kişisel gayretleri ve girişimleri ile Burdur Valiliği tarafından yaptırılan 104 adet prefabrik yapıda her 4 avukata 1 adet 21 metrekarelik (kişi başına 5 metrekare) alan tahsis edilmiş ancak çevre düzenlemesi tamamlanmadığı için Avukatlar Sitesi tamamen aktif hale gelememiştir.

Vatandaşların büyük bir kısmı hayat boyu biriktirdikleri maddi ve manevi varlıklarını kaybetmenin acısını yaşamakta ve öncelikle hayatta kalmaya çaba göstermektedir. Temel ihtiyaçlarını dahi karşılayamayan vatandaşlar, hak arama faaliyetlerini ötelemekte ve hatta haklarından vazgeçmekte veya bilinçlendirilmedikleri için hak kaybına uğramaktadır. Vatandaşların adalete erişimi için adli yardım ve suç üstü ödenekleri başta olmak üzere çeşitli seçeneklerin devreye sokulması Sivil Toplum kuruluşlarının hukuki anlamda destekleyici çalışmalar yapması gerekmektedir. Afet yasalarında süreler son derece kısa ve hak kayıplarına yol açacak mahiyettedir. Üzülerek belirtmek gerekir ki hukuka olan inanç son derece düşük seviyelerde olduğundan, mağduriyet yaşayan şahıslar dava açma ve hak arama konularında para harcamaya yanaşmamakta, hak aramayı beyhude bir çaba olarak görmektedir. Bu nedenlerle “Cumhurbaşkanlığı Hukuk Politikaları Kurulunun” beklediği üzere deprem bölgelerinde milyonlarca dava açılacağı öngörüsü günümüz istatistiklerine henüz yansımamıştır.

İşbu çalışma gönüllü olarak “bila bedel” yaptığımız şahsi gözlem ve değerlendirmelerimizi barındıran bir çalışmadır.⁹

9) Ekonomi

Depremlerin Hatay Ekonomisi Üzerindeki Etkileri: Öneriler

Şubat 2023'te meydana gelen depremler şiddet ve kapsadığı alan açısından bakıldığında yakın tarihte eşi benzeri olmayan felaketlerdir. Nitekim yaşanan depremler sonucunda 50 binden fazla insan hayatını kaybetmiş, 115 binden fazla kişi yaralanmış ve yarım milyondan fazla bina hasar görmüş 2 milyonu aşkın vatandaşımız ise deprem bölgesinden, başka illerimize göç etmiş, iletişim ve enerji alt yapısı zarar görmüş ve önemli maddi kayıplar oluşmuştur. Deprem bölgesinde en büyük hasar gören il Hatay'dır. Evvela 6 Şubat'ta Kahramanmaraş merkezli 7,7 ve 7,6 şiddetindeki depremler fay hattı üzerinde olması dolayısıyla Hatay'da yıkıma yol açmış, ardından 20 Şubat'ta Hatay merkezli 6,4 şiddetindeki depremle birlikte bu yıkım felakete dönüşmüştür.

---

⁹ Bu çalışmada Av. Ecevit ALKAN'ın hazırlamış olduğu 7. ay raporundan yararlanılmıştır.

Hatay'da Deprem Öncesi Ekonomik Durum

Ticaret, tarım, sanayi, ulaştırma (nakliyecilik) ve inşaat sanayi sektörlerinin öne çıktığı Hatay, demir-çelik mamulleri, otomobil filtresi, tarım araç ve gereçleri ve tarımsal ürünler başta olmak üzere yaş sebze ve meyve, narenciye üretim ve ihracatının da yoğun olarak yapıldığı bir ildir. Uluslararası yük taşımacılığı, uluslararası ulaşım ve transit taşımacılığına elverişli konumunun yanında, İskenderun Limanı'na ve Ortadoğu'ya açılan Cilvegözü ve Yayladağı gümrük kapılarına ev sahipliği yapan önemli bir dış ticaret merkezi niteliğindedir. Antakya, Payas, Erzin'de birer, İskenderun'da iki tane olmak üzere toplam 5 adet organize sanayi bölgesi, 12 adet küçük sanayi sitesi bulunmaktadır. İskenderun Demir Çelik başta olmak üzere 23 tane büyük ölçekli sanayi kuruluşu ile değer ve istihdam üreten Hatay ili 2022 yılı verilerine göre 3,56 milyar dolar ile Türkiye'de ihracat sıralamasında 10. oldu. Yüzölçümünün %50'sini oluşturan tarım alanları, gayri safi yurt içi hasılaya %1.3 pay ile katma değer sağlamaktadır. Doğal, kültürel, tarihi ve arkeolojik değerleri ile kültür, inanç, gastronomi, kıyı ve doğa gibi pek çok turizm türü açısından da çok zengin bir potansiyele sahiptir¹⁰. Hatay nüfusu 2022 tarihi itibarıyla 1 milyon 686 binle Türkiye nüfusunun yüzde 1,98'dir. Türkiye'nin milli gelirinin içindeki payı yüzde 1,4'tür. Buna karşın imalat sanayinin payı yüzde 1,9, tarımın yüzde 1,3 ve hizmetler sektörünün payı yüzde 1,4'tür. Hatay'dan yapılan ihracat 4,1 milyar dolar (Türkiye ihracatının yüzde 1,6'sı) ve ithalat da 7,6 milyar dolar (yüzde 2,1). Sektör içindeki paylarıyla İhracata bakıldığında özellikle yaş meyve sebze (yüzde 15,6), çelik (yüzde 9,1) ve madencilik (yüzde 2,1) sektörlerinin önemli olduğu görülmektedir.

Hatay'da 23'ü büyük, 60'orta 285'i küçük ve 4 bin 178'i mikro ölçekte olmak üzere toplam 4 bin 516 imalat sanayi firması bulunmaktadır. 5 organize sanayi bölgesi ve 12 adet küçük sanayi sitesi bulunmaktadır.

2022 itibarıyla Hatay ilinin merkezi yönetim bütçe geliri 47,5 milyar TL'dir. Bu rakam genel merkezi bütçe gelirinin yüzde 1,7'sine tekabül etmektedir. Deprem öncesi ilde toplam 406 bin 849 bina bulunmaktaydı. İlde 1368 okul faaliyetini sürdürmekteydi. Öğrenci sayısı da 143 bin 821 öğretmen sayısı da 29 bin düzeyindeydi. Hatay'da işletme belgeli 230 ve yatırım belgeli 8 turizm tesisi bulunmaktaydı. Yatak kapasitesi toplam 16 bin 164'tü.

Hatay'ın Deprem Sonrası Ekonomisi: Tespitler Öneriler

Sanayiden, eğitime ve turizme yüksek bir gelişme dinamiği olan il depremlerle birlikte özellikle defne ve Antakya'da üretim tüketim zinciri bozulmuş bu ilçelerde ekonomik ve sosyal hayat durma noktasına

¹⁰ Hatay Planlama Merkezi, "Ekonomi" 27.01.2024, <https://hatayplanlamamerkezi.com/tr-TR/projects/ekonomi>

gelmiştir. Bununla birlikte bir bütün olarak Hatay'a yönelik bütüncül bir ekonomik yaklaşım gerekmektedir. Acil ekonomik sorunlara yönelik müdahaleler bir yana yeniden inşanın belli bir plan çerçevesinde geliştirilmesi öngörülmektedir. Depremin kimi ilçelerde sosyal ve ekonomik yaşantıyı yok etmesi, yaşanan acılar sonrasında sosyopsikolojik faktörlerle birlikte kalkınma bileşenlerini devreye sokmanın önemli olduğu değerlendirilmektedir. Öte yandan depremlerin Hatay ekonomisi üzerindeki etkisini tanımlamak ve çözüm önerileri geliştirmek için her şeyden önce depremin maliyetini belirlemek gerekmektedir. Öte yandan depremin Hatay'da hem fiziki ve hem de beşeri sermaye üzerindeki etkilerini ve maliyetlerini de ayırtmak gerekmektedir. Zira depremin yarattığı ekonomik ve sosyal tahribatı gidermek için yapılan harcamaların oluşan etkilere göre sınıflandırılması ve ona göre bir kaynak tahsisinin yapılması gerekmektedir.

Hatay'daki Depremin Maliyeti: Varsayımlar ve Sonuçlar

Depremin sadece Hatay'a maliyetinin belirlenmesine yönelik açık kaynaklardan kamusal idarelerin yaptığı çalışmalardan basit bir çerçeve geliştirilmiştir. Maliyetin belirlenmesinde öncelikle Cumhurbaşkanlığına bağlı "Bütçe ve Strateji Geliştirme Başkanlığının" hesaplamaları esas alınmıştır. Başkanlığın hesaplamalarına göre depremin 11 il için maliyeti 103,6 milyar dolardır. Bunun en büyük kısmını 56,9 milyar dolar ile konut zararı oluşturmaktadır¹¹. Diğer kalemlere ilişkin hesaplamalar Tablo 1'de verilmektedir. Bu tablo esas alınarak yaklaşık bir biçimde depremden etkilenen illere uygulanabilir. Yani her bir il için bu tablo yapılabilir. Biz de burada bu tabloyu Hatay için ortaya çıkarmaya çalışacağız. Bunun için belli başlı varsayım yapmak gereklidir. Maliyeti hesaplamak ve böylelikle il bazında Depremden etkilenen iller için bir katsayı oluşturmak gereklidir

Deprem Maliyet Katsayısı

Bu katsayıyı oluşturmak için depremin konutlar üzerindeki etkisinden hareket edilmiştir. Bunun için çıkış noktası il bazında konutlar açısından deprem etkisi olmuştur. Başkanlığın raporunda verilen verilere göre yıkık ve ağır hasarlı konutların yüzde 41,5'i (215 bin konut) Hatay'daki konutlardan oluşmaktadır. Orta hasarlı konutların yüzde 20'si (26 bin) ve az hasarlı binaların yüzde 14,8'i (189 bin) Hatay'daki konutlara ilişkindir. Konutlar için oluşturulacak katsayı diğer bileşenler için de dağıtılınca her biri için yaklaşık maliyet ortaya çıkacaktır. Öte yandan vefat sayılarına bakıldığında yıkık ve ağır hasarlı bina oranına benzer bir dağılım olduğu görülmektedir. Hatay'da depremden dolayı ölenlerin sayısının deprem bölgelerinde ölenlerin sayısına oranı yüzde 43'tür¹². Burada ağırlıklandırmayı sadece

¹¹ Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, "Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Raporu, 2023, <https://www.sbb.gov.tr/>

¹² Wikipedia,"2023 Kahramanmaraş Depremlerindeki Kayıplar", 27.01.2024, <https://tr.wikipedia.org/>

yıkık ve ağır hasarlı konut oranından değil, orta hasarlı konut ve az hasarlı konut oranları da esas alan bir ağırlıklandırma yapılarak katsayı hesaplanmıştır. Ağırlıklandırma anılan Başkanlık raporundan yaklaşık olarak alınmıştır.

Tablo 1. Depremin Ekonomik Kategoriler İtibarıyla Maliyeti

Kaynak: SBB

- (1) 01/03/2023 Tarihi itibarıyla tespit edilen hasar üzerinden yapılan tahmin.
- (2) Kamu hizmet binaları ve makine teçhizat dâhil sahadan bildirilen tutar.
- (3) Esnaf, Sanayi, ibadethane dâhil.
- (4) SEDDK bölgesel motorlu taşıt sigorta bilgilerinden derlenmiş.
- (5) Bölgeden toplam ihbar sayısı ve hasar üzerinden DASK'tan elde edilen tahmin.
- (6) Kira geliri ve gayrimenkul sektörü gelir kayıpları ve ilgili bankacılık sektörü kayıpları hariçtir.
- (7) GSYH çıktı kaybı üzerinden cari kur ile hesaplanan zımni tutardır.

Tablo 2. Depremin İl Bazında Konutlarda Oluşturduğu Hasar

Kaynak: SBB

Tablo 3. Hatay İçin Deprem Maliyet Katsayısı			
	(A) Maliyet ağırlığı (%)	(B) Hatay'daki dağılım	(A*B) Katsayı
Yıkık ve ağır hasarlı bina	75	41,5%	31%
Orta hasarlı bina	20	20,0%	4%
Az hasarlı bina	5	14,8%	1%
Toplam			36%

Hatay için hesaplanan deprem maliyet katsayısı yüzde 36 olarak hesaplanmıştır. Alt kalemler itibarıyla maliyetleri yüzde 36 katsayıyla çarparak dağıtabiliriz. Bu durumda depremin Hatay için toplam maliyeti genel olarak $103,6 * 0,36 = 37,3$ milyar dolardır. Bununla birlikte aradan geçen bir yıl içinde acil harcamaların karşılandığını gerek özel firmaların ve gerekse kasko nedeniyle sigorta giderlerinin karşılandığı acil harcamaların yapıldığı ve özel sektör kayıplarının üretime geçilme ile birlikte telafi edildiği varsayıldığında geriye bina hasarları esnaf kaybı ve GSYH çıktı kaybı kalmaktadır. Hatay için bunların da maliyeti yaklaşık 28 milyar dolardır. Büyük ölçüde yıkılan konut stoku ve altyapı için gerekli olan bu tutarın Hatay için geliştirilecek plan için finansman maliyeti olacaktır. 5 yıllık bir kalkınma planı yapıldığında yaklaşık yıllık 5,6 milyar dolarlık bir finansman gereği ortaya çıkmaktadır.

Bu tahmini rakamın yapılacak plan ile revizesi söz konusu olabilecektir. Hatay'dan yaklaşık yıllık 2,5 milyar dolar vergi toplanmaktadır.

Tablo 4. Hatay Kalkınma Planı Finansman Gereği (milyar dolar)	
Kamu Kesimi (A)	12,9
Özel Kesim 1 (Konut ihtiyacı B)	56,9
Özel Kesim 2 (Esnaf Gelir Kaybı C)	0,7
Özel Kesim 3 (sanayi ve hizmetler-GSYH Çıktı Kaybı D)	6,9
Toplam (deprem bölgesi için E) (A+B+C+D)	77,4
Deprem katsayısı (Hatay için F)	0,36
Hatay için finansman gereği (5 yıl için) (F*E)	27,9
Hatay için finansman gereği (yıllık)	5,6
Yıllık vergi gelirleri	2,5
Merkezi Bütçeden/ veya borçlanma finansman ihtiyacı (yıllık)	3,1

Hatay 5 Yıllık Kalkınma Planı

Antakya şehri tarihte büyük depremlerle 115 ve 526 yıllarında yıkılmış ve eski yerinde yeniden kurulmuştur. Ve yeniden Ticaret ve sanayi merkezlerden biri olmuştur. Dolayısıyla 2024 yılından itibaren kentin yerinde ve yeniden ihyası temel alınmalıdır. Ama bu yapılırken Hatay'a ilişkin diğer deprem bölgelerine de uygulanmak üzere yerel kalkınma planı geliştirmek gerekmektedir. 5 yıllık kalkınma planı çerçevesinde her yıl Hatay için yaklaşık 5,6 milyar dolar kaynak tahsisi yapılmalıdır. 2024 yılı bütçesi yaklaşık 390 milyar dolardır. Sadece faiz ödemelerine ayrılan tutar yaklaşık 42 milyar dolardır. Hatay için kalkınma planı çerçevesinde tahsis edilecek tutar 5 milyar dolardır. Hatay için Başkanlığın öngördüğü konut sayısı 146 bindir. 2023 sonuna kadar tahsis edilen konut sayısı 7 bin olmuştur. 45 bin konutun yapım aşaması sürdüğü belirtilmektedir¹³.

Merkezi Plan(!) ve programlarla uyumlu olmak üzere planın birinci aşaması alt yapı yatırımları ve konut sorunun giderilmesi olmalıdır. Bu dışarıya göç eden yaklaşık 500 bin Hataylının geri dönüşü için motivasyon olacaktır. Altyapı konusunda Ulaşım ağlarının yeniden tesisi, otobüs terminalleri ve büyükşehir belediyesinin altyapı sorunlarının çözülmesi önemlidir. Bunun yanında hasar görmüş olan barajlar ile sulama sistemlerinin iyileştirilmesi gerekmektedir.

¹³ AA, "Hatay'da Ay Sonuna Kadar 7 Bine Yakın Ev Hak Sahiplerine Verilecek", 27.01.2024, <https://www.aa.com.tr/tr/asrin>

Konut Sorunu ve Mekânsal Planlama

Öte yandan konut sorununa ilişkin mekânsal planlama yaparken, kendi enerjisini üreten ve uzun vadede bölge ve ulusal ekonomiye katkı sağlayacak bir yaklaşımla yapılmalıdır. Antakya ve alt bölgesi için yapılacak planlama için bir nüfus çalışması yapılacaktır. Hatay'ın günümüzde içinde bulunduğu durum göz önünde tutulursa, bu çalışmanın salt bir nüfus kestirmesi düzeyinde kalamayacağı görülür. Deprem sonrasında kentin çok kültürlü bir toplumda yetişmiş özel nüfusunun önemli bir kısmı ili terk etmiştir. Antakyalılar bu nüfusun kente geri döndürülmesine çok önem vermektedir. Antakya için değişik ölçeklerde yapılacak planlama çalışmalarında bu nüfusun geriye dönüşünün sağlanması için önemli adımlar atılacaktır. Eğer deprem yaşanmasaydı da Hatay'ın önemli bir nüfus sorunu olacaktı. Son on yılda Türkiye Suriye'den büyük bir mülteci nüfusu almıştı. Bu nüfusun önemli bir bölümü de Hatay'da yerleşmişti. Bu nüfusun önümüzdeki yıllarda ne kadarının kalıcı olacağı ne kadarının ülkelerine geri döneceği konusunda, değişik siyasal partiler farklı politikalar öneriyor. Ayrıca bu konudaki dünya deneyimi de bize, bu nüfusun önemli bir kısmının kalıcılışabileceğini gösteriyor. Bu durumda Antakya için yapılacak olan planlama çalışmalarına başlamadan önce alternatif nüfus senaryolarını geliştirmek ve bu senaryoları konunun sorumluları/ilgilileriyle müzakere etmek gerekecektir.

Hatay ve Antakya söz konusu olduğunda bu yörede yitirilmemesi gereken bir temel özelliğin çok kültürlülük olduğu, kent planlamasının bu konuda özenli davranması gerektiği üzerinde geniş bir oйдаşma var. Ama eğer hazırlanacak Antakya planında olduğu gibi açık bir plan yaklaşımı izlenirse bu özenin zaten gösterilecek olduğu söylenebilir. Bir bakıma, bu doğrudur ama yeterli değildir. Biz biliyoruz ki Türkiye'nin birçok kentinde Hatay'da bulunan hoşgörüye dayanan bir birlikte yaşam kültürü gelişmemiştir. Oysa Hataylılar birlikte yaşamı gerçekleştiren bir kültürel birikimi oluşturmayı başarmışlardır. Bu ziyan edilmemesi gereken değerli bir birikimdir. Bu birikimi taşıyanlar Hataylılardır. Deprem sonrasında onların önemli bir kısmı başka illere göç ettiklerinden bu birikim önemli bir kayba uğramıştır. Bu nedenle onların Hatay'daki eski yaşam yerlerine dönmeleri özel bir önem taşımaktadır. Antakya kentinin eski yerinde ihya edilmesi konusunda verilen stratejik karar bu geri dönüşü hızlandıracaktır¹⁴.

Bölge Planı çalışmalarında Hatay ili üç alt bölgeye ayrılmış durumda. Bunlardan birincisi Antakya ve Defne İlçelerine ayrılmış olan Hatay Merkezi ile Samandağ, Altınözü ve Yayladağı ilçelerinden

---

¹⁴ Sarkaç, "Antakya'nın deprem sonrası kent planlaması için bir strateji önerisi", 27.01.2024, <https://sarkac.org>

oluşuyor. İkincisinin merkezini İskenderun ve Payas ilçeleri oluşturuyor, buna Arsuz, Belen, Dörtyol ve Erzin ilçeleri ekleniyor. Üçüncü alt bölgede ise Kırıkhan merkezli olmak üzere Hassa, Kumlu ve Reyhanlı ilçeleri mevcut. Birinci alt bölgenin merkezi olma işlevini Antakya (nüfus 399.045), ikinci alt bölgenin merkezi olma işlevini İskenderun (251.262), üçüncü alt bölgenin merkezi olma işlevini Kırıkhan (121.028) görüyor. 2022'deki nüfus sayıları üç alt bölge arasında bir kademelenme bulunduğunu gösteriyor. Hatay ilinin kuzeyinde bulunan İskenderun merkezli ikinci alt bölgede demir çelik üretimi, metal üretimi, doğu ve güneydoğu Anadolu'yu dünyaya açan/bağlayan önemli bir liman ve gelişmiş bir lojistik sektörü bulunuyor. Hatay'ın bu bölümünde modern ekonomik sektörler yoğunlaşmış bulunmasına ve kentin deniz kıyısındaki çok uygun konumuna karşın ilin birinci nüfus aglomerasyonu olamamıştır. Antakya geleneksel ticaret ve hizmetler ve küçük üreticilik faaliyetleriyle birinci nüfus aglomerasyonu olmayı hep sürdürebilmiştir.

Antakya kendi mekânsal etki alanı olan Merkez, Defne, Samandağ, Altınözü ve Yayladağı'na hizmet sunuyor, Suriye'ye açılımı dolayısıyla da alt bölge dışı bazı işlevler yükleniyor. Eğer Antakya'yı sadece bu işlevler ekonomik olarak var etseydi onun nüfus aglomerasyonunun İskenderun'un büyüklüğünü aşması mümkün olmazdı. Antakya'yı daha büyük bir aglomerasyon olarak var eden kendi alt bölgesinin dışında yüklendiği işlevlerdir¹⁵.

Antakya'nın planlamasında sadece kenti yeniden çalışır hale getirmenin yeterli olmayacağını vurgulamış; büyük bir felaket yaşamış, büyük kayıplara uğramış, moral bozukluğu yaşayan kötümserlik içindeki Antakyalılara, yapılacak planlama çalışmalarıyla heyecan ve coşku getirecek uygulamalar geliştirilmelidir.

10)Altyapı ve Ulaşım

Ulaşım

Depremin ardından ilk zamanlarda gerek vatandaşların özel araçlarının enkaz altında kalması, gerek akaryakıt bulunamaması ile birlikte depremin ilk gününden itibaren ulaşım konusunda ciddi sıkıntı yaşanmıştır.

Depremin ardından bir yıl geçmesine rağmen hala toplu taşıma araçları faaliyete geçmemiştir.

Belediye yetkilileri “biz de depremzedeyiz, şoförlerimiz de.” diyerek sorunun çözümü konusunda kendisine yöneltilen eleştirileri kabul etmemekte, sorunun çözümü için adım atmamaktadır. 6 Şubat sonrası ilk toplu taşıma seferleri aylar sonra birkaç noktada başlamıştır. Geçen süre zarfında sefer sayısı artış gösterse de 1 yıldır halen çözülemeyen bir ulaşım sorunu ile karşı karşıyayız.

---

¹⁵ A.g.e

Derneğimizin mahalle komisyonları vesileyle yaşanan sorunların sadece ufak bir kısmını söylememiz dahi sorunun yakıcılığını gösterecektir;

"Aknehir Mahallesi'nde 2 saatte bir geçiyor dolmuşlar..."

"Balıklıdere'de günde 3 dolmuş seferi oluyor"

"Bahçeköy mahallesinde sefer azlığından ötürü gençlerimiz işe gidemiyor ve işsizlik bu şekilde devam ediyor."

"Hancağız mahallesinde hâlâ dolmuş yok."

"Otostop çekmekten bıktık!"

Tüm bu sorunları iletmek ve sorunu çözebilmek amacıyla Hatay Büyükşehir Belediyesi Toplu Taşıma Müdürlüğü'nden bir yetkiliyle yaptığımız görüşmede yetkilinin ifadeleri şu şekilde oldu;

"Araçlarımızın yüzde 99.99'u belediye bünyesinde olmayıp kişilere ait olduğu için aslında esnaf eliyle yürüyen bir toplu taşıma sistemimiz mevcut. Sonuçta belediye olarak da şoförler olarak da biz de depremzedeyiz. Kimi araçlar enkaz altında kaldı kimi araç sahipleri depremde hayatını kaybetti kimi araç sahipleri ise göç etmek zorunda kaldı. Hal böyleyken bu aksamalar keşke hiç olmasaydı ama böyle de bir durum yaşıyoruz. Deprem öncesi 3000 civarında aracımız varken şu an bu sayı oldukça düştü. Ama yeniden toparlanmaya çalışıyoruz. Araç sahiplerine haftalık 40 bin litre akaryakıt desteği de sağlıyoruz ama genel olarak muhalif bir belediye olmanın da bütçe konusunda sorun yaşamamıza neden olduğunu söylemeliyim."

Burada Hatay halkının talebi; her kurumun kendi sorumluluk alanlarında yapmaları gereken her şeyi ama'sız, fakat'sız ve hiçbir bahane ileri sürmeden sorunlarımızın çözümü için hızlıca adım atmasıdır. Kurumların yaşamış olduğu sorunları şeffaf bir şekilde halk ile paylaşması, belediyenin bütçe konusunda yaşamış olduğu sorunu halk adına kamuoyuyla paylaşması da üzerine düşen önemli bir görev ve sorumluluktur. 1 yılı aşmış olduğumuz halde hala ulaşım sorununun çözülememesi Hatay halkı için kabul edilemezdir. Diğer yandan iktidarın da depremzede bir belediyeye gerekli bütçeyi ayırmaması, belediyenin aşamadığı bir sorunu görmezden gelmesini de, kurumlar arası koordinasyon eksikliğinin bedelinin Hatay halkına ödetilmesini de kabul edilemez.

Kent nüfusunun öbikleştiği merkezler değiştiği için ulaşım ağlarının yeniden revize edilerek sefer sayılarının halkın ihtiyaçları doğrultusunda düzenlenmesi gerekmektedir.

ALT YAPI

Yolların Durumu

Deprem öncesi zaten bozuk olan yollar, depremin ardından tam manasıyla bir mayın tarlasına dönüşmüş durumdadır. Depremde yaşamını yitirmeyenlere ceza veriliyormuş gibi yaşam buradakiler için tam bir eziyete dönüştürülmüştür. Şimdi de çöken, çukurlaşan yollarda yağmur sularının birikmesiyle olası trafik kazalarının önü açılmaktadır!

Karayolları Genel Müdürlüğü, Hatay Büyükşehir Belediyesi ve İlçe Belediyelerinin sorumluluğunda bulunan çukurlu ve çöken yolların onarımı için Hatay halkı, ısrarla soruyor

"Depremde ölmedik diye mi tüm bu yaşattıklarınız?"

Hatay Büyükşehir Belediyesi Fen İşleri Müdürlüğü'nde bulunan yetkililerle yaptığımız 2 görüşme oldu. İlk görüşmede alınan yanıt şu şekilde : "Yıkım şirketlerinin hunharca çalışması sonucu düzgün yollar da bozuldu. Bina yıkımlarıyla yollara saçılan molozlar, yolları onarmamızın önünde engel teşkil ediyor." İkinci görüşmede ise "Muhafif bir belediye olmamız bütçenin adil paylaşımını engelliyor. Asfalt için gönderilen malzeme, yıkım diğer ilçelere nazaran daha az olmasına rağmen iktidar partisinin olduğu ilçe belediyelerine gönderiliyor. Aynı zamanda deprem sonrası onardığımız yolların rezerv alanların temellerinin atılmasıyla birlikte inşaatların alt yapıları için bize sorulmadan nasıl bozulduğunu ve delik deşik edildiğini kimse bilmez!" gibi bir açıklama yapılmıştır.

Kurumların kendi arasında uyumsuzluğu sonucunda olan yine halka olmuştur. Kurumlar suçu birbirlerine atmadan acilen yolları onarmalıdır ve aşağıda yer alan sorulara ivedikle yanıt vermelidir?

- Deprem sonrası yolların bozuk olması nedeniyle gerçekleşen trafik kazası sayısı kaçtır?
- Bu kazaların kaç tanesi ölümlü olmuştur?
- Bu kazaların kaç tanesi maddi hasarlı olmuştur?
- Bu kazalar neticesinde ilgili kurumlara açılan dava var mıdır? Varsa bu davaların sonucu ne olmuştur?
- Kurumların kendi sorumluluğunu üstlenmeleri daha ne kadar zaman gerektirecek?

Elektrik ve Su

Yaşamsal ihtiyaçlar olan elektrik ve suya dair ciddi sıkıntılar devam etmektedir. Hatay'da birçok mahallede uzun süreli elektrik ve su kesintileri yaşanmaktadır. Elektriğin sık sık kesilmesinden ötürü elde kalan elektronik eşyalar da bozulmaktadır. Konteynerlarda yaşamak zorunda kalanlar soğuk kış günlerinde elektrik kesintilerinden kaynaklı ısınma problemi ile karşı karşıyadır. Su kesintileri ise ciddi bir hijyen problemi yaratmaktadır. Sağlığa erişimin bir hayli güç olduğu deprem bölgesinde elektrik ve su kesintileri birçok sorunun ana sebebi haline gelmiş durumdadır.

Hatay Depremzede Derneği olarak TEDAŞ ve HATSU yetkilileriyle yaptığımız görüşmelerde, deprem sonrası bütün kurumlarda gördüğümüz gibi bir kez daha birbiriyle sağlıklı iletişim kurması gereken kurumların bu iletişimi kuramadıklarını gördük. HATSU; su kuyularının deprem sonrası zarar gördüğünü, elektrik kesintilerinden kaynaklı su pompalamakta sıkıntı yaşadıklarını, pompalama için jeneratöre gereksinimleri olduğunu fakat maddi yetersizlik nedeniyle bu sorunların üstesinden gelemediğini, personel ve ekipman eksikliği olduğunu aktarmıştır. TEDAŞ ise deprem sonrası kentte zarar gören elektrik tesisatının tadilat ve onarımının büyük ölçüde tamamlandığını söyledi. Bizler kenti mahalle mahalle, sokak sokak adımlayanlar olarak durumun hiç de öyle olmadığını, halkımızın günlerce elektriksiz bırakıldığını biliyoruz. Bu ve diğer kurumlar arasındaki iletişimsizlik ve maddi yetersizlik böylesi hassas konularda Hatay halkına sebep olarak gösterilmemelidir. Elektrik ve su sıkıntılarının derinden yaşandığı bugünlerde ağır hasarlı binalara geçmişe dönük elektrik ve su faturaları gönderilmiş, zorlayıcı ekonomik koşullarda deprem bölgesi için hiçbir iyileştirme, kolaylaştırma yapılmamıştır.

İnternet

Elektrik, su gibi alt yapı ve üst yapı sorunlarının bir diğeri de internet. Birçok sorunla mücadele etmeye çalışan bir kentte işleri hızlandırmakta teknolojinin sağlayacağı katkılar yadsınamazdır. Eğitim öğretimin ağır aksak devam ettiği bu süreçte özellikle sınav senesinde olan öğrencilerimiz ve velileri internete çok büyük gereksinim duymaktadır. Mahallede internet alt yapısı olsa da şebeke sorunundan kaynaklı internete erişim sağlanamamaktadır. Üstelik sağlanamayan internet için fatura kesilmektedir. Yaşamla bağlantımızın bu denli koptuğu bu günlerde internete ihtiyacımızın Hataylıların yaşamla bağ kurmasını sağlama gibi bir anlamı da olduğu düşünüldüğünde bu soruna acil çözüm üretilmelidir.

11) Üretim

6 Şubat depremlerinin yıkıcı etkisini en çok hissedenler arasında, köylü, çiftçi ve üreticiler yer almaktadır. Can derdine düşen üreticiler topraklarını ekememiş, 30 bini aşkın küçükbaş 10 bini aşkın büyükbaş hayvanını kaybetmişlerdir. Makine ve ekipmanların zarar gördüğü depremde bir yıl geride kalmasına rağmen Tarım Bakanlığı köylü ve üreticileri yeniden üretime katacak, yaraları sürececek bir süreç işletmemiştir.

Tarım Alanında Rantın Ağır Faturası: Hastane ve Havaalanı Yok

Depremler tarım alanlarının rant ve çıkar uğruna betonlaşmasının ağır faturasının ciddi can ve mal kayıpları olduğunu bir kez daha göstermiştir. Özellikle Hatay’da alüvyol toprakların bulunduğu Amik Ovası’nda kurulan Hatay Havaalanı ve Hatay Devlet Hastanesi, ilk anda çökmüş, arama kurtarmada devre dışı kalmıştır.

Her ne kadar deprem bölgesinde ağırlık bitkisel üretim tarafında olsa da ağır hasar tahmin edeceğimiz üzere hayvansal üretim tarafında gerçekleşmiştir. Deprem süreci kırsalda hiçbir alanda planlama olmadığını göstermiştir.

Kırsalda yaşayanlar da tıpkı kentlerdeki gibi afetlere karşı dirençli değil ve bu konuda bir eğitim-yayım çalışması da yok. Her türlü hayvan barınakları ‘özellikle küçük aile çiftçileri için’ hiçbir sağlam temel oturtulmamıştır. Tarım politikalarımız insanı, yaşamı konu edinmemekte kırsal kalkınma politikalarımız çiftçiden yana düzenlenmemiştir.

Dayanışma Yetmez, Kamu Devreye Girmeli

Çiftçiler Sendikası bu süreçte bölgede gübre dağıtımından yem dağıtımına, fide dağıtımından tohum dağıtımına dayanışma faaliyetleri gerçekleştirmiştir ancak yıkımın boyutu itibariyle yeterli olmamıştır.

Depremzede üreticiler, köylüler için kamunun öncülüğünde toprak reformuna dayalı adımların acilen atılması gerekmektedir.

Kamunun Acil atması Gereken Adımlar

- Tarım Bakanlığı; çiftçilerin toprak, su, tohum ve ekipman gibi üretim araçlarına ücretsiz erişim hakkını temin etmelidir.
- Bakanlık, iklim krizine dirençli, kuraklığa ve hastalıklara dayanıklı, kendini üretebilen yerel ve atalık tohumların bölgede yaygınlaştırılmasını sağlamalıdır.
- Depremzede çiftçilerin tüm borçları silinmelidir.
- İşlevsizleştirilen tüm kamu kurumları ekolojik köylü tarımının yaygınlaştırılması ve teşvik edilmesi için çiftçiler lehine ve demokratik bir biçimde yeniden yapılandırılmalıdır.
- Deprem sonrası yaşanan yoğun göç sonrası yaşanan sosyo-kültürel yapıyı dönüştüren; üreticilerin üretimden kopmasına, gençlerin kırı terk etmesine yol açan ve tarımı ekonomik bir faaliyet olarak sürdürülemez hale getiren anlayış terk edilmelidir.
- Hatay Havaalanı, Hatay Devlet Hastanesi ve deprem sonrası ortaya çıkan Dikmece, Gülderen hattındaki tarım alanlarındaki yapılaşma sona erdirilmelidir. Tarım arazilerinin amaç dışı kullanılarak verimsizleştirilmesi son bulmalıdır.
- Hatay, Kahramanmaraş, Gaziantep gibi büyükşehirlerde; büyükşehir yasası ile köylülerin karar mekanizmalarına katılımını ve yaşam alanları üzerindeki tasarrufunu gasp eden düzenleme geri çekilmelidir. Tüm köy ve beldelerin, demokratik işleyişini ve özerkliğini sağlamanın bir ilk adımı olarak gasp edilen köy tüzel kişilikleri ve müşterekleri geri verilmelidir.
- Depremzede köylü ve üreticiler için acil tedbirler hayata geçirilmelidir.

12) Ekolojik Yıkım, Rant/Talan, Zeytinlikler

Enkaz Kaldırma, Taşıma ve Depolama Uygulamalarının Yarattığı Sorunlar

6 Şubat 2023 depreminin en büyük yıkıma neden olduğu Hatay'da, yıkık ve hasarlı bina sayısı Hatay Valiliğince 80.323 olarak açıklanmıştır. 2024 yılı Ocak ayında yine Hatay Valisi tarafından yapılan açıklamada, tespit edilen 2500 kaçak bina ile yaklaşık 83.000 binada işlem yapılacağı, enkaz ve yıkım çalışmalarının da %95'inin tamamlandığı ifade edilmektedir. Oysa depremin ardından AKP tarafından yapılan açıklamalarda 90 günlük süre içerisinde enkaz kaldırma çalışmalarının tamamlanacağı beyan edilmiştir. Depremin ardından iktidar tarafından yapılan tüm açıklamalarda depremden etkilenen

bölgelerde yaşanan sorunların bir an önce çözüleceği; depremzedelerin, yurttaşların herhangi bir mağduriyet yaşamamasının engelleneceği iddia edilmiştir.

Ancak depremin hemen ardından başlayan yanlış müdahale ile enkaz ve atıkların yönetimi bilime, tekniğe ve mevzuatlara uygun bir şekilde yönetilmediği için çevre kirliliği, ekolojik yıkım, halk sağlığı gibi sorunların oluşmasına yol açmıştır.

AKP, depremin yarattığı olumsuz etkiyi gizlemek amacıyla 2023 Genel Seçimlerinin hemen öncesinde enkaz kaldırma çalışmalarını tamamlamaya çalışmıştır. Enkaz kaldırma çalışmalarındaki hız felaketin daha da derinleştirilmesine neden olmuştur. Japonya, yaşadığı deprem sonrası bizde oluşan yıkımdan daha az yıkım yaşamış olmasına rağmen enkaz kaldırma çalışmalarını yıllarca sürdürmüştür. Japonya depreminden bir yıl sonra Birleşmiş Milletler Çevre Programı uzman heyeti tarafından yapılan inceleme sonucu hazırlanan raporda atık ayrıştırma ve geri dönüşüm konularına önem verildiğine ve ayrıştırılan bazı malzemelerin yeniden kullanılmaya başlandığına dikkat çekilerek enkazın temizlenmesinin birkaç yıl daha süreci belirtilmiştir. Ülkemizdeki uygulama ise Japonya'nın aksine hızlıca yürütülmüştür.

Enkaz kaldırma ve yıkım çalışmaları, henüz enkaz altındaki yaralılara ve depremde yaşamını yitiren yurttaşların bedenlerine ulaşılardan başlatılmıştır. Kaldırılan enkaz ve yıkıntı atıkları herhangi bir ayrıştırmaya tabi tutulmadan düzensiz ve tekniğe aykırı şekilde taşınmış ve depolanmıştır. İçeriğinde organik bileşenlerin, geri dönüştürülebilir maddelerin ve çok sayıda kirleticilerin bulunduğu enkazların taşınma ve depolama süreçleri kirlilik kaynaklı yeni bir afetin meydana gelmesine kapı açmıştır.

Depremden etkilenen bölgelerde enkazlar, yalnızca inşaat molozlarından ibaret değildir. Günlük tüketim eşyaları olan mobilyalar, elektronik atıklar, tıbbi atıklar, evsel atıklar ve altyapıda bulunan atık sular enkazın bir parçasıdır. Başta kimyasallar, toksik içerikli bileşenler ve asbest gibi mineraller ve çeşitli kirleticiler, enkazın altında kalan diğer malzemelerle karışarak kontamine atık sınıfında değerlendirilmektedir. Atık yönetimi adına yürütülen enkaz kaldırma, taşıma ve depolama işleminde yapılan yanlışlar bölgede kısa vadede atık kaynaklı kirliliğe ve uzun vadede ise ekolojik yıkıma neden olacaktır.

Kirleticilerin başında asbest gelmektedir. Sıva-boya işlemleri, bina yalıtımı ve çatılarda kullanılan yapı malzemelerinde, kullanılan malzemenin niteliğine bağlı olarak asbest bulunmaktadır. TMMOB Çevre Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi'nin yaptığı incelemelerde Yeşilköy, Narlıca ve Çamlı Yaylası bölgelerinden alınan numunelerin yarısında asbest tespit edilmiştir. Alelacele yürütülen kaldırma ve yıkım çalışmaları sırasında oluşan toz bulutu bölgede çalışma yürüten çalışanlar ve yıkıntı civarında yaşamak zorunda kalan depremzedeler tarafından solunmuştur. Solunan toz, asbest başta olmak üzere sağlık sorunlarına yol açacak içerik taşımaktadır. Asbest birinci sınıf kanserojen madde sınıfına giren bir mineraldir. Yapılan çalışmalar sonucunda asbeste maruz kalan insanlarda Asbestoz, Mezotelyoma, Akciğer kanseri, Mide-bağırsak kanseri gibi hastalıklar uzun süreler sonrasında ortaya çıkmaktadır.

Halk sağlığını ve ekolojik sistemleri tehdit eden kirleticilerin söküm, kaldırma, transfer ve depolama işlemlerinde özel yöntemler uygulanması gerekliyken, Hatay'da yapılan işlemlerin hiçbirinde uluslararası ve ulusal söküm yöntemleri, kirleticilerin tasnif ve bertaraf edilmesi gibi işlemler uygulanmamıştır. Afet ve Atık yönetmeliklerin deprem bölgesinde dikkate alınmadığı, Asbestle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmeliğe hiçbir şekilde uyulmamıştır.

Yıkımın gerçekleştiği yerlerde kişi başına ortama 12 ton kadar inşaat yıkıntı artığı düşmektedir. İçeriğindeki kirleticilerin ve diğer bileşenlerin belirsiz olduğu bu atıklar, ilk olarak depremzede halkın geçici olarak konakladığı yerleşim yerlerine en yakın yerlerde depolanmaya çalışılmıştır. Depo sahaları olarak çukurluk olarak görüldüğü için dere yatakları, tarım arazileri, zeytinlikler ve deniz kıyısına yakın alanlar seçilmiştir. Bu seçim hiçbir yasal ve bilimsel, teknik esasa uygun yapılmamıştır. Görülen en yakındaki "çukur" depo sahası olarak değerlendirilmiştir.

Depo sahalarında emin uygulamaları yapılmamış, sızdırmazlık, şey duyarlılığı ve stabilitesi, toz ve gürültü önlemi için gerekli işlemler yapılmamıştır.

Samandağ yolu üzerindeki Koçören Köyü mevki, Güzelburç Mahallesi Mevkii, Yeşilköy Mahallesi Mevkii, Çiğdede Mahallesi Mevkii, Samandağ Deniz Stadyumu Mevkii gibi alanlarda enkaz alanına yakın olması gerekçesiyle döküm ve depolama alanı olarak belirlenmesi halk sağlığı açısından büyük riskler doğurmuştur. Bu alanlarda geçici barınma alanlarında konaklayan yurttaşların itirazları ile yer değişiklikleri yapılırsa da halk sağlığı açısından doğurduğu riskler devam etmektedir.

Enkaz söküm, kaldırma, transfer ve depolama süreçlerinde, işlemlerin gereken titizlikte yapılmaması sonucu kalkan toz çevredeki yaşamı doğrudan etkilemektedir. Bu tozun insanlar ve diğer canlılar tarafından solunması sonucu uzun erimde ortaya çıkacak hastalıkların yanı sıra, işlemler esnasında havalanan tozun çökeldiği yüzeylerle kurulacak temastan da canlılar kısa vadeli olarak etkilenebilir. Ayrıca enkaz kökenli atıksuların yüzey ve yeraltı sularına karışması kısa erimde içme ve kullanma suyunun kontaminasyonu ve buna bağlı sağlık sorunları, bireysel ve bölgesel zehirlenmelerle neden olacaktır. Toz ve kirlenen su kaynaklı ekolojik yıkım ise kaçınılmazdır.

Yine Samandağ'da yer alan Milleyha Sulak Alanı'na dökülen çöp ve enkazların dökülmesi önemli ekolojik noktaların ilk olarak gözden çıkarılabileceğini göstermiştir. Sulak alan 302 farklı kuş türüne ev sahipliği yapmakta, ülkemiz için önemli bir ekolojik sıcak nokta olma özelliğini taşımaktadır.

Hatay'da 2023 yılının Nisan ayında Valilik tarafından yapılan açıklamaya göre kent genelinde kamu ve özel sektöre ait toplam 3 bin 702 iş makinesi görev yapmıştır. Kullanılan araçlar ise 2 bin 568 kamyon, 985 ekskavatör, 22 yükleyici olarak duyurulmuştur. Bu çalışmalarda günlük yaklaşık 15000 kamyon döküm yapıldığı, belirlenen 26 döküm bölgesinin doluluk oranı %56 olarak açıklanmıştır.

Buna karşın Hatay İl Jandarma Komutanlığı tarafından yine 2023 Nisan ayında duyurulan döküm sahaları Antakya-Defne, Defne, Samandağ, Hassa, Dört Yol-Erzin-Payas, İskenderun-Arsuz, Belen ve

İskenderun Hafriyat Toprağı, İnşaat ve Yıkıntı Atıkları Depolama Sahası olarak 8 grupta ilan edilmiştir. Bu 8 grup içerisinde toplam 18 sahanın bilgisi kamuoyu ile paylaşılmıştır. Valilik ve İl Jandarma Komutanlığı duyurularında döküm sahaları sayıları arasındaki çelişki Hatay'ın ve depremzedelerin maruz kaldıkları kirlilikle birlikte bir skandal olarak karşımızda durmaktadır.

Hatay Büyükşehir Belediyesi ekipleri, Erzin'in İsalı Mahallesi'ndeki Sigur Gölü mevkisine kaçak bir şekilde dökülen moloz ve hafriyatları tespit etmiştir. Aynı zamanda yurttaşların yol kenarlarına ve tarım alanlarına kaçak döküm yapıldığına dair uyarıları basında yer bulmuştur. Bu durum enkaz döküm alanlarında ortaya çıkan belirsizliklerin, sökülme-depolama süreçlerinin depremin üzerinden bir yıl geçmiş olmasına rağmen bir afet durumunda kaldığının göstergesidir.

Depo sahalarında yıkıntı atıklarının yağmur suları ve hava ile temas sonucu oluşan biyo kimyasal süreç sonucu oluşan zararlı ve yoğun atıklar toprağa karışmakta ve yer altı su sistemlerine dahil olmaktadır. Yüzey suları ile taşınan kirleticiler tarımsal üretime, içme ve kullanma sularına, göl gibi birikme alanlarına eklenmektedir. Enkaz kaldırma, taşıma ve depolama süreçlerinde Hatay'da ve diğer deprem bölgelerinde yürütülen uygulamalar yeni bir afet sürecini başlatmıştır.

Yeni Yerleşim Yerleri Bahane Edilerek Zeytinlik, Ormanlık Alan ve Meraların İmara Açılması

2023 yılı Temmuz ayında TBMM'de görüşülen bir torba kanun içerisine AKP tarafından eklenen bir madde ile deprem bölgelerinde yer alan bazı zeytinlik, ormanlık alan ve meralar yapılaşmaya açıldı.

Deprem sonucu oluşan konut ihtiyacı bahane edilerek "sağlam zemin" yanılması ile yüksek rakımlarda yer alan ve koruma altındaki önemli alanlar imara açıldı. Söz konusu torba kanun görüşmeleri sırasında TBMM'ye gelerek komisyona sunum yapan TOKİ yetkililerinin aktarımına göre 15 ilde 124 milyon 730 bin metrekare arazi imara açılmış olacak. Bu alanlar içerisinde kalan ve Hatay Antakya ve Defne ilçeleri sınırlarında yer alan toplam 321 dönüme denk gelen tescilli 65 zeytinlik arazi imara açılmıştır.

Planlama yok sayılarak, bilime ve tekniğe aykırı şekilde belirlenen yeni yerleşim yerleri önümüzdeki dönem yeni afetlerin oluşmasına neden olacaktır. Yapılaşma kararı verilen zeytinlik ve ormanlık alanlar ile meraların etrafına doğru yeni bir yapılaşma sürecinin başlaması da kaçınılmazdır. Yapılaşma sadece kanun ile imar izni verilen yerler ile sınırlı kalmayacaktır. Mevcut ve "çürük zemin" olarak ifade edilen yerleşim yerleri yeniden imar süreçleri ile yapılaşacak ve buna ek olarak "sağlam zemin" olarak ifade edilen yeni yerleşim bölgeleri ve etrafları da yapılaşacaktır. Böylece önümüzdeki yıllarda yapılaşma alanı genişlemiş ve afet riski daha da artmış bir Hatay yaratılacaktır. Deprem sonrası yeni yerleşim yerleri bahane edilerek gündeme gelen imar ve rant oyunları ile Hatay'ın geleceği yeniden karartılmaktadır.

Zeytin ağaçları ve zeytinlik alanlar Hatay ve ülkemiz için oldukça önemli konumdadır. Zeytin ağacının anavatanı Hatay, Mardin ve Maraş üçgeninde kalan bölgedir. Meyve, yağ ve yan ürünleri bakımından yarattığı değerlerin dışında ekolojik, tarihi ve kültürel alanda öneme sahip zeytinlikler yıllar içerisinde koruma kapsamı dışına çıkarılmış ve talan edilmiştir. Kanunlar ile koruma altında olmasına rağmen madencilik ve imar süreçlerinin yarattığı rantın cazibesi ile iktidarlar sürekli zeytinliklerin koruma statüsüne saldırmıştır. Zeytinlik alanların madencilik faaliyetlerine ve imara açılması için şimdiye kadar 10 defa kanun değişikliği girişimi olmuştur. Onuncu girişim ne yazık ki bölgemizde büyük bir yıkıma neden olan ve faciaya dönüşen 6 Şubat depremlerinin yarattığı acı suiistimal edilerek gündeme gelmiştir.

Hatay Dikmece'de yörenin aynı zamanda geçim kaynağı olan zeytinliklerin acele kamulaştırılması ve yapılaşma çalışmaları halkın tepkisine rağmen sürmüştür. Yöre halkının mücadelesi polis şiddeti ve soruşturma ve davalar ile bastırılmak istenmiştir. Acele kamulaştırma kararları ile aynı zamanda halkın mülküne de el koyulmuştur. Bilimsel ve teknik gerekliliklere aykırı olan süreç aynı zamanda antidemokratik şekilde zorbaca yürütülmüştür. Halkın, belediyelerin, demokratik kitle örgütlerinin ve meslek örgütlerinin iradesi yok sayılmış, ben yaptım oldu anlayışı ile yeni afetlere kapı açılmıştır.

Ormanlık alanlar ve meralar, civarında bulunan ve yar aldığı havza ile birlikte kent yaşamının sağlığı ve güvenliğini doğrudan etkileyen alanlardır. Anayasa tarafından koruma altında olmasına rağmen ormanlık alanlar ve meralar madencilik faaliyetleri ve imar süreçleri tarafından düzenli olarak yok edilmektedir. Birçok ekolojik sistemi muhafaza eden bu alanlarda yaşanan tahribat büyük oranda geri dönüşü mümkün olmayan müdahalelerdir. Sermayenin gözlerini diktiği bu alanlarda yaşanan talanın faturasını doğa ile birlikte halk ödemektedir. Yüzbinlerce yıl içerisinde oluşmuş doğal dengenin rant uğruna yok edilmesi ile yeni halk sağlığı ile çevresel sorunların doğmasına yol açılmaktadır. Salgınlar, afete dönüşen yağışlar, tolere edilemeyecek seviyeye ulaşan hava, su, toprak kirliliği ile yerleşim yerleri yaşanmaz hale gelmektedir.

Yeni yerleşim yerleri, derem ve yarattığı sorunlar bahane edilerek sermaye sınıflarının menfaatleri için gündeme getirilmektedir, bilime tekniğe aykırı, halkı yok sayan söz konusu uygulamalar engellenmelidir.

13) İnsan Hakları İhlalleri

6.02.2023 tarihinde saat 04.17'de Kahramanmaraş merkezli meydana gelen depremlerin ardından oldukça ağır insan hakları ihlalleri ortaya çıkmıştır. Depremin yıldönümüne günler kalmışken hala barınmadan sağlığa bir dizi alanda insan hakları ihlalleri yaşanmaya devam etmektedir.

24 Mart 2023 tarihinde İHD Hatay şube “Hatay İli Deprem Raporu”nu¹⁶ kamuoyuna sunmuştu. Bahsi geçen raporda da tespit edilen sorunların büyük bir kısmının istenilen düzeyde giderilmediği, bir kısmının hiçbir şekilde çözülmediği, hatta yeni mağduriyetlerin oluştuğu gösterilmektedir.

Barınma Hakkı İhlalleri¹⁷

Depremi yaşadığı günden bugüne yaklaşık bir yıl geçmesine rağmen sözü verilen kalıcı konutlar sözde kaldı. Çadırlarda, konteynerlerde yaşayan çocuklarımızın yanarak yaşamını kaybettiği acı gerçeği yaşıyoruz. Şehrimiz konteyner kente dönüşmüş durumda.

Depremi sabah saat 04.17’de tan atmadan önce meydana gelmesi, insanların çoğunun can havliyle ayakkabısız, terliksiz ve ince kıyafetlerle kendilerini sokağa atmış olmaları aynı zamanda dışarıda yoğun yağmur yağışına ve -3 derecelik bir soğuğa maruz kalmaları, açık alanlarda barınmalarının önündeki en büyük zorluğu yaratmıştır.

Asli görevi afet ve acil durumlarda can ve mal kurtarma, sağlık, iaşe, ibate, güvenlik, mal ve çevre koruma, sosyal ve psikolojik destek hizmetlerinin verilmesine yönelik çalışmaları yürütmek olan Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) ve ilgili diğer kamu kurumları deprem krizini yönetememesi ve bunun sonucunda depremin ardından günlerce barınmaya yönelik herhangi bir adımın atılmaması yüzbinlerce insanın kendi imkânları ile sokakta, pazar yeri gibi açık alanlarda, sera yerlerinde, park alanlarında, bazı gönüllülerin kurduğu çadırlarda ve kırsal alanda yaşayan akrabalarıyla barınma sorunlarını dayanışma içinde çözmeye çalışmasına sebep olmuştur.

Bugün yaşanan felaketin üzerinden bir yıl geçmesine rağmen insanlar hala kendi imkanları ile barınma sorunlarını çözmeye çalışmaktadır. Konteyner kentlerin inşasına depremden yaklaşık dört ay sonra başlanması, peyderpey tamamlanmaları, sayılarının yetersiz olması, yapılan konteyner kentlerin uluslararası standartlara uygun olmaması, dört kişilik ailelerin 21 metrekarelik alanda yaşamaya zorlanmaları gibi bir dizi nedenden dolayı insanlar kendi imkanlarına göre genelde 50-100 metre karelik prefabrik evler yaparak barınma sorunlarını çözmek zorunda kalmışlardır. Hiçbir imkanı olmayan vatandaşlar ise konteyner kentlerde 21 metrekarelik alanlarda yaşamlarına devam etmektedir, bunun yanı sıra konteyner kentlerde yönetimde bulunan bazı şahısların özellikle orada ikamet eden yoksul kesime yönelik hakaret vari söylemlerde bulunduğu, konteyner kentlerde geçici hizmette çalışan kişilere yöneticiler tarafından mobbing uygulandığı, özellikle kadın çalışanların işten çıkarılma

¹⁶ İHD Hatay Şubesi, Hatay İli Deprem Raporu, 2023, <https://www.ihd.org.tr/>

¹⁷ A.g.e,s.3

korkusundan dolayı kendilerine yapılan tacizleri dile getirmediikleri, konteyner kentlerde yaptığımız çalışmalarda edindiğimiz bilgilerdendir.

Tüm bunların dışında bugün hala yaşamını çadırlarda sürdürmeye çalışan insanlar bulunmaktadır. Çadırda yaşamaya devam edenlerin büyük çoğunluğunu Suriyeli mültecilerin oluşturduğu tespit edilmiştir.

Sağlık hakkı ihlalleri¹⁸

24 Mart 2023 tarihinde yayınlanan “İHD raporunda” Hatay'da depremden sonra sağlık hizmeti verebilecek tek devlet hastanesinin Dörtyol Devlet Hastanesi olduğu belirtilmiştir. Devlete ait hastanelerin genel itibari ile kullanılmaz hale gelmesi başta yaşam hakkı ihlali olmak üzere ciddi düzeyde sağlık ihlallerine neden olmuştur.

Yaşanılan felaketin birinci yılı dolmak üzereyken “Defne Devlet Hastanesi” dışında devlete ait yeni hastaneler inşa edilmemiştir. Ne yazık ki bu hastane de vatandaşların sağlık hizmetlerini karşılayamamaktadır. Şehir Hastanesi olarak bilinen "Hatay Eğitim ve Araştırma Hastanesi" kullanılamamakta ve yıkımı beklemektedir. Bahsi geçen hastanenin araba park alanına kurulan konteynerlerde hizmet verilmeye çalışmakta ancak onlarda yeterli sayıda ve kapasitede değildir. Aynı şekilde Altınözü ilçesinde de çadır ve konteynerlerde sağlık hizmeti verilmeye çalışılmaktadır. Genel itibari ile insanların sağlık hizmetlerine erişimi ciddi anlamda yetersizdir.

Eğitim hakkı ihlalleri¹⁹

Mart ayında sunulan İHD raporunda çocukların eğitim-öğretim faaliyetlerinden uzak kalmasının akademik gelişimlerini etkileyeceği, çocukların güvenilir alanlarda eğitim görmesinin gerekliliği, barınma ve diğer ihtiyaçlarının hem aileler hem de öğretmenler nezdinde giderilmesi ve psiko-sosyal desteğin depremden etkilenen her kesime ivedilikle verilmesi dile getirilmiştir. Bugün itibari ile büyük çoğunlukla okulların açıldığını eğitim-öğretim faaliyetlerinin yapıldığını belirtmekle beraber, ailelerin ikamet ettikleri yer ile okulların lokasyonun uzak olması, toplu taşıma araçlarının kent genelinde çok yetersiz düzeyde olması, Milli Eğitim Bakanlığının taşınabilir eğitimi sadece konteyner kentlerde uygulaması, zarar gören okulların yerine standartlara uygun geçici prefabrik okulların yapılmamış olmasından dolayı bazı okul binalarında birkaç okulun öğrencilerinin eğitim görmesi, bu yüzden de sınıf mevcutlarının fazla olması gibi eğitim kalitesini düşüren temel sorunlar bulunmaktadır.

---

¹⁸ A.g.e,s.3-4

¹⁹ A.g.e,s.6

Cevre hakkı ihlalleri

Kentin deprem öncesinde de yaşamı zorlaştıran altyapısı depremle beraber tamamen kullanılamaz duruma gelmiştir. Hala caddelerin ve sokakların büyük bir kısmında ışıklandırma olmadığı gibi enkaz çalışmaları sonucu zarar gören yol ve kaldırımların tadilatı hala yapılmamış durumdadır. Bu durum ciddi kaza tehlikeleri ve maddi kayıplara sebep olmaktadır. Kış şartları ile beraber mahallelerde çamur akıntıları olmakta bu da gündelik yaşamı aşırı düzeyde zorlaştırmaktadır. Temiz içme suyu sorunu çözülmemekle beraber, kentin diğer alt yapı sorunların da istenilen düzeyde bir ilerleme kaydedilmemiştir.

Mülkiyet hakkı ihlalleri

Acele kamulaştırma kararı ile Dikmece mahallesi başta olmak üzere birçok mahalle sakininin birinci sınıf tarım arazileri ve zeytinlikleri TOKİ evleri yapımı için kamulaştırılmıştı. İHD Hatay Şube; Dikmece Mahallesi raporunda bu uygulamanın kamu yararı gözetmediği hatta kamu zararına olduğunu belirtmişti²⁰. İnsanların yüzlerce yıldır yaşadıkları ve geçimlerini sağladıkları yerler zorla boşaltılmakta ne yazık ki halklar zorunlu göçe tabi tutulmaktadır. Yürütme durdurma kararına rağmen Dikmece Mahalesin de inşaat firmaları çalışmalarına devam etmekte, birinci sınıf tarım arazileri ve yüzyıllık zeytin ağaçları talan edilmektedir. Bunun yanı sıra Antakya ve Defne ilçelerindeki 8 mahallenin rezerv alanı ilan edilmesi, sonrasındaki muğlak açıklamalar, söylemler ve katılım ilkesi gözetilmeden kentin inşasına başlanması hak sahiplerinin kaygılarını arttırmaktadır.

14) Yaşanan Depremlerin Hatay’da Demografik Yapı ile Kültürel/Tarihsel Mirasa Etkileri

2022 TÜİK verilerine göre Hatay 1.686043 nüfusu ile Türkiye’nin en kalabalık illerinden birisi iken yaşanan depremler sonrasında büyük oranda göç vermiş demografik yapı bozulma tehlikesi ile karşı karşıya gelmiştir. Antakya ve Defne ilçelerinde Armutlu, Cumhuriyet, mahalleleri gibi bazı mahalleler tamamen yok olmuştur. Çarşı, Atatürk Caddesi, Saray Caddesi gibi alış-verişin yapıldığı Antakya’nın kalbi sayılan en hareketli caddeleri de yıkılmıştır. Antakya’yı temsil eden tarihte ilk aydınlatılan cadde olan Kurtuluş Caddesi ve eski Antakya evleri tanınmaz hale gelmiştir. Bu durum Samandağ ve Kırıkhan ilçelerinde de farksız değildir. Samandağ’ın merkezi, çarşı ve civar mahallelerinde büyük yıkımlar olmuştur. Kırıkhan İlçesinde de ciddi yıkımlar gerçekleşmiştir.

Yaşanan bu büyük yıkımlar sonrasında Hatay’da yaşayanlarının bir kısmı varsa kırsaldaki arazilerine yerleşti. Büyük çoğunluk ise başka şehirlere akrabalarının yanına gitti. Depremden bir yıl geçmesine

---

²⁰İHD Hatay Şubesi, “Dikmece Mahallesindeki Yaşanan Hak İhlalleri İzleme Raporu”, 2023, <https://www.ihd.org.tr/>

rağmen hala enkaz kaldırma çalışmalarının tamamlanmamış olmasından dolayı göç edenlerin büyük çoğunluğu gittikleri illere tamamen yerleşmeye başladı.

Tarihi bir kent olan Hatay'da farklı inanç ve kültürler mevcuttur. Kozmopolit bir yapıya sahip olan Hatay'da mahallelerde zaman içerisinde doğal bir sosyolojik denge oluşmuştur. Türklerin, Arap Alevilerinin, Arap Sünnilerin, Hristiyan vatandaşların yoğun olarak yaşadığı mahalleler vardır. Bunların dışında Kürtler, Ermeniler, Afganlılar, Özbekler, Bahailer, Yahova Şahitleri... mevcuttur. Türkiye'nin tek Ermeni köyü Hatay'daki Vakıflı Köyü'dür. Hatay'da bu kadar etnik yapı var olmasına rağmen herhangi bir çatışma söz konusu değildir. Hoşgörü içerisinde herkes diğer kültüre saygı duyar, belirli gün ve bayramlarda gerekli nezaketi gösterir. Antakya'nın medeniyetler kenti olarak anılmasının sebebi budur.

Hak sahipliği ve rezerv alanları gibi planlamalar yapılırken bu demografik yapı ve kültürel dağılım mutlaka dikkate alınmalıdır. Aksi takdirde fiziki olarak yeterince yara alan Hatay manevi olarak da zarar görecektir, medeniyetler şehri olarak anılan bu mozaik yapı bozulacaktır. Hatay'ın yeniden inşasında mahallelerin hafızalardaki yerine, kültürel değerlerine dikkat edilmesi gerekmektedir. İnsanların kendilerini güvende ve huzurlu hissetmeleri büyük bir önem arz etmektedir. Nitekim deprem sonrası oluşturulan konteyner kentlerde bu hassasiyetlere dikkat edilmemesi sonucu insanların tereddütte düştüğü gözlemlenmiştir.

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün 2017 yılı Ağustos verilerine göre Hatay en çok Suriyeli misafirin kayıt edildiği 3. il durumundadır. Kayıt edilen Suriyelilerin il nüfusuna oranı değerlendirildiğinde Kilis %97.5 ile ilk sırada yer alırken, Hatay % 24.3 ile 2. Sırada yer almaktadır. Deprem sonrası Suriyeli nüfusun bir kısmı konteyner kentlere yerleştirildi. Geri kalanların göç edip etmedikleri, göç edenlerin geri gelip gelmeyeceği konusunda bir çalışma mevcut değildir. Giden yerli halkın büyük çoğunluğunun kalıcı olarak göç ettiği bilinmektedir. Bu durumun şehrin demografik yapısında ciddi bir değişime neden olabileceği görülmektedir. Bu durum da Hatay halkında endişelere neden olmaktadır²¹.

Hatay kadim bir tarihe sahiptir, tarihinden kısaca kesitler verecek olursak²²;

Hatay Anadolu'nun en eski yerleşim merkezlerinden biridir. Elde edilen buluntular; bölgenin orta paleolitik, neolitik, kalkolitik dönemlerde ve tunç çağında yaygın bir yerleşim yeri olarak kullanıldığını göstermektedir.

²¹ Türkiye İstatistik Kurumu, "Nüfus İstatistikleri Portalı", 27.01.2024, <https://nip.tuik.gov.tr/>

²² T.C Hatay Valiliği, "Tarihsel Süreç İçinde Hatay'da Kültür ve Uygarlık", 27.01.2024, <http://hatay.gov.tr/>

Hitit İmparatorluğu'nun M.Ö. 1200 yıllarında parçalanmasından sonra Sami-Aramiler tarafından "Hattena" adıyla bir Geç Hitit Krallığı kurulmuştur. Hattena Krallığı M.Ö. 9. YY'da Asurluların daha sonra da Urartuların egemenliğinde kalmıştır.

Büyük İskender'in M.Ö. 323 yılında ölümünden sonra komutanlarından Seleucus I. Nicator iktidar mücadelesini kazanarak Seleukoslar dönemini başlatmış ve M.Ö. 300 yılında Seleucia Pieria, ardından Antiacheia (Antakya) kentleri kurulmuştur.

M.S. 1. yüzyılın ilk yarısında ortaya çıkan Hristiyanlık, Kudüs dışında ilk defa Antakya'da yayıldı. Hz. İsa'ya inananlara ilk defa Antakya'da "Hristiyan" adı verildi. M.S. II. yüzyılda Antakya; Roma ve İskenderiye'den sonra 200.000–300.000 nüfusu ile imparatorluğun üçüncü büyük metropoliti durumunda idi. Şehrin başlıca gelir ve zenginlik kaynağı ticaret ve ihracat idi. Şehir; saraylara, köşklere, heykellere, suyuollarına, hipodroma, hamamlara ve hatta kanalizasyon sistemine sahipti.

14. ve 15. yüzyıllarda Halep, Antep ve Antakya bölgesine Avşarlar ve Bayatlar Türkmen boyları göç etmeye başladı.

Günümüzde Hristiyanlar Antakya'yı Hac yeni olarak kabul etmektedirler.

Antakya'da zarar gören başlıca tarihi yapılar şöyledir²³:

- Antakya Rum Ortodoks Kilisesi: 1833'te inşa edilen kilise 1872 depreminde büyük hasar gördü ve yeniden yapıldı. 151 yıl sonra meydana gelen deprem, tarihi kilisede bir kez daha yıkıma neden oldu.
- Hatay Ulu Camii: Memlükler tarafından 16. Yüzyılda inşa edilen Ulu Camii yaşanan depremler sonucunda tamamen yıkıldı.
- Hatay Meclisi: 1927'de inşa edilen bina 1939'a kadar meclis binası olarak kullanıldı. Depremler sonrasında tarihi bina yıkıldı.
- Tarihi Antakya Evleri: Ortalama 250 yıl önce inşa edilen tarihi taş evler eski Antakya'yı tanıtan açık hava müzesi niteliği taşıyordu. Turizme büyük katkısı olan tarihi evler ve dar sokaklar depremler sonrasında büyük hasar aldılar. Bazı sokaklar ve etrafındaki evler tanınmaz hale geldi.
- Habib-i Neccar Camisi: 638 yılında inşa edilen cami Anadolu'da inşa edilen ilk camii olarak kabul edilmektedir. Yaşanan depremler sonucunda cami yıkıldı.

²³ TRT Haber, "Depremlerde Zarar Gören Tarihi Yapılar", 27.01.2024, <https://www.trthaber.com/>

- Buna benzer Hatay'ın diğer ilçelerinde önemli birçok tarihi yapı yıkılmış veya ciddi hasar almıştır.

Ek olarak Hatay Arkeoloji Müzesi ve Hatay Şehir Müzesi de zarar görmüştür. Kültür ve Turizm Bakanlığı bünyesinde yürütülen çalışmaların büyük bir hassasiyetle aslına uygun bir şekilde yürütülmesi gerekmektedir. Özellikle tarihi Antakya evlerinin geleneksel dokusuna uygun olarak inşa edilmesi şehrin ruhunu koruması açısından son derece önemlidir. Kültürel hafızanın korunması için tarihi mekânların yerinde inşa edilmesi gerekmektedir.

Bununla birlikte yalnız şehir merkezlerinde değil kırsal alanlarda da yıkılan tarihi mekanlar mevcuttur. Örneğin Defne ilçesine bağlı Nahırlı mahallesinde bulunan taş evler ve tarihi zeytinyağı atölyesi olduğu gibi yıkılmıştır. Buna benzer tüm kırsal alanlarda tarihi nitelik taşıyan taş yapıların tespit edilmesi gerekmektedir. Böyle yerlerin aslına uygun inşa edilmesi hem kültürel hafızayı canlı tutma hem de turizme katkı açısından önemlidir.

Kent Merkezi, Belirsizlik, İç ve Dış Göç

Maraş merkezli deprem, sonrasındaki Hatay depremi ve devam eden artçıların kent üzerindeki etkilerinin neler olduğu ile ilgili yaşadığımız kente dair yapılacak bir çalışmayı- araştırmayı zorlaştıran temel etken sağlıklı bilgi ve veriye ulaşım sorunu. Çeşitli kamu kurumları raporlarının verileri incelendiğinde yaşananın gerçek boyutunu ne kadar yansıtmaktadır? Bilgi ve veriler neden bir sır gibi saklanmaktadır? Burada erişilen bilgi metodik olarak gözlem ve görüşme kayıtları, basına yansıyan haberler kamu kurumları, meslek odaları raporlarından oluşmaktadır.

Hatay'ın deprem öncesi demografik yapısı²⁴

"... nüfusça en kalabalık etnik grup Türk Sünnileridir. Nusayriler (Arap Alevileri) ise nüfus itibarıyla ikinci etnik grubu oluştururlar. Arap Sünniler ve Arap Hıristiyanları azımsanmayacak bir sayıdadır. Türk Sünnilerin ara dili Türkçe'dir. Bunların dışında kalan Arap Aleviler Arap Sünniler ve Arap Hıristiyanların ana dili Arapçıdır. Bunların dışında Kürtler, Ermeniler, Afganlılar, Özbekler, Domlar, Bahaviler, Yahova Şahitleri.... mevcuttur. Türk Sünniler daha çok ticaret ve memuriyet işindeler. Arap Alevilerin uğraşları tarım ve ticarettir. Bunun dışında yurt gitmektedirler (s. Arabistan, katar, Kuveyt...) Yahudiler daha çok ticaretle (çeyizlik, meşrufat) uğraşırken, Hıristiyanların tamamı kuyumculukla uğraşır. "Deprem Sonrası demografik yapının değişmesi" ile ilgili çeşitli kaygılar paylaşılmış fakat bununla ilgili somut çalışmalar yapılmamıştır.

²⁴ TMMOB, "6 Şubat 2023 Kahramanmaraş Depremleri Raporu", 2023, <https://www.tmmob.org.tr/>

Hatay nüfusu 2022 yılı nüfus sayımı verilerine göre 1 milyon 686 bindi. Bunun 400 bini Antakya’da,165 bini Defnede yaşıyordu. Bu iki ilçe merkezlerindeki yıkım diğer ilçe merkezlerinden etki olarak büyük olduğu gözlenmektedir. Hatay’daki 130 bin binanın 55 bin 589’u yıkık, acil yıkılacak ve ağır hasarlı olarak tespit edildi. 204 bin 882 bağımsız bölüm yıkık, acil yıkılacak ve ağır hasarlı durumunda. Mevcut yapı stokunun %35-40’ının hasar aldığı belirtilmektedir.

Farklı bilim alanlarının farklı şekillerde tanımladığı göç, insanlık tarihinin her aşamasında var olan bir olgu. Ortaya çıkış biçimine göre farklı isimlerde sınıflandırılmaktadır. Ekonomik, siyasi, toplumsal, terör-şiddet, doğal afetler vd. nedenlerle hem ülke içinde hem de ülkeler arasında gerçekleşmektedir.

Depremın yıkıcı etkisi ile kent merkez/çevre kavramları, iç nüfus hareketliliği ve göç olgusu ciddi sosyolojik araştırma gerektiren bir konu. Bu süreci yöneten temel etken ise "yerine getirilmeyen vaatler, belirsizliklerin neden olduğu temel insani kaygılar “olarak karşımıza çıkıyor.

Göç olgusunun rapora konu olan kısmı ise yıkımlar, buna bağlı yaşanan sorunların bir yılı geçmesine rağmen sorunların artarak belirsizliklere havelle edilmesi. Şehir hâlâ enkaz veya yıkık-yarı yıkık binalardan ibaret.

Hatay’ın Belen ve Defne ilçelerinde yıkılan bina sayısı az olmasına karşın tüm yapıların en az orta veya ağır hasarlı olduğu gözlemlenmiştir. Defne ilçesinde ve Antakya’da nitelikli mimarlık mühendislik hizmeti almamış olan az katlı yapıların ve küçük sanayi sitelerinin ağır hasar aldığı veya yıkıldığı görülmüştür. Ancak yakın tarihte, Türkiye Bina Deprem Yönetmeliği’nin 2007 ve 2018 yıllarındaki güncellemelerinden sonra inşa edilmiş yapılarda da yoğun hasar gözlemlenmiştir. Çoğu binada konut ve ticari fonksiyonların birlikte kullanıldığı, ticari faaliyetlerin sürdürüldüğü katlarda yumuşak kat etkisinin yoğun olduğu görülmüştür.²⁵

Yeniden inşa süreci yıkık ve ağır hasarlı yapılarda ne olacak? Orta hasarlı yapılarda ruhsat izinlerinin bekletilmesi gibi belirsizlikler devam ediyor. En çok göç edilen illerin Ankara’ya 205.405 kişinin göç ettiği belirtiliyor. Son veriler bu sayının 300 bine yaklaştığı yönünde. Antalya, 154 bin 86 kişiyle Ankara’yı takip ederken; 65 bin 86 kişi Mersin’e, 40 bin 442 kişi Kayseri’ye, 40 bin 300 kişi Muğla’ya göç etmiş durumda. Elazığ ise depremden etkilenen 11.il ilan edilmesine karşın 50 bin depremedeyi ağırladığı raporlara konu olmuştu. Göç alan yerlerde ortaya çıkan çarpık yerleşim sonucu kentlerin yapısı bozulmakta, kamusal -sosyal hizmetlerdeki aksamalar, kentsel altyapı sorunları, genel yoksunlukların neden olduğu sosyo- kültürel çatışma riskini beraberinde getirmektedir. Peki göç veren yer açısından durum farklı mı? Pek sayılmaz.

---

25 TMMOB 6 Şubat 2023 Deprem raporu

Bu kentlerimizden Adıyaman, Hatay, Kahramanmaraş ve Malatya’da toplumsal ve sosyal yaşamın, ekonomik faaliyetlerin tamamen durduğu görülmüştür. Bölgede kalan nüfus ise kent çeperlerinde veya köylerde bulunan evlerine yerleşmiş, barınma ve diğer yaşamsal ihtiyaçlarını bu şekilde gidermektedir. Hatay kent merkezinde nüfusun büyük çoğunluğunun bölgeyi terk ettiği, geride kalan yurttaşların ise enkaz altında kalan yakınlarının çıkarılmasına yönelik çalışmaları beklediği görülmüştür.²⁶

Kente dönüşler, şehrin yeniden inşasında yaşanan tüm bürokratik belirsizlikler, en temel insani ihtiyaçlara erişimdeki engel ve eşitsizlikler, aksaklıklara rağmen devam ediyor. Kent merkezindeki konut-barınma ihtiyacı mevcut konutlardaki yüksek kira bedelleri yeni bir krizin temel sebebi. Elektrik kesintileri, içilebilir suya erişim zorluğu, internete erişim sorunu vd. depremden daha az etkilenen köy ve mahallelere bir iç göçün yoğunlaşmasının nedeni olarak görünüyor.

Kent merkezinin farklı bölgelerinde oluşturulan konteyner çarşılarında ise bölgesel fark ve eşitsizlikler hakim, sifatah bile yapamadığını belirten esnaf varken iyi kazandığını belirten de var fakat hepsi için ortak olan kaygı şu ki kira talebi olacak mı? Elektrik, su giderleri bizlerden tahsil edilecek mi?

Diğer yandan düzenli-düzensiz göçmenlerin durumu belirsizliğini koruyor. Depremden etkilenen Suriyeliler ile ilgili yapılan çalışmalar nelerdir? Deprem sonrası Suriye’den Hatay’a da bir göç gerçekleştiği bilinmektedir. Bununla ilgili ne tür önlemler alınmıştır?

İç ve dış göçün en önemli dinamiği, yaşanılır bir kent için acil yapılması gerekenlerin kalıcı konutların inşası, temiz su, elektrik, vd. ivedilikle yapılmasıdır. Sorumsuz, gerçeği yansıtmayan, vaatte kalan açıklamalar kocaman belirsizliklere dönüşerek, göçün hatta kentin kimi yerlerinin insansızlaşmasının önünü açıyor/hatta teşvik ediyor.

15) Kadınlar

Depremin üzerinden aylar geçmiş olmasına rağmen her ne kadar bazı asgari ihtiyaçlar kısmen sağlanmış olsa da bu kentlerde yaşayan insanların yaşamsal faaliyetlerini düzenli devam ettirebilecekleri koşullar henüz sağlanmış değil.

Gündelik hayatı yaşanabilir şekilde düzenlemek ve ister sabit bir ev ister geçici bir çadır/konteyner veya baraka olsun içinde yaşayanlarla birlikte hanenin ihtiyaçlarının teminini ve organizasyonunu sağlamak, yeniden yaşanabilir fiziki koşulları oluşturmak gibi sorumlulukların mevcut koşullarda kadınların omuzlarında olduğu düşünüldüğünde, bu işleri sekteye uğratacak her kriz ve yokluk durumu kadınların yükünü ve mesaisini arttırmaktadır. Dağılmış haneyi ve yıkılmış evi geçici barınma koşullarında yeniden kurmak üzere kadınların yaptığı ev işleri ve bakım emeği mesaisi artık adeta sonu hiç

---

26 TMMOB 6 Şubat 2023 Deprem raporu

gelmeyen, uç uca devam eden vardiyalara dönüşmektedir. Devletin, toplumsal yeniden üretim hizmetlerinden çekilerek, bütün bu sorumlulukları kadının ücretsiz emeğine devretmesi kriz ve afet anlarında onlar için daha ağırlaşmış biçimlerle kendini göstermiştir. Öte yandan, bir afet veya kriz olmaksızın, halihazırda kadınların toplumsal yeniden üretim alanına ilişkin sorumlulukları, çoğunlukla kadınların istihdama katılım kararlarını ve dahil oldukları istihdam biçimlerini belirlemektedir. Böyle bir afet sonrası ve genel olarak bir kriz dahilinde ise hane içinde artan iş yükleri ve hanenin geçimlik ücrete daha fazla ihtiyaç duyması kadınların ücretli emek alanlarını ve istihdama katılım biçimlerini, kadınları daha kötü koşullarda daha güvencesiz çalışma biçimlerine razı etmektedir .

DİSK ve Genel-İş'in 8 Mart Dünya Kadınlar Günü için hazırladığı Kadın Emeği raporu, 6 Şubat 2023 tarihinde gerçekleşen depremlerin ardından deprem bölgelerindeki durum önceliklendirilerek hazırlandı. Deprem etkilerinin bölgeye verdiği zarar ve bıraktığı etkinin yıllar süreceği düşünülmektedir. Rapora göre, toplam kadın işsizliğinin %10'u deprem bölgelerindedir. Bunun yanında, deprem bölgesinde istihdam edilen kadınlarının yarısı ise kayıt dışı çalışmaktadır. Türkiye genelinde ise kadın istihdamı erkek istihdamının yarısı kadar. OECD üyesi ülkelerde istihdamda cinsiyet açığı ortalama %14,2 olurken, Türkiye'de istihdamda cinsiyet açığı ise %36,4 olarak belirtildi. Bu sayılara dayanarak DİSK raporunda, deprem bölgesi için yapılacak destek ve yeniden yapılandırma politikalarında, özellikle de kadın işsizliği ve kayıt dışı çalışma gibi konularda, cinsiyet eşitliğinin de gözetilmesi gereken önemli unsurlardan olduğunun altını çizmektedir.

Bir diğer sorun kadınlar genel olarak sağlık hizmeti için nereye başvuracağını bilmemektedir. Mülteci kadınlar için bu sorun daha da derindir. Kentte genel olarak smear testi yaygın. Ancak mamografi farkındalığı ve mamografi yaptıran çok az kişi var. Örnek gönderim sorunu ile nedeni ile smear testi alınmıyor.

Raporların okunmasıyla ilgili yaşanan sorunlar nedeniyle mamografi çekimi de yapılamıyor. Çoğu mamografi sonucuna hala ulaşamamış durumda. Doğum için hala Dört Yol, Reyhanlı Özel Mozaik, Özel Gelişim, Özel Palmiye ve Özel Reyhanlı MMT Amerikan hastanesi dışında bir kuruluş bulunmamaktadır. Hizmet veren özel hastanelerden doğum hizmeti için ise çok yüksek ücretler alınmaktadır.

Yine kronik hastalığı olan ya da belirtileri olan pek çok kadın ulaşım ile ilgili yaşadığı sorunlar ve bakım yükünün vermiş olduğu zamansal sorunlar nedeniyle sağlık taramalarını ve takiplerini ötelemiş durumdadır. Aile planlaması ile ilgili aile sağlığı merkezlerinde genel olarak bir çalışma bulunmamakta. En temel fiziksel ihtiyaçlara dahi ulaşımında güçlük devam ediyor. Vajinit, sistit vakaları Haziran ayında kısmen azalmışken tekrar artış göstermeye başlamış durumda. Temelinde su sorunu, tuvalet ışıklandırma yetersizliği, gece güvende hissetmeme, iç çamaşırı ve peçete gibi en temel ihtiyaçların yetersizliği yatıyor. Deprem sonrasında açılan duygusal yaraların en derinini yaşayan grup olan

kadınlara yönelik bölgede yürütülen hiçbir kamusal psikososyal destek mekanizması bulunmamaktadır. Kadınlar ruhsal yaralarını da birbirlerinden aldıkları dayanışma gücüyle sarmakta.

Şiddet genel olarak kentte artmış durumdadır. Deprem sürecinde Sosyal Hizmetlere gelen 2 bin vaka olmasına rağmen bölgede resmi rakamlara yansımaya daha pek çok şiddet vakası olduğu da bilinmektedir. Mahallerde yapılan kadın sağlığı ve psikososyal destek buluşmalarında da şiddetin belirgin bir biçimde arttığı bilgisi paylaşılmaktadır. Kadın buluşmalarında belirlenen önemli bir konu da eşinden şiddet gören kadının aynı zamanda çocuğa şiddet uygulamaya başlaması ve bunun kanıksanmış olmasıdır. Yetkililer tarafından kadına yönelik şiddeti önlemeye dönük bölgede ŞÖNİM kurulmasının dışında atılan bir adım görülmemektedir. Üstelik kadına yönelik şiddete paralel olarak artan çocuğa yönelik istismar vakaları da bölgede gözlenen can yakıcı sorunların başında gelmesine rağmen bölgede açılmış bir çocuk izleme merkezi (ÇİM) bulunmuyor. Ensest tehdidine karşı önlem olarak çocuk yaşta evliliklerin sık olduğu bölgeler bulunduğu gerçeği de yetkililer tarafından göz ardı edilmektedir ve erken yaşta evlilikleri önlemek için hiçbir adım atılmamaktadır. Adli yardım süreçleri için de yalnızca gönüllü olarak hizmet veren baro kadın hakları komisyonu ile ilişki kurulabilmektedir. Ancak oturmuş bir çocuk hakları komisyonu bulunmamaktadır. Yani şiddete karşı kadınların ve çocukların hukuki süreçlerini güvence altına alacak kamusal bir hizmet bölgede ulaşılabilir durumda değil.

Yine çocukların belirsiz devam eden eğitim süreci, eşit dağıtılmayan bakım emeği ile beraber kadınlarda çaresizliği daha da derinleştirmeye yol açmış durumdadır.

Deprem öncesi de var olan evlilik içi tecavüz devam etmek, daha da artmış bir şekilde yaşanmaktadır. Kadınların büyük bir kısmı cinsel paylaşımını sorumluluk (eşe karşı yerine getirilmesi gereken görev) olarak tanımlamaktadırlar. Deprem travmanının hala devam ediyor olmasına bağlı adet düzensizliği vakaları da hız kesmeden devam ediyor.

Yalnız yaşayan kadınların tek başlarına yerleşmelerinde hala sorunların yaşandığı geçici yaşam alanları bulunuyor. Bu alanlarda kadınların karşılaştığı en büyük sorunların başında güvenlik tehdidi yer almakta. Bir diğer önemli nokta ise yalnız yaşayan kadınların devlet nezdinde güvencesiz olmaları nedeniyle kendilerini mağdur ve muhtaç hissetmeleri. Kent merkezinde evi yıkılıp akraba eş dost yanına sığınmak durumunda kalan kadınlarda, vefa ve benzeri soyut kavramlar nedeniyle bakım emeğinin daha da derinleştiği gözleniyor.

16) Çocuklar

6 Şubat Depreminin üzerinden koskoca bir yıl geçmesine rağmen bölgedeki olumsuzlukların çocuklar üzerindeki etkileri en can yakıcı haliyle süregelmektedir. 6 Şubat Depremleri öncesinde Hatay'ın nüfusunun yaklaşık 1.6 milyon olduğu, bu nüfusun 530 binden fazlasının 0-17 yaş arasındaki çocuklar olduğu bilinmektedir. Deprem nedeniyle Hatay'da kaç çocuğun hayatını yitirdiği hala bilinmemektedir. Hayatta kalan çocukların hayatları derinden sarsılmış, bu çocuklar en temel haklarından mahrum bırakılmıştır. İmzacısı olduğumuz Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi uyarınca, devletler çocukları her türlü ihmal ve istismardan korumak, çocukların iyilik ve güvenlik hallerini sağlamak, çocukların sağlıklı gelişimleri için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür. Çocuğu muhtaç değil, korunmaya hakkı olan birey olarak ele alan bir yaklaşımla afet ve acil durum dönemlerine hazırlıklı olmak da devletin en temel sorumlulukları arasında yer almaktadır. Ancak 6 Şubat Depremi sonrasında bölgede yaşananlar devletin çocuklar nezdinde de üzerine düşen görevi yapmaktan oldukça uzak olduğunu gözler önüne sermektedir. Geçtiğimiz günlerde Sutaşı Mahallesi'nde konteynırdaki elektrik kaçağından kaynaklı çıkan yangında kaybettiğimiz çocuklar hala içimizi dağlıyor. Bu rapor kapsamında depremin ilk günlerinden bu yana bölgede çocuklar nezdinde yaşanan hak ihlallerine, çocukların hala deneyimledikleri güncel sorunlara ve atılması gereken acil adımlara maddeler halinde yer verilecektir.

Cocukların Barınma ve Güvenlik Hakkı:

Afet ve acil durum dönemleri çocukların emniyette ve güvende olmaya dair temel varsayımlarını zedelemektedir. Ne yazık ki deprem bölgesindeki pek çok çocuk çoklu kayıplar yaşadı ya da bu kayıplara doğrudan tanık oldu. Deprem çocukların yaşantısında 6 Şubat öncesi ve sonrası olacak şekilde büyük bir yarık açtı. Yakınlarını kaybeden çocuklar bir yandan bu kayıpların duygusal yüküyle baş etmeye çalışırken bir yandan da yaşadıkları somut kayıplar ve yeni yaşam koşullarına adapte olmaya çalışıyorlar. Evlerini, okullarını kaybeden çocuklar başta çadırkentlerde, şimdiyse konteyner kentlerde yaşamlarını sürdürmekte. Bu yeni yaşam alanlarının ortak özelliği ise oldukça kalabalık ve güvenlik ihtiyacından uzak koşullara sahip olmaları. Devletin deprem bölgesinde yaşayan çocukların, fiziki ve psikolojik sağlıklarının olumsuz etkilenmemesi için ivedi olarak barınma ihtiyacını tam teşekküllü sağlamak üzerine politikalar oluşturması gerekmektedir.

Artan şiddet, İhmal ve istismar riski

Afet dönemlerinde, yaşam koşullarındaki ani değişiklikler beraberinde şiddet, sömürü, istismar ve ihmal riski de getirebilmektedir. Travmatik yaşantıdan sonra ebeveynlerin istismarı fark etme ve önleme becerilerinde bir düşüş yaşanabileceği de bilinmektedir. Toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılık ve şiddet, cinsel sömürü, cinsel istismar ve ekonomik sömürü deprem sonrasında çocukların karşılaştığı

riskler arasında yer almaktadır. Bu riskler, özellikle ebeveyn kaybı yaşayan çocuklar arasında daha yaygın olarak görülebilmektedir.

Diğer bir taraftan deprem sonrasında ihtiyaç duyulan temel ürünlerin karşılanmasında devletin yetersiz kalması ve bu ihtiyaçların dışarıdan gelen yardımlarla temin edilmiş olması çocuklar için bir takım riskler taşımaktadır. Bölgeye gelen yardımların denetiminin sağlanamaması, kaynakların eşit koşullarda ve sürekli şekilde dağıtılamamış olması eşitlik ilkesine aykırı bir durum yaratmıştır. Bu da çocukların kendini yardıma muhtaç bir konumda algılayarak istismara daha açık hale gelmesine sebep olabilmektedir. Ayrıca bölgeye gelen çok sayıda yabancı, pedagojik yetkinliği olmayan kişilerin çocuklarla birebirde kurdukları iletişimlerde çocuklara verebilecekleri olası zararlar, istismar riskini de beraberinde taşımaktadır. Yapılan yardım çalışmaları üzerinden yürütülen reklam kampanyalarında çocukların yüzleri görünecek şekilde fotoğraflarının internet ortamında kalıcı hale gelmesi de çocukları istismara açık hale getirebilmektedir.

Öte yandan deprem sonrası yaşanan ilişki zorluklar aile içi şiddete ve akran zorbalığına dönüşmektedir. Bu şiddet döngüsündeki artış çocukları da içine çekmekte, şiddetin öznesi olarak ya da tanıklık ederek etkilenen çocuklar üzerinde pek çok uzun vadeli olumsuz etki yaratabilmektedir. Bölgede güvenliği sağlamaktan sorumlu kolluk kuvvetlerinin ve şiddet içeren öğelerin çok fazla göz önünde olması da çocuklar nezdinde temel güvenlik algısının onarılması sürecini zedeleyebilmektedir. Bölgede çocuklarla doğrudan teması olan kolluk kuvvetlerinin çocuk hakları temelli yaklaşımdan uzak olması da önemli bir sorun olarak önümüzde durmaktadır.

Ne yazık ki deprem sonrasında bölgedeki durumu anlamaya yönelik kapsamlı bir araştırma ve önleyici bir çalışma bulunmamaktadır. Bölgede atılması gereken adımların başında istismar ve ihmalin teşhis edilmesi ve önlenmesi için gerekli düzenlemelerin yapılması gerekmektedir. Bu konuyu takip edecek uzman kişilerin deprem bölgesinde çalışmak üzere görevlendirilmesi ve konuyla ilgili kapsamlı bir rapor hazırlanması önemli bir ihtiyaçtır.

Refakatsiz Kalan Çocukların Takip Süreci

Depremler sırasında ve sonrasında “kayıp” hale gelen, hakkında arama ilanları verilen ve refakatsiz kalan çocukların takibinde devletin yetersiz kalması, hala çocuklarını bulmaya çalışan ailelerin meclise verdikleri kayıp çocukların aranmasına dair önerenin reddedilmiş olması bir diğer can yakıcı başlık olarak önümüzde durmaktadır. Ne yazık ki “Sağlık Bakanlığı”, “Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı” ve “İçişleri Bakanlığı’nın” ihmalleri sebebiyle ailelerinden uzak düşen çocukların zorlu ameliyat ve tedavi süreçlerini yanlarında aileleri olmadan yaşamalarına, “kayıp” ilanlarıyla günlerce refakatsiz kaldıktan sonra bulunabilmelerine ya da hâlâ bulunamayışlarına tanıklık ettik. Diğer bir yandan ebeveynlerini kaybeden çocukların refakat süreçleri de bakanlık tarafından sağlıklı bir şekilde denetim

altına alınabilmiş değil. Ebeveyn kaybı yaşayan çocukların sorumluluğunun devlet takibinde olmadan aile içi çözümlere bırakılıyor olması, bu çocukların istismara ve ihmale çok daha açık hale gelmesi riskini taşımaktadır. Devletin bu konuda da gerekli takipleri başlatması ivedi bir ihtiyaç olarak gündeme alınmalıdır.

Cocukların Eğitim Hakkı

Ne yazık ki bölgedeki çocuklar eğitim alanında da eski rutinlerine dönememiş durumdadır. Raporun eğitim başlığı altında detaylıca ele alınan sorunlar çocukların eğitim hakkı ihlallerini gözler önüne sermektedir. Afet ve kriz dönemleri sonrasında yaşanan psikolojik tahribatın giderilmesinde eğitim alanında atılacak adımların hayati rolü göz önünde bulundurularak bölgede bir eğitim seferberliği ilan edilmeli, her çocuğun ayrımcılığa uğramadan eğitim olanaklarına erişebilmesinin teminatı sağlanmalıdır. Deprem öncesinde ve sonrasında kronik sağlık sorunu yaşayan, uzuv kaybı yaşamış, özel gereksinimli çocukların ihtiyaçları da tespit edilmeli ve gerekli entegrasyon çalışmaları ivedilikle hayata geçirilmelidir. Eğitimin en temel özneleri olan öğrenciler, öğretmenler ve veliler eğitim alanında atılacak adımlarda söz sahibi olmalı, deneyimledikleri zorluklarını ve taleplerini doğrudan ifade edebilecekleri şekilde karar mekanizmalarına dahil edilmelilerdir.

Cocukların Oyun Hakkı

Tıpkı eğitim, sağlık, barınma hakkı gibi oyun da çocukların en temel gereksinimleri arasında yer almaktadır. Oyun çocukların yaşlarına uygun gelişimsel kazanımları elde edebilmeleri için ihtiyaç duydukları en temel gelişimsel araçtır. Özellikle afet dönemlerinde oyun, çocuğun olan biteni anlamlandırmasını ve yaşadıklarıyla baş etme gücünü kendinde bulabilmesini sağlamak amacıyla onarıcı bir role sahiptir. Deprem sonrasında bölgedeki oyun alanlarının yıkılması ve çevre koşullarının çocukların güvenli şekilde bir araya gelme imkanlarını kısıtlaması sebebiyle çocuklar oyun haklarına erişmekle ilgili de büyük zorluklar yaşamaktadır. Üstelik oyun hakkının çocukların hayatındaki vaz geçilmez önemi hem yetkililer hem de çocuklara eşlik eden yetişkinler tarafından kolaylıkla fark edilememekte, oyun çocuklar için bir lüks olarak algılanabilmektedir. Ancak bu zorlu günlerde oyundan mahrum kalarak büyümek çocuklar için telafisi mümkün olmayan zorluklar yaratmaktadır. Konteyner kentlere yaş grubuna uygun oyun alanlarının yapılması, çocukların normalleşme ve güvende olma duygularını yeniden kazanmasına destek olacak nitelikte oyuncak temininin sağlanması ve düzenli etkinlikler yürütülmesi oldukça önemlidir. Özel gereksinimli çocukların da bu oyun alanlarına erişimiyle ilgili yaşayabilecekleri zorluklar gözetilerek gerekli düzenlemelerin yapılması da ihmal

edilmemelidir. Diğer bir yandan çevrede çok yaygın olarak gördüğümüz asbest içeren molozların çocukların oyun alanlarından uzağa bırakılmasına da özellikle dikkat edilmesi gerekmektedir.

Cocukların Sağlık Hakkı

Her çocuğun sağlık hakkı vazgeçilmezdir ve bir çocuğun tam potansiyeline ulaşmasının yapıtaşı sağlık hakkıdır. Devletlerin korumakla yükümlü olduğu sağlık hakkı; sağlıklı bir çevrede yaşama, sağlıklı biçimde büyüme ve gelişme, geliştiren bakıma ulaşma, erken tanı ve tedavi hizmetlerine erişim gibi birçok boyutu barındırmaktadır. Hatay'da depremden bugüne çocukların karşılaştığı eşitsizlikler ve adaletsizlikler birbirine eklenerek çoğalmakta, çocukların taşımak zorunda olduğu yük giderek artmaktadır. Bugün alınmayan önlemler, eksiklikler ve yanlış müdahaleler bebek ve çocukların sağlığında hayat boyu sürecek sorunlar yaratacaktır. Aşağıdaki bölümde Hatay'da depremin birinci yılı sona ererken halen süren çocuk sağlığı ve çocuk gelişimi sorunlarından bazılarını değinilecektir.

Büyüme ve Gelişmenin İzlenmesi ve Çocukluk Çağı Taramaları

Çocukluk dönemi hem fiziksel hem de bilişsel olarak büyüme ve gelişmenin en hızlı olduğu dönemdir ve bu dönemde yaşanan olumsuzluklar çocuğun sağlığında yaşam boyu sürecek izler bırakmaktadır. 19 yaşına kadar her çocuğun, her yıl belirlenmiş aralıklarla büyümesinin ve gelişmesinin hekim tarafından değerlendirilmesi gerekmektedir. Deprem nedeniyle tahrip olan sağlık kurumlarının hala yeniden kurulmaması ve çocukların sağlığa erişim hakkının engellenmesi nedeniyle bazı çocukların büyüme ve gelişme izlemleri yapılamamaktadır. Bir çocuğun sağlık hakkına ulaşamaması yalnızca hastalık durumunda tedaviye erişememesi ile sınırlı değildir. Bölgede süren sağlık hizmeti sorunları nedeniyle çocuğun rutin olarak izlenmesi ve olumsuz bir durum görüldüğünde erkenden müdahale edilmesi, böylece büyüme ve gelişme sorunlarının engellenmesi de olanaksız hale gelmektedir.

Anne karnından başlayarak ve doğumdan sonra hayatın ilk gününden itibaren süren biçimde, çocukluk çağı boyunca bazı hastalıklara karşı taramalar yapılması da gerekmektedir. Bu taramalar sırasında sorun tespit edildiğinde erken müdahale şansı ile çocuğun sağlığının korunması mümkündür. Hatay'da hala yeniden kurulamayan birinci basamak sağlık hizmetleri nedeniyle topuk kanı, gelişimsel kalça displazisi, görme ve işitme taramaları gibi sağlık taramalarından çocuklar mahrum bırakılmaktadır. Çocuk sağlığında geç tespit edilen bu durumların sonuçları gelecek yıllarda daha yakıcı biçimde görülecektir.

Beslenme Yetersizlikleri

Depremi ilk gününden bugüne dek halen gıdaya erişim, gıda güvencesi ve gıda güvenliği konusunda yaşanan sorunlar sürmektedir. Çocuklar, beslenme bozuklukları ve beslenme yetersizliklerinden en derin şekilde etkilenen ve bu yetersizliklerin sağlık etkilerini en şiddetli şekilde yaşayanlar olmaktadır. Çocukluk döneminde çok kısa süre için bile olsa beslenme yetersizliği yaşanması, yaşam boyu sürecek sonuçlara yol açmaktadır. Birçok çocuğun günlük alması gereken tüm öğünlerine ulaşamadığı bilinmektedir. Gıda dağıtımları eşitsiz, yetersiz ve dağınık biçimde yapılmıştır ve yapılmaktadır. Depremi ilk gününden bu yana dağıtılan gıdaların birçoğu bebek ve çocukların yaşına uygun değildir ve ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde olmamıştır. Öte yandan, konteyner kentlerdeki aileler de hem suya erişimin olmayışı hem de erzak teminini yapılamaması gibi nedenlerle mutfakları bulunsa dahi beslenme ihtiyacını tam olarak karşılayamamaktadır.

Depremi ilk gününden itibaren, anne sütü alan bebeklerin birçoğunun ebeveynlerin ve bakım verenlerin kaybı, özel alan bulunmaması, annenin yaşadığı fiziksel ve mental güçlükler gibi nedenlerle anne sütünden kesildiği gözlemlenmiştir. Anne sütü bebeğin beslenmesi, bağışıklık sistemi, beyin ve vücut gelişimi için vazgeçilmezdir. Anne sütüyle beslemeye devam etmek isteyen annelere bu olanağın sağlanamaması ve bebeklerin anne sütünden kesilmek zorunda kalması kabul edilemez. Öte yandan deprem sonrasında gelen gıda yardımlarının kontrolsüz dağıtımı, ailelere çok sayıda mama ve bebek formülü dağıtılmasına neden olmuş, bu formüllerin büyük çoğunluğu aileler tarafından bebeklerin yaşına ve gelişimine uygun olmayan şekilde kullanılmak zorunda kalmıştır.

Çocukluk çağında, beslenme, büyüme ve gelişme arasında bazı zamanlarda birebir ilişki vardır. Bugün deprem bölgesinde çocuklarda beslenme yetersizliklerine bağlı büyüme ve gelişmede geri kalmaların yaşandığı, yani çocukların yaşına uygun şekilde boy uzaması ve kilo alımına ulaşamadığına yönelik araştırmalar bulunmaktadır.²⁷ Çocuklar hem fiziksel hem de beyin gelişiminde beslenme yetersizlikleri nedeniyle yaşlarına göre geride kalmaktadır.

Yeti Kaybı, Uzun Kaybı ve Engellilik

6 Şubat Depremlerinden sonra birçok çocuğun yeti kaybı yaşadığı ve uzun kaybı bulunduğu açıktır. Bir çocuğun bir uzvunu kaybetmesi sonrasında çok disiplinli sağlık ekipleri tarafından izlenmesi

---

²⁷ TTB-SES Hatay Deprem Koordinasyonu “Deprem Bölgesindeki Beş Yaş Altı Çocuklarda Beslenme ve Gıda Güvencesi Çalışması: Çocuklarda Artan Bodurluk, Zayıflık ve Aşırı Kiloluluk Karşısında Acilen Önlem Alınmalıdır” | TTB

gerekmektedir. Çocuğun fiziksel ihtiyaçlarını bağımsız olarak karşılayabilmesi sağlanmalı, bunun için gerekli ortez ve protez gibi ihtiyaçlar karşılanırken, rehabilitasyon olanakları da sağlanmalıdır. Çocuğun bu süreçte psikososyal ihtiyaçları da gözetilmeli ve desteklenmelidir. Ancak aile ile bir bütün olarak çocuğun desteklenmesi ile engelliliklerin oluşmasının ve büyümesinin önüne geçilebilir.

Depremi bir yılı dolarken uzuv kaybı ve yeti kaybı olan çocuklar için hiçbir destek sağlanmamıştır. Geçici ve yetersiz bazı yardımlar olsa da çocuklar ve aileleri yapayalnız bırakılmıştır ve tamamen kendi olanakları çerçevesinde hizmete erişmeye çalışmışlardır. Bugün halen ne kadar çocuğun deprem nedeniyle uzuv kaybı yaşadığı ile ilgili bilgi yoktur ve bu çocukların ne kadarının gerekli hizmetlere ulaştığı da soru işaretidir.

Bağışıklama ve Bulaşıcı Hastalıklar

Çocuklar, doğumdan itibaren aşılama sayesinde çocukluk çağında ölümlere ve ciddi hastalıklara sebep olan hastalıklardan korunurlar. Deprem nedeniyle aşılamaların aksadığı malumdur. Halen kurulamayan sağlık hizmetleri sistemleri yüzünden aşılama çalışmaları düzenli ve istikrarlı hale getirilememiştir. Çadırlarda ve konteyner kentlerde yaşayanlar çocukluk dönemi rutin aşılarına erişmek için birinci basamak sağlık kuruluşlarına ulaşma konusunda sorunlar yaşamıştır ve yaşamaktadır. Gezici aşılama çalışmaları yetersizdir. Ayrıca bölgede aşıların güvenliğini sağlayan soğuk zincir altyapısıyla ilgili sorunların sürdüğü bilinmektedir.

Aşılama hem çocukların hem de tüm toplumun sağlığı için çok kritik bir rol oynamaktadır. Aşılama, hijyen olanakları ve sanitasyon hizmetleri sayesinde toplumda bulaşıcı hastalıkların önüne geçilmektedir. Yetkili mercilerce, deprem bölgesinde salgınların olmadığı yönünde açıklamalar yapılsa da bulaşıcı hastalıkların nasıl seyrettiği, vaka sayılarında artış olup olmadığıyla ilgili bilgilerin bir an önce kamuoyu ile şeffaflıkla paylaşılması gerekmektedir.

Bit ve Uyuz Vakaları

Hatay'da yaşayanlar bit ve uyuz vakalarının artışından muzdariptir. Bit ve uyuz, kalabalık yaşam alanlarında yayıldığı bilinen hastalıklardır ve çocuklar arasında hızla yayılmakta ve çocuk sağlığını çok olumsuz etkilemektedir. Her ne kadar her yıl mevsimsel olarak bu vakalar belirli sayıda görülse de bölgedeki altyapı, hijyen ve barınma sorunları nedeniyle bu vakaların olağanın çok üstüne çıktığı gözlenmektedir. Çocukların büyük çoğunluğunun bu hastalıklara karşı tedaviye erişimi yoktur ve aileler geleneksel yöntemlerle başa çıkmaya çalışmaktadır. Bölgedeki bit ve uyuz vakalarının durumuyla ilgili resmi açıklama bir an önce yapılmalıdır ve çocukların koruma ve tedavi olanaklarına ulaşması sağlanmalıdır.

Kronik Hastalıkları ve Özel Sağlık İhtiyaçları Olan Çocuklar

Deprem öncesinde kronik hastalığı bulunan çocukların büyük kısmı düzenli kullandıkları ilaçlara, tedavi olanaklarına ve sağlık kontrollerine ulaşamamıştır. Bu durum çocukların var olan sağlık sorunlarının gidişatını olumsuz yönde etkilerken çocukları ve aileleri çaresiz bırakmıştır. Deprem sonrasında, deprem nedeniyle veya başka nedenlerle sağlık sorunları başlayan çocuklar tanı ve tedavi hizmetlerinden yararlanamamaktadır. Erkenden tanı konulamayan her hastalık, akut veya kronik her sağlık sorunu, çocuğun sağlığını ve yaşamını, ayrıca büyüme ve gelişmesini derin şekilde etkilemektedir.

Güvenli Bağlanma ve Bakım

Çocukluk dönemi çocuğun ebeveyni, ailesi ve bakım verenleriyle ilişkiler kurduğu, akranlarını tanıdığı ve sonrasında bağımsızlığını kazandığı yaşamın en özel dönemidir. Bu dönemde erken çocukluk döneminde güvenli bağlanmanın sağlanması ve ebeveyn ile çocuğun güvenli bir ilişki kurması çok önemli bir rol oynamaktadır. Bunun için ebeveynle geçirilecek özel zamana ve özel alana ihtiyaç vardır. Barınma koşullarının halen uygun olmaması, kalabalık yaşam, ebeveynlerin çocuğa ilgi göstermesi için zamanın ve koşulların sağlanamaması gibi birçok nedenle bu temel bağın kurulması olanaksız hale gelmektedir. Bir çocuğun yalnızca fiziksel değil, duygusal ve psikososyal ihtiyaçları da olduğu göz ardı edilmekte; kamu otoriteleri tarafından çocukların fiziksel ihtiyaçları yeterli ve uygun biçimde karşılanamazken, duygusal gelişim ve psikososyal ihtiyaçları ise tamamen görmezden gelinmektedir.

Cevre Sağlığı Riskleri

Bugün Hatay'da yaşanan sonu gelmeyen çevresel risklerin en büyük yükünü çekenler çocuklardır. Beynin ve vücudun en hızlı geliştiği bu dönemde çevresel tehlikelere maruz kalan çocuklar, bugünden başlayarak hayat boyu sürecektir hastalıklara ve sağlık sorunlarına yakalanmaktadır. Bu sorunların başında şüphesiz ki asbest gelmektedir. Çocuğun temiz hava hakkı elinden alınırken, çocuklar gelecekte kanser gibi risklere açık bırakılmaktadırlar. Çocukların hem fizyolojik yapıları hem de davranışları erişkinlerden farklıdır. Oyun oynayan, merak duygusu gelişen ve çoğu kez erişkinler gibi çevresel tehlikelerin ayırıcısında olmayan çocuklar, çevresel tehlikelerden doğrudan ve daha şiddetli olarak etkilenmektedir. Depremden sonra altyapı hizmetlerinin halen kurulmadığı, suya erişimin ve sanitasyon ve hijyen olanaklarının kısıtlı ve istikrarsız olduğu Hatay'da çocukların maruz kaldığı çevresel tehlikelerin yükü öngörülemez boyuttadır.

Çocuk Ruh Sağlığı

Depremi çocukların ruh sağlığı üzerinde yarattığı tahribatın uzun soluklu etkileri de üzerinde durulması gereken temel başlıklardan bir tanesidir. Depremi ardından açığa çıkan şok halinin sağlıklı bir şekilde atlatılmasında uzman kişilerce yürütülmüş psikolojik ilk yardım desteğinin rolü oldukça mühimdir. Ancak bölgede deprem sonrası gerekli destek hizmetlerinin sağlanamamış olduğuna, çocuklara refakat eden yakınlarının da çocukların psikolojik iyilik halini gözetemeyen bir yaklaşımla çocukları destekleyemediklerine tanıklık ettik. Çocukların deprem sürecinde ve sonrasında deneyimledikleri bu zorluklar üzerinden kalıcı psikopatolojiler geliştirmelerini önlemek amacıyla gerekli müdahale çalışmaları yürütülmelidir. Bu çalışmalarda psikopatolojileri besleyebilecek risk faktörlerin tespit edilip önlenmesi ve olası koruyucu faktörlerin desteklenmesi gerekmektedir. Bu çalışmalara çocuklara refakat eden ebeveynlerin ve öğretmenlerin de dahil edilmesi, bütüncül bir yaklaşım geliştirilmesi oldukça önemlidir. Bölgede kısıtlı sayıda ruh sağlığı çalışanı hizmet vermektedir ve bu kişilerin pek çoğu çocuklarla çalışmak için gerekli yeterliliklere sahip değildir. Çocuk ruh sağlığı alanında uzman kişilerin bölgede istihdam edilmesine ve bölgede çalışan uzmanların bu konuda daha donanımlı hale getirilmesine dair büyük bir ihtiyaç söz konusudur.

Özetle;

Bebekler ve çocuklar, 6 Şubat Depremleri sonrasında eşitsizlikler ve adaletsizliklerle örülü bir ortamda hayatta kalma ve onurlu yaşama mücadelesi vermiştir ve vermeye devam etmektedir. Hatay'daki bebek ve çocukların deprem karşısında yaşadıkları sorunların bir kısmı ailelerin yaşadığı sorunlarla iç içeyken, büyük bir kısmı ise çocukluk dönemine özgü, çok yakıcı ve çok derin sorunlardır. Son olarak hatırlatmak isteriz; yukarıda ele alınan tüm bu başlıklar hayata geçirilirken çocuk hakları temelli bir yaklaşımda izlenmesi gereken 4 temel ilke göz ardı edilmemelidir. Ayrım gözetmeme (Madde 2) ilkesi gereği her bir çocuğun özel gereksinimlerini düşünerek, toplumsal dinamiklerdeki ayrımcılık ihtimallerini önleyerek hareket edilmelidir. Yine Çocuğun yüksek yararını gözetme (Madde 3) ilkesi gereği alınacak kararın ya da atılacak adımın çocuklar üzerindeki olası kısa ve uzun vadeli etkileri öncelikli olarak göz önünde tutulmalıdır. Tüm bu düzenlemelerde çocuğun söz hakkına da başvurarak, onlar adına değil onlarla birlikte karar alarak çocukların Katılım hakkı (Madde 12) da teminat altına alınmalıdır. Ne yazık ki ülkemizde afetlerde çocuğun korunmasına ilişkin yasal bir düzenleme bulunmamaktadır. Gelecekte yaşanabilecek afet durumlarında 6 Şubat depreminde çocuklarımızın yaşadıkları mağduriyetlerin ve hak kayıplarının bir daha tekrarlanmaması için yetkilileri çocuk hakları temelli bir yaklaşımla afet hazırlık planlamalarını oluşturmaya ve kamuoyuyla paylaşmaya davet ediyoruz.

17) Gençler

Yaşanan deprem felaketinden sonra hayata tutunmaya çalışan birçok insan gibi gençler de büyük problemler yaşamaktadır. Yapılan birçok sohbette pandemi zamanında okula erişimin zorlaştığı, üzerine yaşanan afet sonrası öğrenciler eğitimden fazlasıyla geri kaldığına dair dert yakıyor.

Depremın birinci yılına yaklaşmamıza rağmen gençlerin de depremin etkisiyle her alanda ortaya çıkan sorunları devam ediyor. Yaşanan felaket sonrası psikolojik tahribat ve unutulmuşluk hissi, eğitime ulaşım, okullara ulaşım, sınava hazırlanan öğrencilere dair yetersiz ve düzensiz kaynak kitap temini, aynı şekilde ders çalışma ortamlarının yıkılmış olmasından ötürü kalabalık çadır veya konteynerlerde ders çalışma mecburiyeti, güvenlik zafiyeti gençleri oldukça zorlayan konuların başlıcaları.

Gençler; molozlarının bile tam olarak kaldırılmadığı bir şehirde düzene sokulmayan yaşam koşullarıyla karşı karşıya. Süreç boyunca belirsizlikler sürmüştür. Hangi okulların nasıl şartlar altında eğitime devam edip etmeyeceğine dair açıklamaların uzun süre yapılmamış olması gençleri kaygılara sürüklemiştir. Ardından da açılan okulların depreme dayanıklı olup olmadığına dair sağlıklı raporlar sunulmamıştır. Birçok veli öğrencisini okula korkarak göndermekte, birçok çocuk korkarak derse girmektedir. Okullarda ne öğretmenlere ne de öğrencilere afet eğitimi verilmemiştir. Hala okullar tadilata girmemiş, konteynerde eğitim vermek zorunda olan okulların akıbatine dair hiçbir netlik yoktur. Okullara ulaşım ise bir faciaya dönüşmüş durumda. Öğrenciler ulaşımın sağlıklı bir şekilde sağlanmamasından ötürü otostop çekmek zorunda kalıyor veya saatlerce otobüs bekliyor. Şehrin ışıklandırılmaları bile sağlanmadığı için bu konuda ortaya büyük bir güvenlik zafiyeti çıkmakta. Servis kullanmak isteyen öğrenciler ise bu konuda ekonomik olarak zorlanmaktadır.

İlk dönemin sonuna gelinmiş olunmasına rağmen bazı kurumlar okulları işgal etmeye devam etmektedir. Okulların öğrencileri diğer okullarla birlikte eğitim görmek zorunda bırakılmış ve bu da beraberinde temizlik sorunlarına, kalabalık sınıf ve okul ortamlarına sebep olmuştur.

Psikolojik destek alması gereken gençler için herhangi bir çalışma yapılmamakta ve ha bire ders çalışıp başarı sağlamaları beklenmektedir. Gençler kaygılarının giderilmesine dair hiçbir adım atılmadığı sürece yarınlarını planlayamamakta.

18) Engelliler

Yaşadığımız depremlerin bölgede yaşayan engelliler üzerindeki etkileri ciddi bir sorun teşkil etmektedir.

Depremler, herkes için ve tüm dezavantajlı gruplar için büyük bir tehlike oluştururken, engelliler için daha da büyük bir risk taşır. Engelli vatandaşların, deprem sırasında kaçmaları veya kendilerini korumaları hiç kolay değildir. Bu nedenle, bölgedeki sosyal yaşamın yeniden inşası sürecinde engelli

vatandaşların deprem öncesi ve sonrasındaki ihtiyaçlarına uygun önlemlerin alınması ve desteğin sağlanması gerekmektedir.

Depremi en büyük etkilerinden biri, engelli vatandaşların evlerinde mahsur kalmalarıydı. Türkiye’de nüfusun engellilik durumuyla ilgili veriler eski tarihli olmakla birlikte, yaş ilerledikçe nüfusun engellilik durumunun yükseldiği bir grafik söz konusudur. Genel olarak OECD-AB ve Türkiye verilerine göre, dünya nüfusunun yaklaşık %15’i, Türkiye nüfusunun %13’ü engelli bireylerden oluşmaktadır. Bu verilere göre, enkaz altında kalanların ve enkazdan kurtulanların en az %10’unun engelli bireylerden oluştuğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Deprem öncesinde, engellilerle ilgili alınacak hayati tedbirlerden biri, doğal olarak tüm yurttaşların ve engellilerin yaşadığı binaların deprem yönetmeliklerine uygun hale getirilmesidir. Engelliler açısından binalardaki engelli rampaları, geniş kapılar, özel asansörler gibi temel ihtiyaçları karşılayacak koşulların sağlanması gerekmektedir. Deprem sonrasında yıkılan evlerin yerine yapılan tüm binaların engelli bireylerin ihtiyaçlarına uygun olarak inşa edilmesi bir zorunluluktur.

Bir başka tedbir belediye veya valiliklerin ulaşabileceği şekilde Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sisteminden hangi binalarda, hangi tür engele sahip bireylerin yaşadığına ilişkin verinin ulaşılabilir olması ve bu verinin afet yönetimi sırasında arama kurtarma ekipleriyle paylaşılmasıdır. Bir bütün olarak deprem anında yapılacakların önceden planlanması gerekmektedir. Engelli bireyler, önceden belirlenmiş bir acil durum planına göre hareket edebilmeli ve eğitilmiş olmalıdır. Afetler sırasındaki davranış kodları okullardaki eğitime entegre edilmeli, engelli çocuklar, gençler ve bireyler de bu eğitim sürecine dahil edilmelidir.

Engelli bireyler depremin ardından yardım ekiplerinin evlerine ulaşması için diğer depremzedelerle birlikte günlerce beklemek zorunda kalmışlardır. Ancak kuşkusuz dayanma güçleri ve seslerini duyurabilme becerileri daha azdır. Deprem sırasında evlerinde mahsur kalan engellilere erişmek için hangi yollar nasıl kullanılabilir sorusu üzerine hepimizin ayrıntılı bir şekilde düşünmesi gerekmektedir. Afet koordinasyonunda görev alan kurum ve kuruluşların engelli sivil toplum örgütlerini sürece dahil eden bir planları olmalıdır. Her bir engel türüne göre farklı yaklaşımların ve hareket tarzlarının geliştirilmesi elzemdir. Enkazdan sağ kurtulan engelli bireylerin ihtiyaçlarına uygun tuvalet, barınma, yiyecek, su ve ilaç temin edilmesi büyük bir zorluk oluşturmuştur. Depremden etkilenen alanda herkesin yaşadığı zorluklardan dezavantajlı gruplar ve özellikle engelliler çok daha fazla etkilenmiştir. Eğer engelliler, yardım ekiplerinin ulaşamadığı köylerde, mahallelerde yaşıyorsa yardıma erişim konusunda daha çok sıkıntı yaşadılar. Çölyak veya fenilketonüri (PKU) hastası olan yetişkin ve çocukların özel beslenme ihtiyaçlarının ne ölçüde karşılanıp karşılanmadığı bir soru işareti olarak ortada durmaktadır.

Deprem bize gösterdiği bir başka önemli sorun alanı, engelli vatandaşların sağlık hizmetlerine erişimindeki zorluktur. Deprem sonrasında bazı hastanelerin yıkılması veya yolların kapalı olması, sağlık ocaklarının engelli bireylere uygun olmaması, engelli vatandaşların ulaşım ve sağlık hizmetlerine erişim sıkıntılarını da artırmıştır. Deprem rehabilitasyon hizmetlerine erişimi de zorlaştırdı. Bunun nedeni birçok rehabilitasyon merkezinin ya ağır hasar görmesi ya da kapatılmış olmasıdır. Deprem ardından ayakta kalabilen hastanelerdeki yoğunluk ve eksiklikler nedeniyle, engelli bireylerin tedavi almakta zorlanması, fiziksel-psikolojik ve duygusal rehabilitasyon süreçlerinin kesintiye uğraması geri döndürülmesi güç sonuçlara yol açabilir. Ayrıca depremin verdiği fiziksel hasar nedeniyle organ kaybı yaşayan, bir başka ifadeyle deprem sonrasında engelli hale gelen bireylerin fiziksel ve psikolojik rehabilitasyonunun sağlanması gerekmektedir.

Engelli vatandaşlarımız deprem sonrasında da tekerlekli sandalye, değnek ve valker, protez, akülü sandalye, yatak ve medikal ihtiyaçlara ulaşmakta sorun yaşamışlardır. Dezavantajlı grup oldukları halde ve konteyner kente öncelikli yerleştirilmeleri gerekirken bu konuda da mağdur edilmişlerdir.

Bu noktada, saydığımız depremin tüm bu olumsuz etkilerinin ortadan kaldırılması için merkezi idare, yerel idare, sivil toplum kuruluşları ve uzman meslek kuruluşlarının acil önlemler alması gerekmekte ve faaliyet planlarında engelli bireylerin özel gereksinimlerini dikkate almaları şarttır. Deprem ardından tüm yurttaşları etkileyecek ekonomik sıkıntılar engelli bireyleri de etkileyecektir. Halihazırda görece yoksulluğun daha yüksek olduğu engelli bireye sahip ailelerin yaşam standartları deprem sonrasında daha da düşebilir ve işsizlik oranları artabilir.

Sonuç olarak, tüm bu nedenlerle, hükümet, belediyeler, sivil toplum örgütleri ve uzman meslek örgütleri deprem öncesi, deprem sırası ve deprem sonrasında dair yapacakları her türlü değerlendirme, hizmet-yardım, yeniden yapılanma, kentsel planlama ve koordinasyon süreçlerinde bu özel gereksinimleri dikkate almalıdır. Yapılacak plan ve faaliyetlerde engelsiz bireyler yanında hak temelli bir yaklaşımla eşit olarak engelli bireylerin de güvenliği, beslenmesi, eğitimi, erişilebilirliği ve yaşam standartlarının yükseltilmesi için daha etkili politikaları hayata geçirmesi gerekmektedir.

19) Ampüte Yurttaşlar

Depremden yaralı olarak kurtulan ciddi sayıda depremzede halen hastanelerde tedavi görmekte ve binlerce vatandaşımız da engelli olarak hayatını sürdürmeye çalışmaktadır.

Bununla birlikte bir başka mağduriyet yaşayanlar da uzuvlarını kaybetmiş vatandaşlarımız.

Denetimsizlik, ve güvenli olmayan şekilde inşa edilen yapıların depremle birlikte yıkılması sonucu enkaz altında kalarak ve ekiplerin hızlı müdahale etmemesi sonucu günlerce kurtarılmayı beklemek

zorunda kalarak ağır betonlar altında sinir ve doku kayıplarının artmasına neden olan, buna bağlı olarak uzuvlarını kaybeden birçok vatandaşımızın yaşadığı fiziksel ve psikolojik travmalar yetmiyormuş gibi sonrasında yaşadıkları zorluklar ampüte bireyler için hayatı tam bir işkenceye dönüştürmektedir.

Yine sır gibi saklanan ve kaç vatandaşımızın ampüte olduğuna dair net bilgilere ulaşmamız maalesef mümkün olamamıştır. Net olmasa da 6 Şubat depremlerinden sonra, yaklaşık 1000 ampüte bireyin olduğu iddia edilmektedir.

Uzuvlarını kaybetmiş bireylerin bu duruma uyum sağlaması ve bu uyumun sonraki yaşamıyla özdeşleştirilmesi bakımından gerek hastanın kendisi gerekse hasta yakınlarına psikososyal destek sağlanması gerekmektedir. Bu konuda Sağlık Bakanlığı ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın bu vatandaşlarımız için özenli davranmadığı yetmiyormuş gibi kendilerine yaşatılan bürokratik engeller yaşamış oldukları ağır psikolojik yıkımın artmasına neden olmaktadır.

Bağışçılar ya da devlet tarafından karşılanan protezin faturalandırılmasıyla protez sahibi olabilen hastalar bu işlemin gerçekleşebilmesi için heyetin/kurulun toplamasını ve onaylamasını aylar boyunca beklemek zorunda kalmakta. Fizik tedavi eğitimlerinin verilmesinin ardından sürecin devam etmesi gerekirken 7 ay boyunca heyetin toplanmasını beklemek zorunda kaldığını ifade eden vatandaşlarımız çaresiz olduğunu aktarmaktadır.

Ampüte olmuş bir vatandaşımız yaşamış oldukları sorundan şu şekilde bahsetmektedir;

"Bu tedavi sürecinde bizlerin steril ortamlarda yaşamamız, sağlığa hızlıca erişebilmemiz şart. Bu yüzden bu süreçte memleketimize dönmek maalesef bizler açısından ciddi sorunları yaşamamıza neden olabilir. Şu an bizler büyük şehirlerde yaşamak zorundayız ama misafirhaneler yerine kendi evimizde sevdiğimizle kalmak istiyoruz. Aldığımız kira desteği yaşadığımız kentlerdeki kiraların yarısını bile karşılamıyor. Ne yapalım? Memleketimize dönüp çadırlarda ya da konteynerlerde mi kalalım? Bizim durumumuzda olup orada kalanların olduğunu ve yazın enfeksiyonlarının nüksettiğini bildiklerimiz var.

Bu kapsamda ampüte bireyler için talepler net;

- SGK'nin protez tutarının tamamını geri ödemesi, maddi zorluk yaşayan depremden etkilenmiş yurttaşlarımıza mağduriyet yaşatmaması, bu işi halktan bağışçılara bırakmaması gerekmektedir.

- Ampüte bireylere ve yakın çevresine gerekli olan psikososyal desteğin sağlanması gerekmektedir.
- Protez kullanımı için bürokratik engellerin hızlıca kaldırılması, kurumlar arası organizasyonsuzluğun acilen giderilmesi gerekmektedir.
- Kamu çalışanı ampüte bireylerin rapor alması gerekliliği ortadan kaldırılarak ücretli izin haklarının hızlıca çözüme kavuşturulması gerekmektedir.
- Ampüte olduğu için çalışmayan tüm hastaların maddi kayıpları giderilmelidir.
- Barınma hakkı temelinde kira desteğinin büyük şehirlerde yaşamak zorunda kaldıkları gerçeği gözönünde bulundurularak kentin gerçekliği üzerinden kira desteğinin yapılması gerekmektedir.

20) Yaşlılar

6 Şubat Depreminin birinci yılı dolarken Hatay'da yaşayan yaşlıların sorunları yakıcı biçimde sürmektedir. Depremin ilk günlerinde yaşlılar depremden en çok etkilenenlerden olmuştur. Hem deprem nedeniyle hayatını kaybedenler, hem de deprem sonrasında yaşlıların mevcut durumları hakkında hala kamuoyuyla şeffaf ve doğru biçimde bilgi paylaşılmamıştır. Depremin ilk günlerinden bu yana özellikle yalnız yaşayan yaşlıların ve sağlık sorunları bulunanların büyük zorluklar yaşadığı bilinmektedir.

- Yaşlıların yaşadığı zorlukların başında sağlık hizmetine ulaşamamaları gelmiştir. Yaşlıların büyük çoğunluğu ilaçlarına ulaşamamış, tedavilerini sürdürememiş, sağlık kontrolleri yapılmamıştır. Hastane yatışı gerektiren durumları olanlar bile, bölgede yıkılan sağlık altyapısı nedeniyle sağlık hakkına ulaşamamıştır. Bu dönemde ortaya çıkan olumsuz sağlık yükü ve artan ihtiyaçlar halen doğru biçimde karşılanamamıştır.
- Yaşlıların bir kısmı uzuv kaybı yaşamıştır. Uzuv kaybı yaşayanların ortez, protez gibi araçlara ve yardımcı teknolojilere ulaşma sorunları sürmektedir. Yaşlıların birçoğunun depremden önce var olan sağlık sorunları kötüleşmiş, yeti kayıpları daha da artmış ve deprem nedeniyle yardımcı cihazlarını kaybedenler bu cihazlara yeniden ulaşamamıştır. Evde bakım hizmeti alan yaşlılar bu hizmetten mahrum kalmıştır. Yardımcı cihazlar ve ortez protez başta olmak üzere sağlık ve sosyal hizmet araçlarına ulaşım için destek sağlanması gerekmektedir.
- Yalnız yaşayan yaşlılara bakım yardımı konusunda devlet yeterli desteği göstermemiştir. Bu yaşlılar yalnız başına bırakılmışlardır. Gıda ve giyecek dağıtımı gibi konularda eşitsizlikler sürmüş, yaşlılar bu hizmetlere çoğu kez ulaşamamıştır. Beslenme ve barınma sorunları yakıcı bir şekilde sürmektedir.

- Deprem sonrasında diğer illerdeki yakınlarının yanına gidecek olan yaşlılar bu konuda büyük sorunlar çekmiş, ulaşım hizmeti sağlanamamıştır. Bakım evlerinde yaşayan yaşlıların durumlarıyla ilgili halen doğru ve şeffaf bilgi açıklanmamıştır.
- Alzheimer, demans gibi özel sağlık sorunları bulunan yaşlıların ihtiyaçları karşılanmamıştır ve kamu otoritesi tarafından bu kişilere ulaşılamamıştır.
- Deprem bölgesinde yaşlılara psikososyal destek ihtiyacı çok derin biçimde sürmektedir. Birçoğu çocuklarını, torunlarını, eşini ve yakınlarını kaybeden, evini ve yaşama alanını yitiren ve bir senedir yaşam mücadelesi veren yaşlıların ruh sağlığının desteklenmesi çok önemli bir ihtiyaç olarak sürmektedir.

21) Kayıplar

Deprem ardından yaşanan ölümlerin, yaralanmaların yanı sıra bir de sevdiklerinin yaşıyor olup olmadığını dahi bilmeyen kayıp yakınlarının mağduriyeti eklendi.

Kayıplarının ölüsüne de dirisine de ulaşamayan ailelerin bir araya gelerek oluşturduğu Deprem Mağdurları ve Kayıp Ailelerle Dayanışma Derneği(DEMAK) aylardır gece gündüz demeden mücadele etmeyi sürdürmektedir. DEMAK verilerine göre aralarında çocuk, yetişkin, yaşlı dahil kendilerine ulaşan kayıp sayısının 145 olmasına karşın aldıkları duyum neticesinde gerçekte kayıpların neredeyse 1000'i aştığına dair dehşet verici bir iddiadan da bahsedildiğini aktarıyorlar.

DEMAK'ın eline ulaşan verilerine göre

- Hatay'da 30'u çocuk 122 kayıp
- Kahramanmaraş'ta 5'i çocuk 18 kayıp
- Adıyaman'da 2'si çocuk 3 kayıp
- Gaziantep'te 1 kayıp çocuk
- Malatya'da 1 kayıp olmak üzere 38'i çocuk 145 kayıp vatandaşımıza 1 yıl geçmiş olmasına rağmen halen ulaşılamamıştır.

Yine DEMAK'ın belirttiği üzere, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'ndan alınmaya çalışılan randevular sürekli ötelenmektedir. Tüm bu görüşme taleplerinin ciddiye alınmamasının yanı sıra Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı Mahinur Özdemir'in konuyla ilgili yaptığı açıklama şu şekildedir;

"1912 çocuğumuzdan bir tanesinin bile kayıp olması durumunun söz konusu olmadığını tekrar ilan ediyorum. Bu çocukların kimlik tespitleri devletin bütün birimleriyle titizlikle yapıldı."

Bu açıklamayla bakanlık, hiçbir çocuğun kayıp olmadığını iddia etmektedir. Kayıp ailelerin ifadeleriyle bu açıklama arasında ciddi bir çelişki olduğu gözler önüne serilmekte.

Kayıp Depremzede Çocuklar

Furkan Alp Alsan. 3.5 Yaşında Adıyaman
Mehmet Akif Koşar, 8 aylık Antakya/Hatay Rönesans Rezidans
Mustafa Kemal Koşar, 3 yaşında Antakya/Hatay Rönesans Rezidans
Su Kamçılı, 6 yaşında Antakya/Hatay İlke Apartmanı
İrem Karaca, 14 yaşında İslahiye Gaziantep, Gözde Apartmanı
Feride Duru K. Tartıcı apt Antakya/Hatay
Muşeref H. 16 yaşında Antakya/Hatay
Elif Y. - Esmâ Y., 7 yaşında ikiz kardeşler Çiçin apt Antakya/Hatay
Ahmet B., 3.5 yaşında Antakya
Talha D., 6 yaşında Kahramanmaraş Yeşil Ada Apt
Alya K., 3 yaşında Kahramanmaraş
Muhammet Enes D., 9 yaşında Adıyaman
Ebrar D. 8 yaşında, Antakya/Hatay İlke apt
Cansu Erva D. 4 yaşında Antakya/Hatay İlke apt
Ömer Kutay B. 3.5 yaşında Rönesans Rezidans
Sabri E., 5 yaşında Rönesans Rezidans
Deniz E., 15 yaşında Rönesans Rezidans
Esila Ö. 2 yaşında Rönesans Rezidans
Efekan İbrahim D., 16 yaşında İlke apartmanı Antakya/Hatay
Eylül Y., 14 yaşında Onikişubat Kahramanmaraş
Arya Ç., 5 yaşında Rönesans Rezidans Antakya/Hatay
Janna S., 9 yaşında Rönesans Rezidans Antakya/Hatay
Kereem A. 5 yaşında Rönesans Rezidans Antakya/Hatay
Sercan K., 2 yaşında 2 Rönesans Rezidans Antakya/Hatay
Umay K., 6 aylık Rönesans Rezidans Antakya/Hatay
Ada M. Akevler Antakya/Hatay
Abbas Yiğit K., 6 Aylık İlke Apartmanı Antakya/Hatay
Hasan ve Hüseyin Cedduk, 16 yaşında ikiz kardeşler Gül Apartmanı Antakya/Hatay
Ali K., Antakya/Hatay
İpek K. İlke apartmanı Antakya/Hatay
Duru K. İlke apartmanı Antakya/Hatay
Ömer S., 1 yaşında Rönesans Rezidans Antakya/Hatay
Nader S., 11 yaşında Rönesans Rezidans Antakya/Hatay
Elisa Ö., 11 Aylık Kahramanmaraş

Selin Y. 12 yaşında Esen Çam Apartmanı Kahramanmaraş

Emir Batu K. 12 yaşında, Sait Bey Sitesi Kahramanmaraş

Depremi en çok etkilediği kentlerin başında gelen Hatay'daki İlke Apartmanı, saat 04.17'de yaşanan sarsıntıyla birlikte ilk 30 saniyede yerle bir oldu. 8 katlı apartmanda yaşayan 115 kişiden 56'sının cenazesine ulaşıldı ama 28 kişi ise halen kayıp.²⁸

Kayıp Yakını İlknur Karaca:

"Biz Antakya'da depremi yaşadık. Ailem İskenderun'da. Mustafa Kemal Mahallesi Mert Sarıgül sitesinde enkazdan çıkarılan kız kardeşim Merve Ateş'ten 6 Şubat'tan beri hiçbir haber alamıyoruz. İskenderun Acil 112 alıyor. Mersin Yenişehir Hastanesi'ne götüreceğiz diyerek ambulansa teslim ediyoruz. Daha sonrasında hiçbir haber alamıyoruz. Benim küçüğüm direkt oraya gidiyor. Onlar çıkarıyorlar. Biz burada yolların patlaması nedeniyle kapalı olması nedeniyle gidemiyoruz zaten annem babam siz sağ olun. Enkazdan çıkarılıyorlar ve vefat ettiler. Kız kardeşimi yaralı olarak çıkartıyoruz. İskenderun acile götürüyoruz. İlk müdahalesi yapılıyor. Doktorla görüşmeme rağmen herhangi bir ölüm riski yok. Ameliyat için Mersin Yenişehir Hastanesi'ne götürülüyor, yanına refakatçi alınmayarak. Hiçbir şekilde kardeşime hastane girişi ve kamera kayıtları yok denildi. Hiçbir şekilde telefonla irtibat ya da DNA eşleşmesine ulaşamadık. Ailemiz tarafından zaten çıkartıldı. Annem babam da aynı şekilde ailemiz tarafından enkazdan çıkartıldı. Kız kardeşim sol bacağı yaralı bir şekilde çıkartıldı ama bilinç açık şekilde çıkartıldı"

Kayıp Yakını Sema Güleç:

"O binadan 29 kişi vefat etmiş olarak çıktı. 11 kişi sağdı ama oğlum binadan çıkmadı. Oğlum son katta oturuyordu. Sonradan öğrendiğimize göre yan binadan oğlumun kaldığı binanın üzerine kayma olmuş. Oradan çıkarılıp ambulansla gönderildiği duyumunu aldık. Dokuzuncu günden sonra hastaneleri aramaya başladık. Türkiye genelindeki bütün hastanelere hemen hemen gittik. Oradan da bir sonuç elde edemedik. DNA eşleşmelerimiz de bitti ama eşleşme olmadı. Adana'da oğlumun görüldüğüne dair çok ihbar geldi ama hiçbir emareye rastlayamadık. 5 aydan beri her gün oğlumu arıyorum. Her gün içimiz yanıyor. Oğlumun yaşadığına inanıyorum. Devamlı oğlumun yolunu gözlüyorum."

DEMAK Başkanı Selahattin Kaban:

"Depremde Hatay'da olduğu gibi Kahramanmaraş, Gaziantep, Adıyaman, Malatya illerinden kayıp ihbarları geldi. 11 il geneli 145 kaybımız var. Bunların içinde 3 aylık bebek de var 74 yaşında yaşlı bir vatandaşımız da var. Biz kayıp yakınları olarak sadece kayıplarımızın bulunmasını istiyoruz. Sağ ve yaşıyorlarsa bulunup bizlere teslim edilmesini, vefat veya

---

²⁸ Voa Türkçe

enkazla birlikte giden kişilerin mezarları olmasını istiyoruz. Ailelerin acıları var. Giden, kaybolan bir eşya değil, her biri birer can, aileleri için eş, kardeş, evlat”

Tüm bu mağduriyetlerin giderilmesi için kayıp yakınlarının mücadelesi sonucunda TBMM’de 3 farklı siyasi parti tarafından verilen Araştırma Önergeleri de sonuçsuz bırakılmıştır.

Adalet Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı olmak üzere 4 bakanlığa verilen dilekçeler de sonuçsuz bırakılmıştır.

Bu kapsamda kayıp yakınlarının talepleri, talebimizdir.

- Meclis’te bir an önce arama komisyonu kurulmalıdır.
- Hastanelerde yatan depremzede varsa kayıp yakınlarının DNA’ları ile eşleştirilmelidir.
- Mezarların açılmasının hızlı bir şekilde yapılmalıdır.
- Devletin herhangi bir kurumunda herhangi bir depremzede varsa yine DNA’larımızla eşleştirilmelidir.
- Üstünkörü kaldırılan enkazlarda molozların yeniden taranmalıdır.
- Vefat eden tüm depremzedelerin fotoğrafları yüz taramasına dahil edilmeli ve DNA’larının veri tabanı oluşturularak karşılaştırılmalıdır.

22) Sonuç

6 Şubat depremleriyle birlikte ülkemizde 11 ili kapsayan, doğrudan 14 milyon civarında olmak üzere aslında 81 milyonu etkileyen, 50 bini aşkın vatandaşın hayatını kaybettiği, 100 bini aşkın yaralının, sayıları belirsizliğini korusa da 1000’e yakın kayıp; 3000 civarında kimsesiz kalan çocukların olduğu; 1000 civarında ampüte bireylerin olduğu, tarihi yapılarla birlikte 35 bin binanın yıkıldığı, 300 bine yakın binanın ağır hasar aldığı 2 milyon kişinin barınma sorunu yaşadığı, 5 milyona yakın kişinin farklı bölgelere göç ettiği, 700 bine yakın insanın geçim olanaklarını kaybettiği ve aslında yaşamın altüst olduğu bu afetin böylesi bir felakete dönüşmesi ile karşı karşıya kaldık. 11 il arasında tüm bu yaşananların en yıkıcı sonuçlarını Hatay’da yaşadık.

Hatay halkı olarak depremin üzerinden geçen 1 yılı değerlendirdiğimiz bu raporda daha saymadığımız birçok sorun olmasına rağmen sadece rapordaki başlıkların bu kent, Hatay halkının neler yaşadığının, ne durumda olduğunun gözler önüne serilmesi açısından önemli bir veri oluşturacağını yine de yetersiz kaldığını düşünüyoruz.

Geçen 1 yılda;

* Çocukların ve gençlerin yaşamış olduğu psikolojik yıkımlarının yanı sıra eğitime dair yaşadıkları derin eşitsizlik de sürüyor. Deprem bölgesinde eğitimde belirttiğimiz sorunların hızlıca çözülmesi gerekmektedir.

Yetkililere sesleniyoruz;

"Kendi çocuklarınızı bu ortamda, bu haliyle okula gönderir miydiniz?"

Çocuklarımızın geleceklerinin karartılmasına izin vermeyeceğiz!

*Anayasal bir hak olan sağlığa erişim hakkına erişemeyenler olarak tam teşekküllü hastane talebimizde ısrarcıyız. Hali hazırda var olan yönetmelikler, mevzuatlar ya da kanunlar deprem koşullarına göre revize edilerek halkın ihtiyaçları karşılanmalıdır. Mahallelerde nüfusu gözetilmeksizin Aile Sağlık Merkezlerinin oluşturulması gerekmektedir.

Yetkililere soruyoruz;

"Sağlığa erişim bu boyutlardayken sizler, kendiniz ya da yakınlarımız için bu kentte yaşamak ister miydiniz?"

Halkın talepleri acilen karşılanmalıdır.

*Sağır sultan bile depremin yaşanabileceğini biliyorken ne iktidar ne de yerel yönetimler bu konuda önlem almamışlardır. Zemin sıvılaşmasının yoğun olduğu, altından fay hattının geçtiği Amik Ovası'na tüm uyarılara rağmen hastanenin, havaalanının, stadyumun yapılmasında ve bu yapılarla birlikte barınma amacıyla inşa edilen yapıların artmasında, kentin o bölgeye doğru yönelmesinde depremle birlikte yaşamını yitiren insanların sorumlularının bu yaşananlardan sonra özeleştiri vermemesini, istifa etmemesini Hatay halkı olarak unutmuyoruz, affetmiyoruz!

Biz sadece ölmedik, öldürüldük de!

Her zaman dediğimiz gibi deprem değil Kapitalizm öldürür!

*Deprem öncesi tüm renkliliğiyle yaşamı yeniden yaratan bu kadim memleketten sesleniyoruz;

"Burada bu renkliliğin ne griye ne de siyaha dönmesine asla izin vermeyeceğiz."

Kentteki demografik yapı, kültürel ve tarihsel dokunun önemi Hatay halkı için çok önemli bir yerde duruyor. Kentin yeniden inşasında atılacak tüm adımların kentin bu hassasiyeti gözetilerek atılması gerekmektedir. Rezerv alan ile endişelenen bu halk, komşusunu, mahallesini ve tarihsel hafızasını korumak istiyor.

*Deprem sonrası yaşlılar, engelli bireyler gibi ampüte bireyler ve kimsesiz kalmış çocuklar gibi vatandaşlardan oluşan devasa dezavantajlı gruplar meydana geldi. Bu vatandaşlarımızın yaşamış olduğu sorunlar görülüyor, duyulmuyor!

Yetkililere soruyoruz;

"Yakınlarınızdan biri dahi, bu dezavantajlı gruplardan herhangi birine dahil olmuş olsaydı neler yapardınız?"

Aynısını istiyoruz !

*Deprem sonrası yakınlarının hayatını kaybedip kaybetmediğini dahi bilemeyen kayıp aileleri aylardır seslerini duyurmaya çalışıyor. DemakDer, yakınları için hayatlarını kaybetmiş olsalar da buna dair küçük bir ipucu istiyor. Bunca insanın ölüsünü ya da dirisini halen bulamayan yetkililere sesleniyoruz;

"Umarız ki böyle şeyler yaşamazsınız ama yaşamış olsaydınız devletin tüm imkanlarını seferber ederiniz değil mi?"

İşte, biz de aynı seferberliği istiyoruz!

*Bunca mağduriyet yaşayan bir halk, maalesef hak arama konusunda başını kaldırıp haklarıyla uğraşabilecek bir noktaya dahi gelemedi. Riskli alan, rezerv alan, yerinde dönüşüm, hak sahipliği gibi kavramların tartışıldığı ama halkın ihtiyaçlarını ne denli karşıladığının tam bir muamma haline geldiği kavramlar, halkı belirsizliğe ve kargaşaya sürüklüyor. Tüm bu muğlaklara ve hak kayıplarına rağmen sorularına yanıt alamayacağını düşünen bu yüzden dava açmaktan geri duran bir halkın çaresiz bırakılmasına izin vermeyeceğiz.

* Sanayi, ticaret, tarım, inşaat, turizm gibi alanlarda yaşanan sorunlar;daha önce kendi ekonomik döngüsüyle yaşamını sürdürmeye çalışan,yıkık bir kent sonrası ağır ekonomik sorunlarla karşı karşıya kalan bir halkın bu kentte yaşamasının önünde büyük bir engel teşkil ediyor.

Kentin üretime dayalı ve kamucu bir ekonomik döngüye yeniden kavuşturulması için atılması gereken adımlar hızlıca atılmalıdır.

*Kentte yaşanan elektrik, su, internet, kanalizasyon, yol, ulaşım gibi alt yapı ve üst yapı temelli sorunlar kurumlar tarafından sahiplenilmiyor ve başka kurumların sorumluluğunda denilerek olan yine halka oluyor! Yetkili bakanlıklar ve yerel yönetimlere sesleniyoruz;

Sizler elektriksiz ve susuz birkaç saat bile yaşayamayacakken, çukurlu yollardan kaçmaya çalışırken kaza tehlikesi yaşamayanlar olarak tüm bu sorunları bu halkın yaşamasına nasıl göz yumuyorsunuz?

*Enkaz ve molozlar kaldırılırken, taşınırken, döküm sahalarına dökülürken bilim insanlarının uyarılarına kulak tıkayanlara soruyoruz;

Sizler, çocuklarınızın ve sevdiklerinizin asbeste maruz kalmasına izin verir miydiniz?

Bu halkın yıllar sonra asbeste maruziyetten yaşaması olası hastalıkların sorumluluğundan kim, nasıl kaçacak?

*Moloz döküm sahaları ile kentte yeni moloz dağlar oluşturuldu, üstelik zeytinliklerimiz hedef alınarak, ağaçlarımız, bahçelerimiz ellerimizden alınarak onlara el konularak! Hatay halkı zeytinliklerine sahip çıkarak yaşamı savunmaya devam edecek.

*Depremi ilk günlerinde yalnız ve çaresiz bırakılan, ölüme terk edilen bu halk kendisine yaşatılanları asla unutmayacak, asla affetmeyecek! Alınması gereken tüm önlemler alınmış olsaydı bu kadar bina yıkılmayacaktı, afete hazırlıklı olunsaydı ve gelen yardım ekiplerinin kente girişi engellenmemiş olsaydı bu kadar insanımız yaşamını yitirmeyecekti. Hatay halkı olarak, bundan sonra nerede olursa olsun yaşanabilecek tüm depremler için uyarıyoruz;

Önlem alınsın, bir daha insanlar ölmesin, hayatlar ve geleceğimiz kararmasın!

*Evlerinden, sokaklarından, komşularından, topraklarından, memleketlerinden uzaklaşıp göç etmek zorunda kalan vatandaşlarımızın yanı sıra bu ağır koşullara dayanamayıp bu belirsizlik yumağı içinde kalanlarımız da göçe zorlanıyor.

*Bu denli devasa sorunlar ortada dururken halen bu kent için Özel Afet Bölgesi ilan edilmemesinin özel bir sebebi var mı?

Eğitimin, sağlığın, ulaşımın ve daha birçok alanın nitelikli, ulaşılabilir ve ücretsiz olması; üreticilerin ekonomik anlamda desteklenmesi; istihdamın sağlanması ve işsizliğin giderilmesi;

kalıcı konutların hızlıca ama güvenli bir şekilde ücretsiz teslim edilmesi, esnafın desteklenmesi, kamu çalışanlarının maaşlarında iyileştirme yapılması gibi taleplerimizin karşılanması için devletin bu kente özel bir bütçe ayırması elzemdir. Bu kapsamda Hatay halkı olarak, Hatay'da yıkımın en ağır yaşandığı; Antakya, Defne, Samandağ, Kırıkhan, İskenderun ve Arsuz ilçeleri için Özel Afet Bölgesi ilan edilmesini talep ediyoruz.

Yetkililere soruyoruz;

Sanyoruz ki, 300 bine yakın binanın yıkılmış olması, on binlerce insanın hayatını kaybetmesi Özel Afet Bölgesi ilanı için yeterli nedenleri oluşturuyor.

Peki, bir kentin özel Afet Bölgesi olarak ilan edilmesi için başka hangi koşullar gerekmektedir?

Kaynakça

- 1) TMMOB, “6 Şubat Depremleri 8. Ay Değerlendirme Raporu”, 2023, <https://www.tmmob.org.tr/>
- 2) TMMOB, “6 Şubat 2023 Kahramanmaraş Depremleri Raporu”, 2023, <https://www.tmmob.org.tr/>
- 3) ODTÜ, “6 Şubat 2023 Kahramanmaraş, Pazarcık ve Elbistan Ön Değerlendirme Raporu”,2023, <https://eerc.metu.edu.tr/>
- 4) Hüseyin Alan, JMO, “Hatay’ın Depremselliği”, 2021
- 5) Özyurt Gazetesi, “Depremi Önceden Biliyorduk” 27.01.2024, www.ozyurtgazetesi.com
- 6) AA, “Bakan Özhasseki İmar Barış Detaylarını Açıkladı” 27.01.2024, <https://www.aa.com.tr/>
- 7) Cevat Ayhan vd. “Meclis Araştırma Komisyonu Raporu” TMMB,1999,Sayı:308, <https://www5.tbmm.gov.tr/>
- 8) Suna’nın Kızları “Konteyner Kentlerde Çocukların Yaşam Alanlarına Kız Çocuk Odaklı Bakış”, 2023, www.sunaninkizlari.org
- 9) Av. Fevzi Özlüer, Mimarlık Dergisi, Sayı: 366 Temmuz-Ağustos 2012
- 10) Av. Ecevit ALKAN’ın hazırlamış olduğu 7. ay raporundan yararlanılmıştır.
- 11) Hatay Planlama Merkezi, “Ekonomi” 27.01.2024, <https://hatayplanlamamerkezi.com/tr-TR/projects/ekonomi>
- 12) Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, “Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Raporu, 2023, <https://www.sbb.gov.tr/>
- 13) Wikipedia, “2023 Kahramanmaraş Depremlerindeki Kayıplar”, 27.01.2024, <https://tr.wikipedia.org/>
- 14) AA, “Hatay’da Ay Sonuna Kadar 7 Bine Yakın Ev Hak Sahiplerine Verilecek”, 27.01.2024, <https://www.aa.com.tr/tr/asrin>
- 15) Sarkaç, “Antakya’nın deprem sonrası kent planlaması için bir strateji önerisi”, 27.01.2024, <https://sarkac.org>
- 16) İHD Hatay Şubesi, Hatay İli Deprem Raporu, 2023, <https://www.ihd.org.tr/>
- 17) İHD Hatay Şubesi, “Dikmece Mahallesindeki Yaşanan Hak İhlalleri İzleme Raporu”, 2023, <https://www.ihd.org.tr/>
- 18) Türkiye İstatistik Kurumu, “Nüfus İstatistikleri Portalı”, 27.01.2024, <https://nip.tuik.gov.tr/>
- 19) T.C Hatay Valiliği, “Tarihsel Süreç İçinde Hatay’da Kültür ve Uygurluk”,27.01.2024, <http://hatay.gov.tr/>
- 20) TRT Haber, “Depremlerde Zarar Gören Tarihi Yapılar”, 27.01.2024, <https://www.trthaber.com/>

- 21) TTB-SES Hatay Deprem Koordinasyonu “Deprem Bölgesindeki Beş Yaş Altı Çocuklarda Beslenme ve Gıda Güvencesi Çalışması: Çocuklarda Artan Bodurluk, Zayıflık ve Aşırı Kilonuluk Karşısında Acilen Önlem Alınmalıdır” | TTB
- 22) TTB 6. Ay Raporu
- 23) Voa Türkçe

